

ภาษาและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์

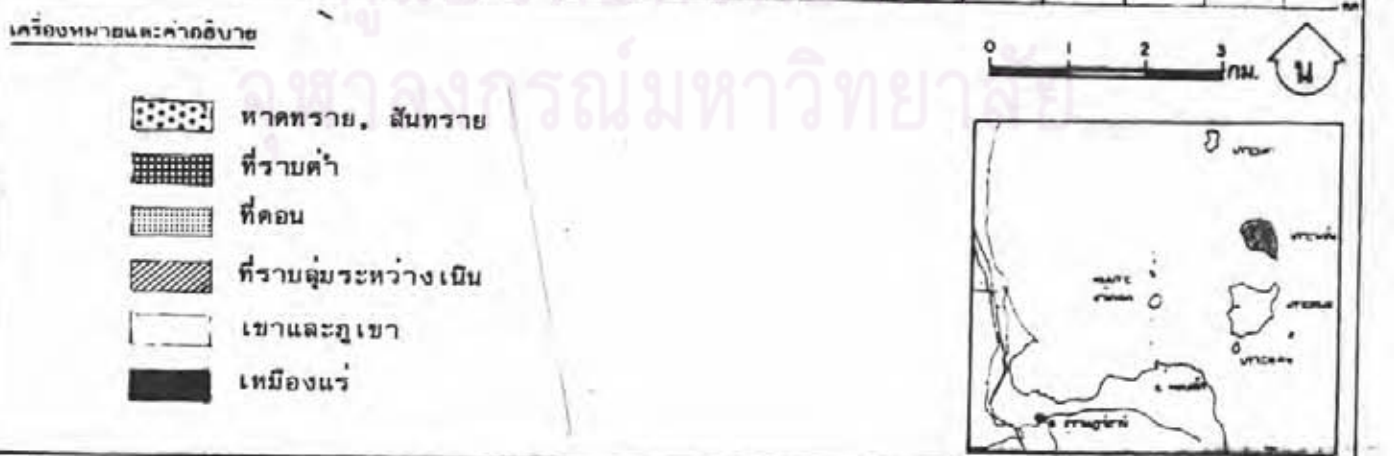
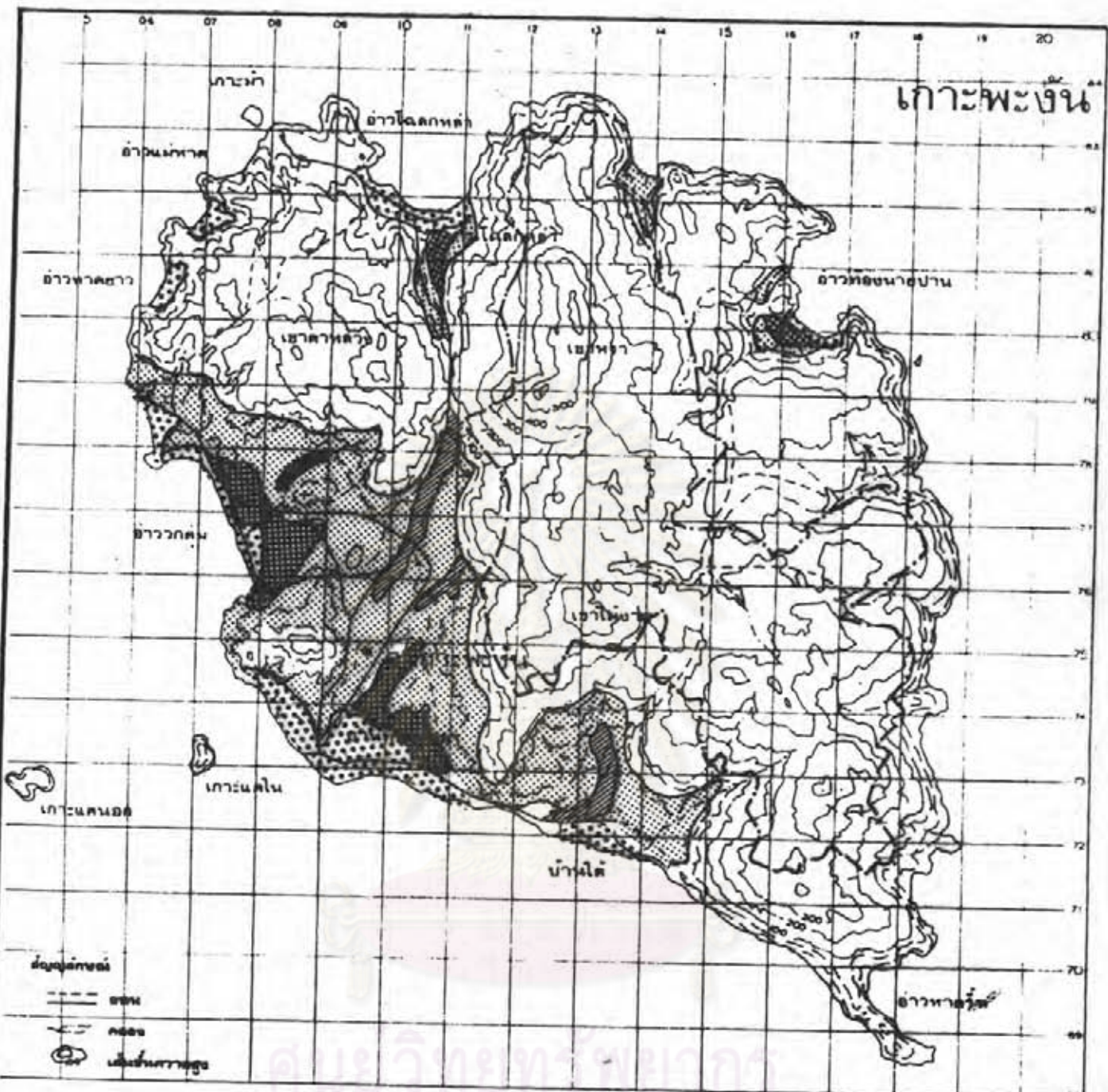
4.1 สภาพทางภาษาและการตั้งถิ่นฐาน4.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ¹

อำเภอเกาะพะงันตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ $9^{\circ} 45'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $100^{\circ} 0'$ ตะวันออก ห่างจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประมาณ 100 กม. มีลักษณะเป็นเกาะขนาดเล็ก เนื้อที่ประมาณ 193 ตร.กม. โดยแบ่งเป็นเกาะพะงัน 168 ตร.กม. และเกาะเต่า (25 กม. จากเกาะพะงันอีก 25 ตร.ม. เกาะพะงันซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษามีลักษณะภาษาและการตั้งถิ่นฐานเฉพาะตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกาะพะงัน ตั้งอยู่ในฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลยกตัว และฝั่งทะเลเปิดของคาบสมุทรมลายู โดยมีโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นหินแกรนิต ที่ติดต่อกับเทือกเขาหลวง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ นครศรีธรรมราช เกาะพะงันจึงเป็นส่วนเหนือสุดของหินแกรนิตของเทือกเขานี้ที่โผล่ให้เห็น ลักษณะธรณีวิทยา บริเวณที่สูงจึงเป็นแนวหินแกรนิตที่เกิดขึ้นในยุคครีเตเชียส ซึ่งมีอายุช่วง 135 ล้านปีมาแล้ว ส่วนพื้นที่ดินเป็นดินที่เกิดจากวัตถุกำเนิดแนวหินแกรนิต อันได้แก่ หินชนวน หินควอทไซต์ ที่เกิดขึ้นระหว่างยุคคาร์บอนนิเฟอรัส ยุคดีโวเนียน ยุคทีลูเวียน ซึ่งมีอายุประมาณ 425 ล้านปีแล้ว สภาพเหล่านี้ทำให้เกิด ลักษณะภูมิประเทศดังแสดงในรูปที่ 10 คือ

(1) หาดทราย และ สันทราย (Beach and beach ridges)
ส่วนใหญ่พบเป็นแนวยาวไปตามริมฝั่งทะเล เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของคลื่น หรือ

¹อนันต์ นิทยารักษ์, รายงานการสำรวจดิน บริเวณเกาะสมุย และเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (กรุงเทพมหานคร : กองสำรวจดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2523).

รูปที่ 10 ลักษณะภูมิประเทศ เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลดีดก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอกะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาวารวณนคภคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระแสน้ำทะเลพัดมาเอาทราย ไปกองทับถม ไว้ตามริมฝั่ง หรือขึ้น ไปกองทับถม ไว้บริเวณ เทือกเขาทำให้เกิดเป็นสันทรายเตี้ยและแผ่กว้าง อาจจะเป็นสันเดียว หรือหลาย ๆ สัน หนาแน่นกันไป มักจะพบตั้งแต่ชายฝั่งทะเล หรือพบลึกเข้าไปจากฝั่งทะเล บริเวณที่ใช้ปลูก มะพร้าวเกือบทั้งหมด ในพื้นที่เกาะพะงันส่วนนี้มีเนื้อที่ประมาณ 5.02 ตารางกิโลเมตร (3,138 ไร่) หรือประมาณ 4.21 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่เกาะ พบเป็นแนวยาวตามริมฝั่ง ทะเลทางด้านทิศตะวันตก บริเวณบ้านศรีบุญ ติดต่อกันไปจนถึงด้านทิศใต้ บริเวณบ้านใต้ ทางทิศเหนือ และ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ พบตามบริเวณที่เป็นอ่าว ซึ่งได้แก่ อ่าว- โฉลกหล้า และอ่าวท้องนาชาน นอกจากนี้ยังพบตามบริเวณอ่าวเล็ก ๆ บริเวณรอบ เกาะโดยทั่วไปอีกด้วย

(2) ที่ลุ่มต่ำมาก (Depression) เป็นบริเวณพื้นที่ เป็นที่ลุ่มต่ำ สภาพพื้นที่เป็นแอ่งยาวอยู่ระหว่างสันทราย หรือบริเวณด้านหลังของหาดทราย มีน้ำขังอยู่ ตลอดปีหรือเกือบตลอดปี มีพรรณพืชขึ้นเป็นพุ่มเสม็ด หญ้า เป็นส่วนใหญ่ บริเวณนี้ไม่ค่อย ได้ใช้ทำนา เนื่องจากมีน้ำขังอยู่เกือบตลอดปี ในเกาะพะงันพบว่ามีเนื้อที่ประมาณ 0.11 ตร.กม. (670 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 0.09 ของเกาะ

(3) ที่ราบต่ำ เป็นบริเวณพื้นที่ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นที่ต่ำราบเรียบ หรือ เกือบราบเรียบ มีความลาดชันไม่เกิน 2 เปอร์เซ็นต์ บริเวณพื้นที่เหล่านี้เคยเป็นพื้นที่ที่ น้ำทะเลท่วมถึงมาก่อน แต่ได้ถูกตะกอนลำน้ำพัดพามาทับถมที่หลัง จึงไม่พบร่องรอยของ อิทธิพลน้ำทะเล ภายในความลึกของชั้นที่วินิจฉัยชั้น บริเวณพื้นที่เหล่านี้โดยปกติจะมีน้ำขังใน ฤดูฝนนาน 4-5 เดือน ส่วนใหญ่ใช้ทำนา ซึ่งพบว่ามีเนื้อที่ประมาณ 2.05 ตร.กม. (1,281 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 1.72 ของพื้นที่เกาะ

(4) ที่ราบลุ่มระหว่างเนิน เป็นบริเวณพื้นที่ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นที่ต่ำราบ เรียบเป็นแนวยาวแคบ ๆ ระหว่างเนินมีน้ำไหลผ่าน พื้นที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำขังตลอดปี ส่วนใหญ่ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ มีบางส่วนใช้ทำนา พบว่ามีประมาณ 1.1 ตร.กม. (687 ไร่) หรือ ประมาณร้อยละ 0.48

(5) ที่ดอน (Upland) เป็นบริเวณพื้นที่สูง ประกอบด้วย

(5.1) บริเวณหุบเขาที่มีการทับถม (Valley fill) เกิด จากลำน้ำพัดมาตะกอนมาทับถมบริเวณสองข้างลำน้ำ ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นหุบเขา หรือหุบ- ระหว่างเนิน เมื่อน้ำลดตะกอนได้ตกค้างอยู่บริเวณสองข้างหนาแน่นไปกับลำน้ำ บริเวณพื้นที่

เหล่านี้ ส่วนใหญ่ใช้ปลูกผลไม้และมะพร้าว มี 0.33 ตร.กม. (209 ไร่) หรือร้อยละ 0.23

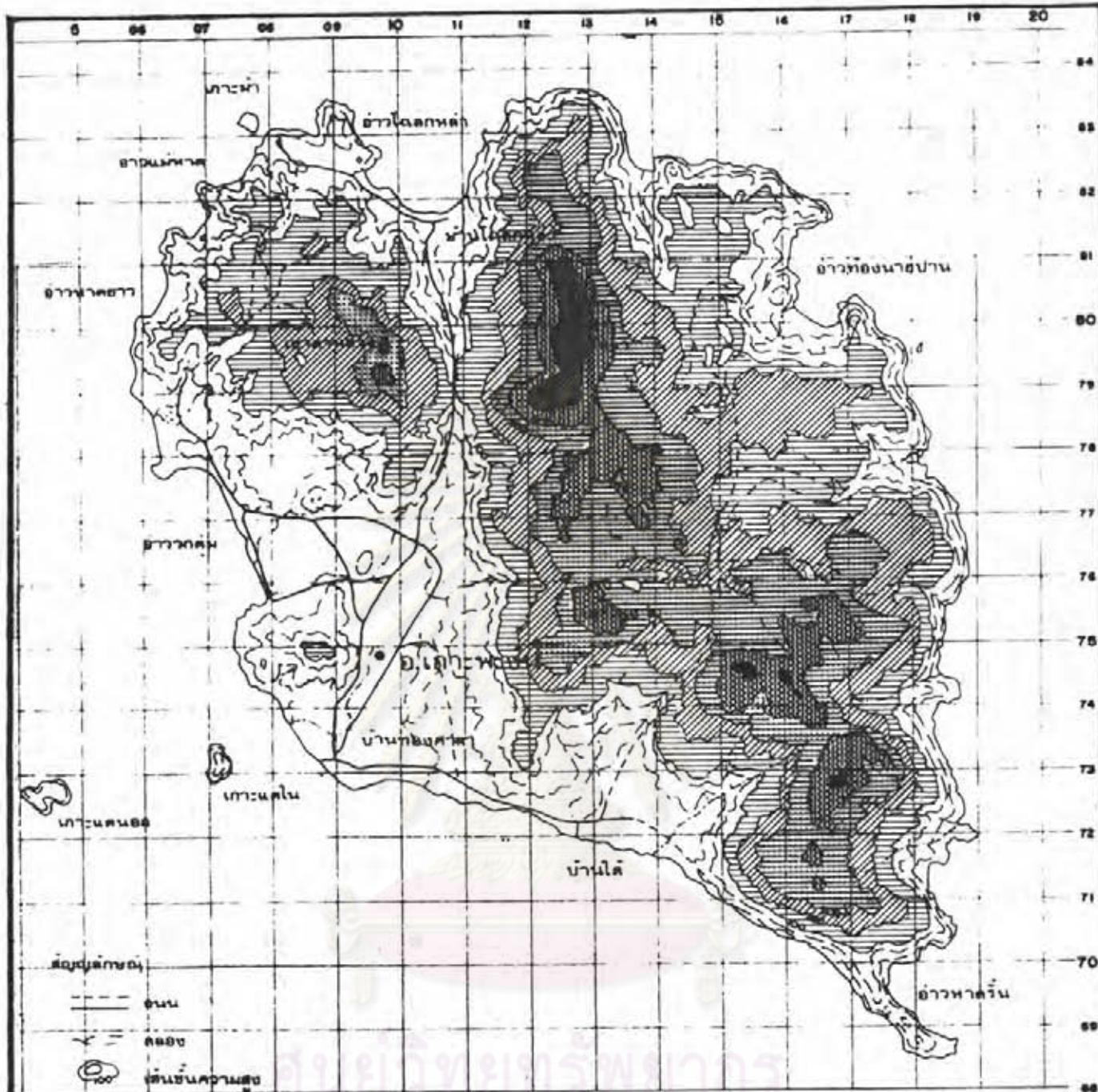
(5.2) บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากหินแกรนิต และหินอื่น ๆ (Dispersing shadow of granite and others) บริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย พื้นที่ที่เป็นที่ลาดเชิงเขา (Foot hill slope) และเนินเขาที่ถูกกัดกร่อน (Eroded hill) มีความลาดชัน 8-20 เปอร์เซ็นต์ บางแห่งจะพบผากหินโผล่ (Rock out crop) แต่มีปริมาณไม่มาก และอาณาเขตไม่กว้างขวางพอที่จะแบ่งเป็น ผากหินที่หินโผล่ (Rubble land) แสดงไว้ในแผนที่ได้ พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดต่อจากที่ลาดเชิงเขา (Adjacent to foothill slope) บริเวณพื้นที่นี้มีลักษณะต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ได้รับอิทธิพลจากหินแกรนิตเป็นส่วนใหญ่ มีบ้างเล็กน้อยเป็นที่ลาดเชิงเขา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหินทราย หินควอทไซต์

วัตถุที่กำเนิดดินของบริเวณพื้นที่เหล่านี้ มีทั้งผากวัตถุตกค้าง (Residual material) และวัตถุเคลื่อนย้าย (Transported material) ของผากหินแกรนิตเป็นส่วนใหญ่ และหินชนิดอื่นบ้างเล็กน้อย บริเวณสภาพภูมิประเทศดังกล่าวอยู่ถัดจากที่ราบต่ำขึ้นไปจนถึงบริเวณที่เป็นภูเขา พื้นที่เหล่านี้ใช้ปลูกมะพร้าวเกือบทั้งหมด และมีบางส่วนใช้ปลูกผลไม้ เกษะจะงับมีพื้นที่ส่วนนี้ประมาณ 18.33 ตร.กม. (11,455 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 15.37 ของพื้นที่เกาะ

(6) เขา และ ภูเขา (Hills and Mountains)

เขา (Hills) เป็นลักษณะภูมิประเทศที่มีความลาดชันมากกว่า 80 % และมีระดับสูงชันจากบริเวณรอบ ๆ ประมาณตั้งแต่ 150 ถึง 600 เมตร (บางตำราใช้ 500 เมตร Dictionary of Geological Terms ใช้ 300 เมตร) ส่วนภูเขา mountains เป็นลักษณะภูมิประเทศ ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 30 และมีระดับความสูงตั้งแต่ใจกลางเกาะ แม้ชชายปกคลุมเนื้อที่ประมาณร้อยละ 77 นอกจากนั้นยังมีเขาลูกเล็ก โดด ๆ บริเวณบ้านวอกตุม บ้านโฉลก บ้านเก่า อีกด้วย

สภาพลักษณะภูมิประเทศอาจนิยามอีกทางหนึ่งได้ โดยนิยามจากระดับความสูงและความลาดชันของพื้นที่ รูปที่ 11 แสดงระดับชั้นความสูง โดยจำแนกทุกระดับ 100 เมตร พบว่า เกาะจะงับมีภูเขาสูงที่สำคัญคือ เขาหระ-เขาไม้งามเป็นสันเขาขนาดกึ่งกลางเกาะจากเหนือลงใต้ มียอดเขาสูงสุดที่ 438, 627, 498 และ 412

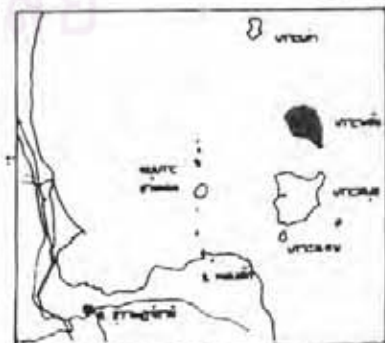

เครื่องหมายและคำอธิบาย

ระดับความสูง

[White box]	0 - 100	เมตร
[Horizontal lines]	101 - 200	เมตร
[Diagonal lines /]	201 - 300	เมตร
[Diagonal lines \]	301 - 400	เมตร
[Cross-hatch]	401 - 500	เมตร
[Dense cross-hatch]	501 - 600	เมตร
[Solid black]	601 ขึ้นไป	

0 1 2 3 กม.

รูปที่ 11 ระดับชั้นความสูง เพชรบูรณ์

อนุชา เด็กสกุลคิดก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยนานาชาติบูรณะกาญจนาภิเษกวิทยาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

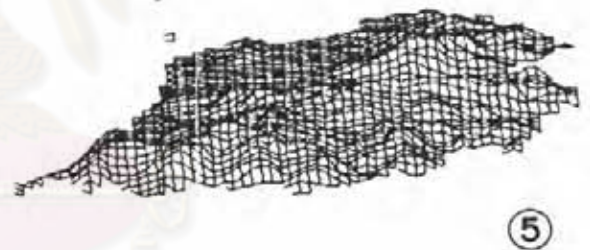
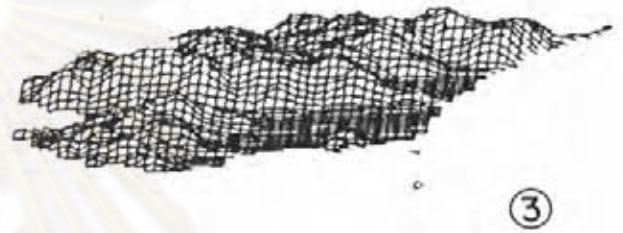
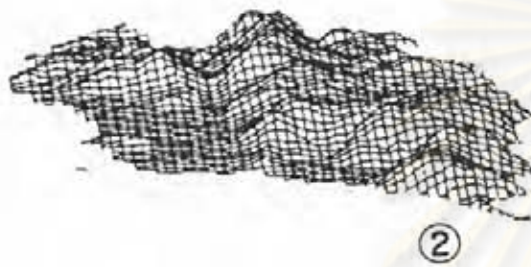
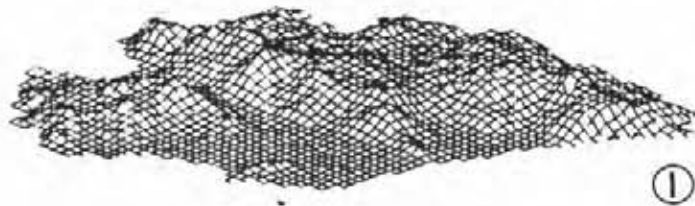
เมตร ด้านตะวันตกขนาดชายฝั่ง มีภูเขาไม่สูงชันมากนัก มียอดเขาสูง 378, 525, 535 และ 415 เมตร บริเวณเขาลาดไม้แก้ว บ้านท้องนาขปนา เรือมาจนถึงเขาแหลมตาโต๊ะ ระหว่างแนวสันเขาทั้ง 2 ชุดนี้ เป็นภูเขาที่มีความลาดชันต่ำ และที่ค่อนข้างราบบนที่สูง ส่วนด้านตะวันตกของเกาะมีเขาลูกเล็ก แต่ค่อนข้างสูง คือ เขาตาหลวง มียอดเขาสูง 478 และ 250 เมตร เชื่อมต่อกับด้านที่ค่อนข้างราบ นอกจากนี้ ยังมีเขาลูกเล็กโดดเดี่ยวอีกลูกหนึ่งทางตอนใต้ คือ เขาหินผา มีความสูงประมาณ 140 เมตร

บริเวณที่มีความชันสูง มักมีพื้นที่เป็นหินหรือดินที่พังทะลายได้ง่าย สภาพป่ายังเหลืออยู่ แต่ไม่สมบูรณ์มากนัก และราษฎรไม่บุกรุกเพื่อทำสวน ส่วนที่ที่มีความลาดชันน้อย หรือเป็นที่ค่อนข้างราบ มักถูกจับจองหรือบุกรุกเพื่อการทำสวนเป็นส่วนมาก รูปที่ 12 ภาพร่างจากเบื้องสูงของเกาะพะงันในมุมมองจากทิศต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นที่ราบทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ และเทือกเขาที่มีระดับสูงต่ำสลับซับซ้อน ทางด้านตะวันออก, เหนือ และตะวันตกเฉียงเหนือ ของเกาะ ความสูงต่ำเหล่านี้แสดงได้โดยรูปตัดของเกาะในช่วงต่าง ๆ ดังรูปที่ 13 ถึง 14

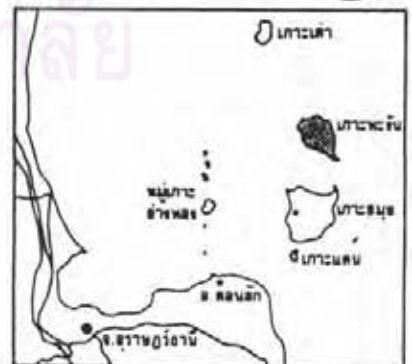
4.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

การที่เกาะพะงันตั้งอยู่ในทะเลที่ห่างจากชายฝั่งถึง 50 กม. จึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดอยู่ในพื้นที่มรสุมเขตร้อน มีฝนตกเกือบตลอดปี จากสถิติของสถานีตรวจอากาศเกาะสมุย (ห่างจากกึ่งกลางเกาะพะงัน ประมาณ 30 กม.) ในช่วง 30 ปี (พ.ศ. 2494 - 2523) พบว่า มีปริมาณฝนตกเฉลี่ย 1,934.7 มม./ปี และมีจำนวนวันฝนตก 158.5 วัน/ปี โดยเดือนพฤศจิกายน มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยมากที่สุดคือ 444.3 มม. และมีจำนวนวันฝนตกมากที่สุดด้วย คือ 20.5 วัน/ปี เดือนกุมภาพันธ์ เป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุดเพียง 43.2 มม. มีปริมาณฝนตกเพียง 43.2 มม. และมีวันฝนตกเพียง 5.2 วันเท่านั้น

อุณหภูมิเฉลี่ย 27.8°C โดยมีอุณหภูมิสูงสุด 32.5°C และต่ำสุด 23.9°C ซึ่งจะเห็นได้ว่าอุณหภูมิเกือบเท่ากันตลอดทั้งปี โดยเดือนเมษายน มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงที่สุด (29.2°C) และเดือนธันวาคม มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด (26.2°C) ส่วนความชื้นสัมพัทธ์นั้น เฉลี่ยทั้งปี 72.0 % สูงสุด 91.3 % และต่ำสุด 62.7 %

เครื่องหมายและคำอธิบาย

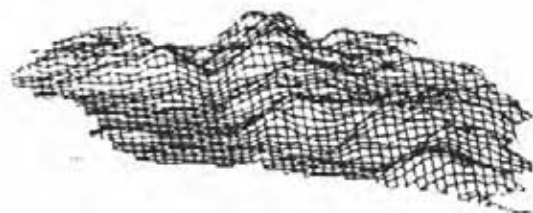
รูปที่ 12 ทศนิยมภาพจากมุมสูง เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาศึกษาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

①

②

③

④

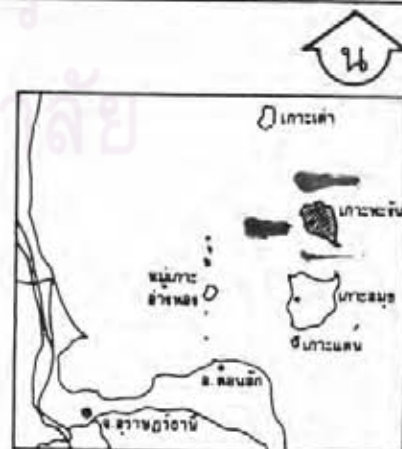
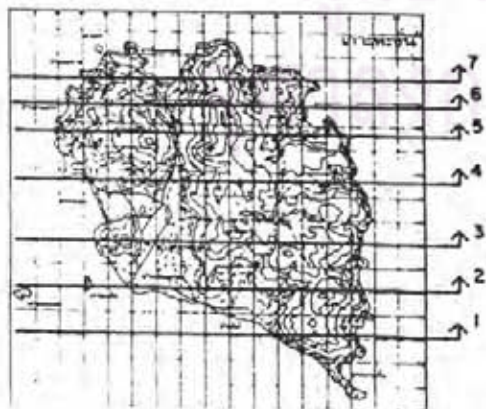
⑤

⑥

⑦

เครื่องหมายและคำอธิบาย

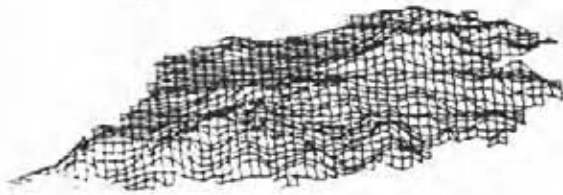

รูปที่ 18 รูปตัดพื้นที่เกาะพะงัน แนวตะวันตก-ตะวันออก

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารและการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

①

②

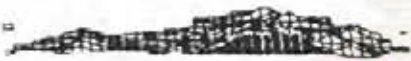
③

④

⑤

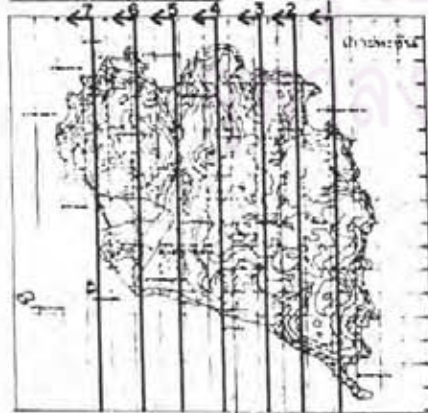

⑥

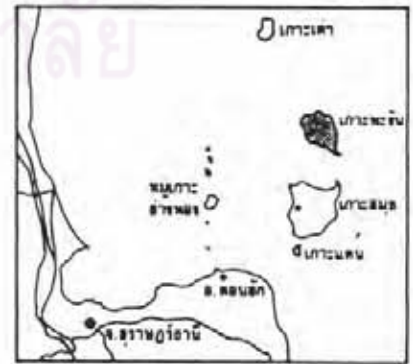

⑦

เครื่องหมายและคำอธิบาย

ศูนย์วิทยพัชกร
ลงกรณ์มหาวิทยลัย

รูปที่ 14 รูปตัดสี่ที่เกาะพะงัน แนวใต้-เหนือ

อนุชา เล็กสกุลดิลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อนิยามในช่วง 3 ปี (พ.ศ. 2524-2526) (ภาคผนวก ข) ภูมิอากาศของเกาะมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยจากข้อมูล 30 ปี กล่าวคือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยลดลงเหลือ 1,587.3 มม. วันฝนตกเพียง 149.4 วัน ทั้งนี้เป็นเพราะระยะนี้มีฝนทิ้งช่วง อันอาจเนื่องมาจากป่าไม้ถูกทำลายไปมาก ทำให้ปริมาณฝนตกลดลง

รูปที่ 15 แสดงลักษณะภูมิอากาศ เปรียบเทียบเป็นรายเดือน และระหว่างสถิติ 2 ช่วง จะเห็นได้ว่าในช่วง 3 ปีหลังนี้ มีปริมาณน้ำฝนลดลงทุกเดือน ยกเว้นเดือนพฤษภาคม, มิถุนายน และ กันยายน ส่วนจำนวนวันฝนตกน้อยวันลง ยกเว้นเดือนพฤษภาคม และ พฤศจิกายน สำหรับอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์นั้นยังคงไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

ด้านลมที่พัดเข้าสู่เกาะพะงัน มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางและความเร็วตลอดปี (ดังแสดงในรูปที่ 16) กล่าวคือ

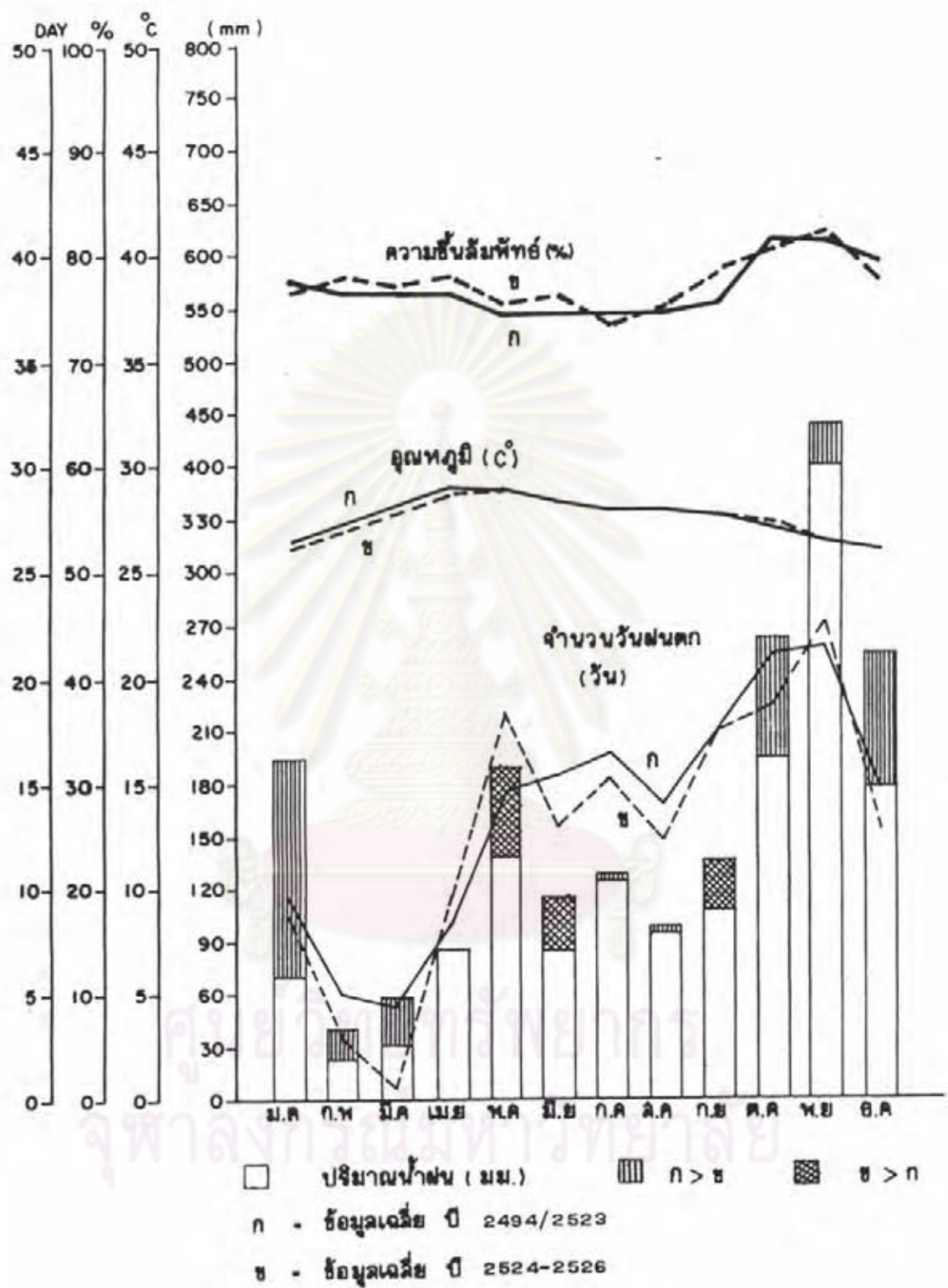
- ช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม มีลมประจำถิ่น ตะวันตกเฉียงใต้ (ลม-นักษา) ลมตะวันตกและลมตะวันออกเฉียงเหนือ (ลมพัดหลวง) พัดผ่านตลอดช่วงฤดู

- ช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคม มีลมเหนือ (ลมอุตรา) และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (ลมวาว) ช่วงที่มีลมพัดจัดมากจนเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรืออย่างยิ่ง

- ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน เป็นลมประจำถิ่น (ลมตะเภาและลมสลาตัน) ซึ่งพัดมาจากด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศใต้ จึงเป็นช่วงที่คลื่นลมค่อนข้างสงบแต่นาน ๆ จะมีลมใหญ่มาครั้งหนึ่ง ทำให้มีคลื่นใหญ่เป็นครั้งคราว

จากสถิติข้างต้น จึงสามารถจัดลักษณะภูมิอากาศของบริเวณเกาะพะงันเป็นภูมิอากาศแบบฝนมรสุมเขตร้อน (Am - Monsoon Climate)¹ กล่าวคือ จะมีฝนตกสม่ำเสมอเกือบทั้งปี และจะมีฝนตกชุกในตอนปลายปี ตั้งแต่เดือนตุลาคมจนถึงมกราคมของปีต่อไป การกระจายน้ำฝนค่อนข้างสม่ำเสมอ ถึงแม้ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน มี

¹กรมแผนที่ดิน, แผนการใช้ที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี (กรุงเทพมหานคร:กรมแผนที่ดิน, 2528), หน้า 9.

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา

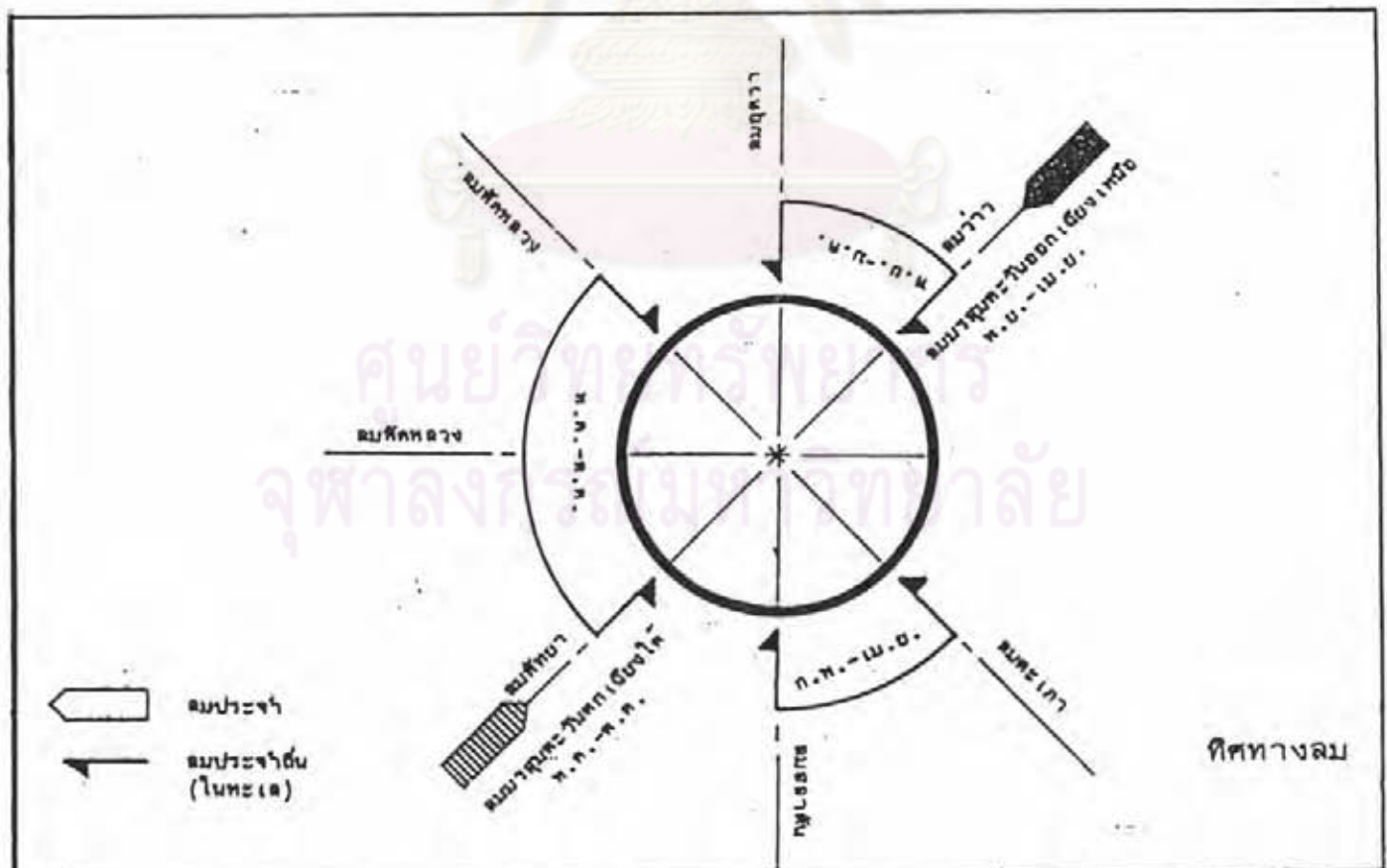
รูปที่ 15 สถิติน้ำฝน จำนวนวันที่ฝนตก อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ อ.เกาะสมุย อนุชา เล็กสกุลติลก

ปริมาณฝนตกไม่มากนัก แต่ไม่ถึงกับแล้งตลอดทั้งเดือน ในด้านการเกษตรจึงควรระวังปัญหาเรื่องน้ำสำหรับพืชในเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ การกระจายปริมาณฝนตกทั้งหมดว่าในช่วงสัปดาห์ที่ 22-30 และ 33-49 มีโอกาสที่ฝนจะตกปริมาณ 5 ม.ม. ขึ้นไป และช่วงสัปดาห์ที่ 31-32 จะมีโอกาสฝนทั้งช่วงปริมาณ 5 ม.ม. ดังรูปที่ 17

ในการกำหนดเขตภูมิอากาศเกษตร (Agro - Climatological Zone) ของเกาะพะงันนั้น กำหนดได้เป็น 2 พื้นที่ (รูปที่ 18) คือ

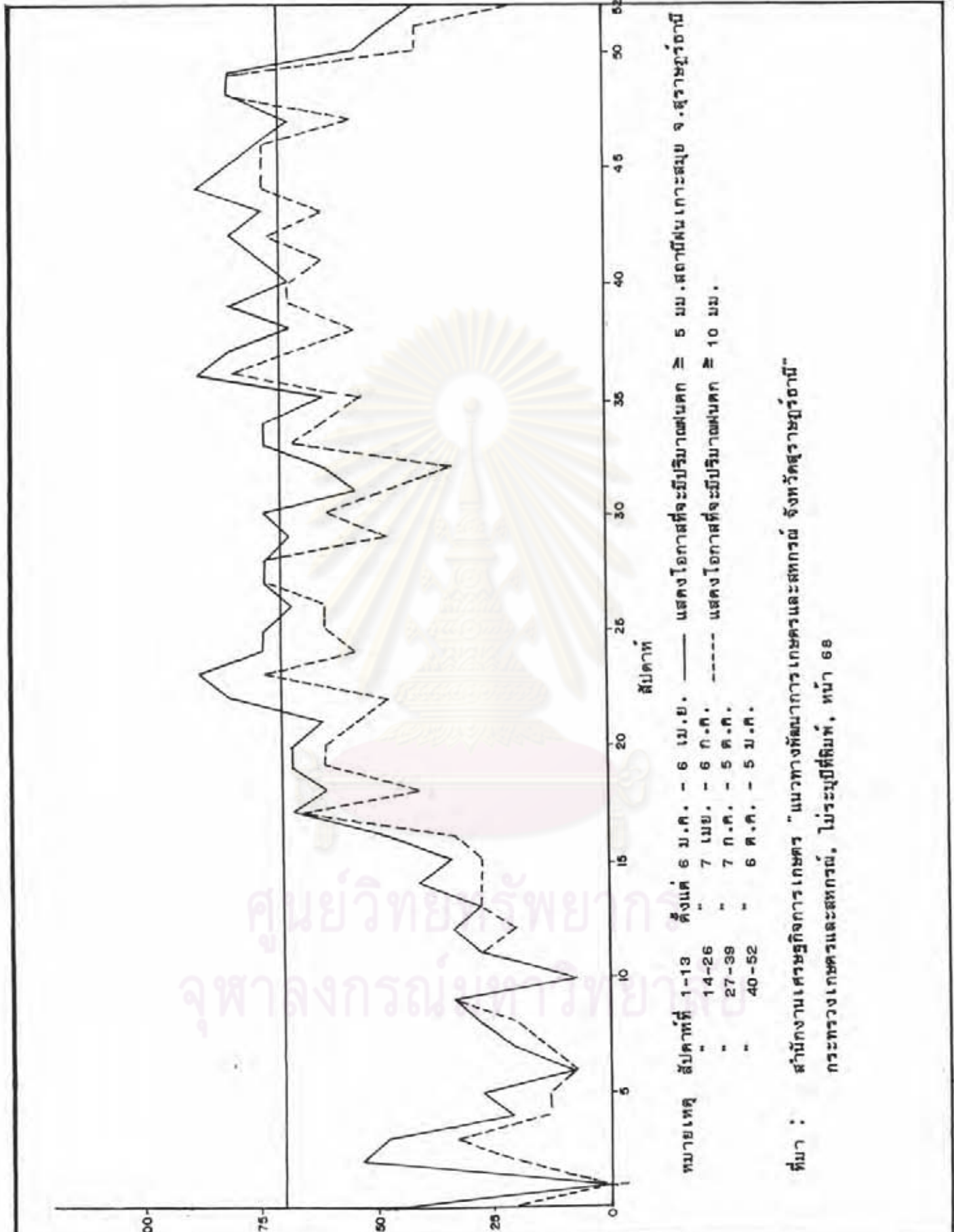
(1) AT-LM ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งตอนเหนือและใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำ และที่ราบบริเวณนี้ควรปลูกไม้ยืนต้น เนื่องจาก มีช่วงฤดูฝนยาว 5-7 เดือน ช่วงเวลาที่เหมาะแก่การปลูกพืชควรเริ่มได้ในเดือนพฤษภาคม

(2) NA-F บริเวณพื้นที่ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธาร ได้แก่ ช่วงเขาสูงตรงกลางเกาะ ควรเก็บรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

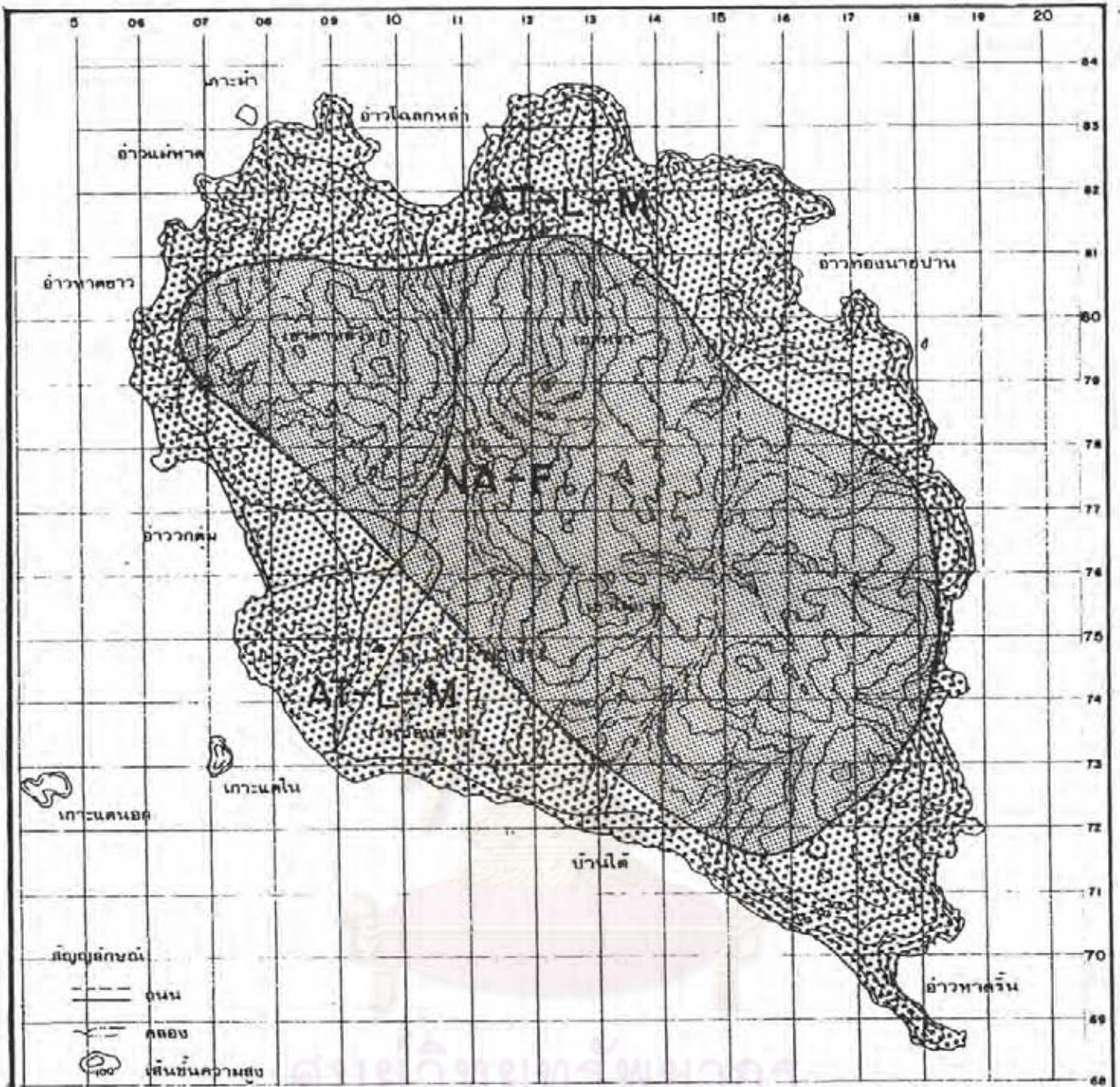
รูปที่ 16 ลมและทิศทางของลมที่พัดผ่าน เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลตลก

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "แนวทางพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี" กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ไม้ระบุรีตีพิมพ์, หน้า 68

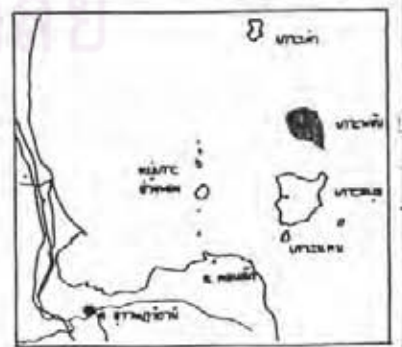
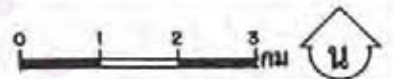
รูปที่ 17 โอกาสฝนตกและฝนทิ้งช่วงในสัปดาห์ต่าง ๆ ในรอบปี เกาะสมุย อนุชา เล็กสกุลดีลก

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- NA-F พื้นที่ป่าไม้และแหล่งคั้นน้ำลำซาง
- AT-L-M พื้นที่ได้รับฝนยาว 5-7 เดือน

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน "แผนการใช้ที่ดิน จ.สุราษฎร์ธานี, 2528" หน้า 9,14

รูปที่ 18 เขตภูมิอากาศเขตรของเกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลตลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษารวบรวมภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.1.3 ทวินชากรดิน¹

จากการสำรวจและจำแนกดิน เกษะพะงัน โดยกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จำแนกดินแบบใหม่ของสหรัฐอเมริกา (Soil Taxonomy) ความคู่กับระบบของนายดูแคล (Ducal) และนายมัวร์แมน (Moorman) ซึ่งเป็นกรจำแนกดินก่อนข้างละเอียดที่ได้ดัดแปลงจากการจำแนกดิน ปี ค.ศ. 1938

Hh	ดินชุดหัวหิน
Bc	ดินชุดบาเจาะ
Ra	ดินชุดระแงะ
Ry	ดินชุดระยอง
Ac-pd	ดินตะกอนลำนน้ำที่มีการระบายน้ำเลวอยู่ปะปนกับ
Sh	ดินชุดลัดทึบ
Sh-y	ดินชุดลัดทึบแต่มีสีเหลือง
Sh-r	ดินชุดลัดทึบแต่มีสีแดง
Bd-g	ดินชุดหินเบ็ง
Tg	ดินชุดทุ่งหญ้า
Sc	ดินลาดชันเชิงชัน
T.M.C.	พื้นที่เหมืองแร่

รายละเอียดของดินแต่ละชนิดจะ ไม่แสดงไว้ในที่นี้ นอกจากการแสดงการกระจายของชุดดินในรูปที่ 19 อย่างไรก็ตาม จากรูปพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินลาดเชิงชัน Sc (ไม่มีการสำรวจลักษณะดินที่แน่นอน) ซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบด้วยภูเขาและเทือกเขา มีความลาดชันมากกว่า 30 % มีความสูงมากน้อยแตกต่างกันไป ประกอบด้วยหินแกรนิตเป็นส่วนใหญ่ ที่ลาดเชิงชันเหล่านี้ แต่ก่อนเป็นสิ่งทีปกคลุมไปด้วยป่าไม้แน่นทึบ ปัจจุบันได้แปรสภาพเป็นสวนมะพร้าวเป็นส่วนใหญ่ เพราะป่าถูกลักลอบตัดไปแปรรูป การหักร้างถากถาง เพื่อทำสวนมะพร้าวและสวนผลไม้ และการทำไร่ การที่ป่าถูกทำลายเป็นสาเหตุให้ดินถูกกัดกร่อน การชะล้างน้ิงทลายสูง และยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศอีกด้วย พื้นที่เหล่านี้ จำเป็นต้องมีวิเคราะห์เพื่อการอนุรักษ์และควบคุมไว้ให้มากที่สุด

¹อนันต์ นิตยารักษ์, รายงานการสำรวจดิน บริเวณเกาะสมุยและเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี, หน้า

รูปที่ 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชุดดินต่าง ๆ ที่พบในเกาะพะงัน ได้แสดงประกอบหน้าตัดผิวโลก (มิได้เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของเกาะพะงัน แต่เขียนขึ้นจากการนำเอาสภาพพื้นที่หลาย ๆ แห่ง มาเขียนต่อเนื่องกันจำลองภาพความสัมพันธ์ระหว่างภูมิประเทศกับชุดดิน

ส่วนที่ดินชุดอื่น ๆ นั้น กรมพัฒนาที่ดินได้จำแนกความเหมาะสมในการปลูกพืชแต่ละชนิดไว้ ในการศึกษาได้ประมวลสรุปไว้ในรูปที่ 21 (รายละเอียดดูภาคผนวก ข) ซึ่งเห็นได้ว่าวันชากรดินของเกาะพะงันนั้น มีความเหมาะสมต่ำหรือปานกลางสำหรับการเพาะปลูกเท่านั้น จึงทำให้ผลผลิตจากการเพาะปลูกของเกาะพะงัน ไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตาม สำหรับด้านปศุสัตว์แล้ว มีพื้นที่ที่เหมาะสมดีสำหรับการทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์อยู่จำนวนมาก แต่ปัจจุบัน ชาวเกาะพะงัน ไม่นิยมเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ เพราะยังยึดมั่นพร่ำว่าเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก

จากการจำแนกความเหมาะสมของดิน และการศึกษาถึงประสิทธิภาพของดินในการผลิตทางการเกษตรกรรมนั้น กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินเกาะพะงัน ในแผนการใช้ที่ดิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีไว้แล้ว (ดูภาคผนวก ข) ดังนั้น ในการศึกษาจะไม่ทำการวิเคราะห์ซ้ำอีก แต่จะใช้แผนดังกล่าวเปรียบเทียบกับการใช้ที่ดินในปัจจุบัน เพื่อประกอบการเสนอแนะแนวทางการปรับแผนกับสภาพความเป็นจริง ให้สอดคล้อง และเหมาะสมที่สุดต่อไป

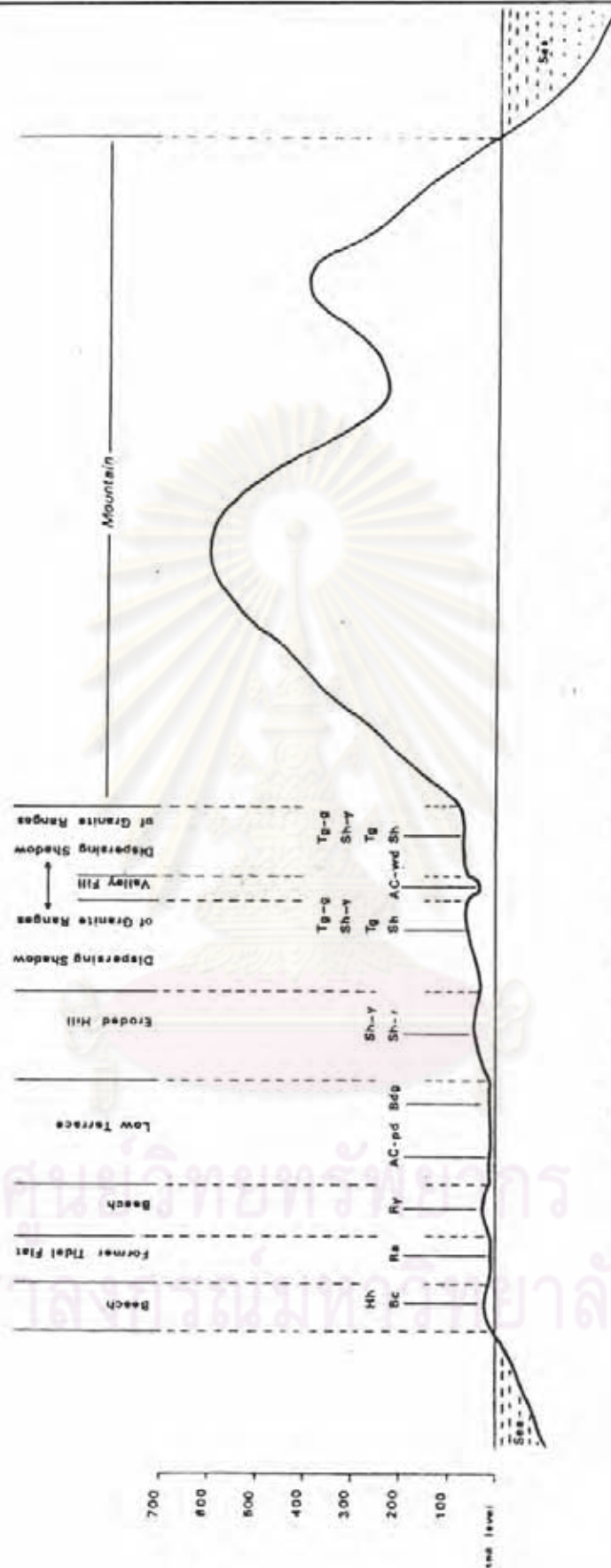
4.1.4 วันชากรน้ำ

แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค และการเกษตรกรรม นอกจากน้ำฝนแล้วเกาะพะงันมีแหล่งน้ำผิวดิน คือ คลองและลำห้วยหลายสาย นอกจากนี้ ยังมีแหล่งน้ำบาดาลที่เป็นการขุดบ่อน้ำตื้นในหมู่บ้านทั่วไป ซึ่งมีปริมาณน้ำใช้ได้ตลอดปี แม้ว่าในช่วงฤดูแล้งมีปริมาณน้ำน้อยบ้างก็ตาม

คลองและลำห้วยที่สำคัญมีดังนี้

(1) คลองท่าจีนและคลองบางน้ำเต็ม มีต้นกำเนิดอยู่บนเขาไม้งาม ไหลจากเขาม่านนอก บ้านเหนือ และบ้านค้าย ลงสู่ทะเลบริเวณบ้านใต้ และบ้านค้าย ตำบลบ้านใต้

(2) คลองบางจาว มีต้นกำเนิดอยู่บนเขาไม้งาม สองสายไหลผ่านบ้าน

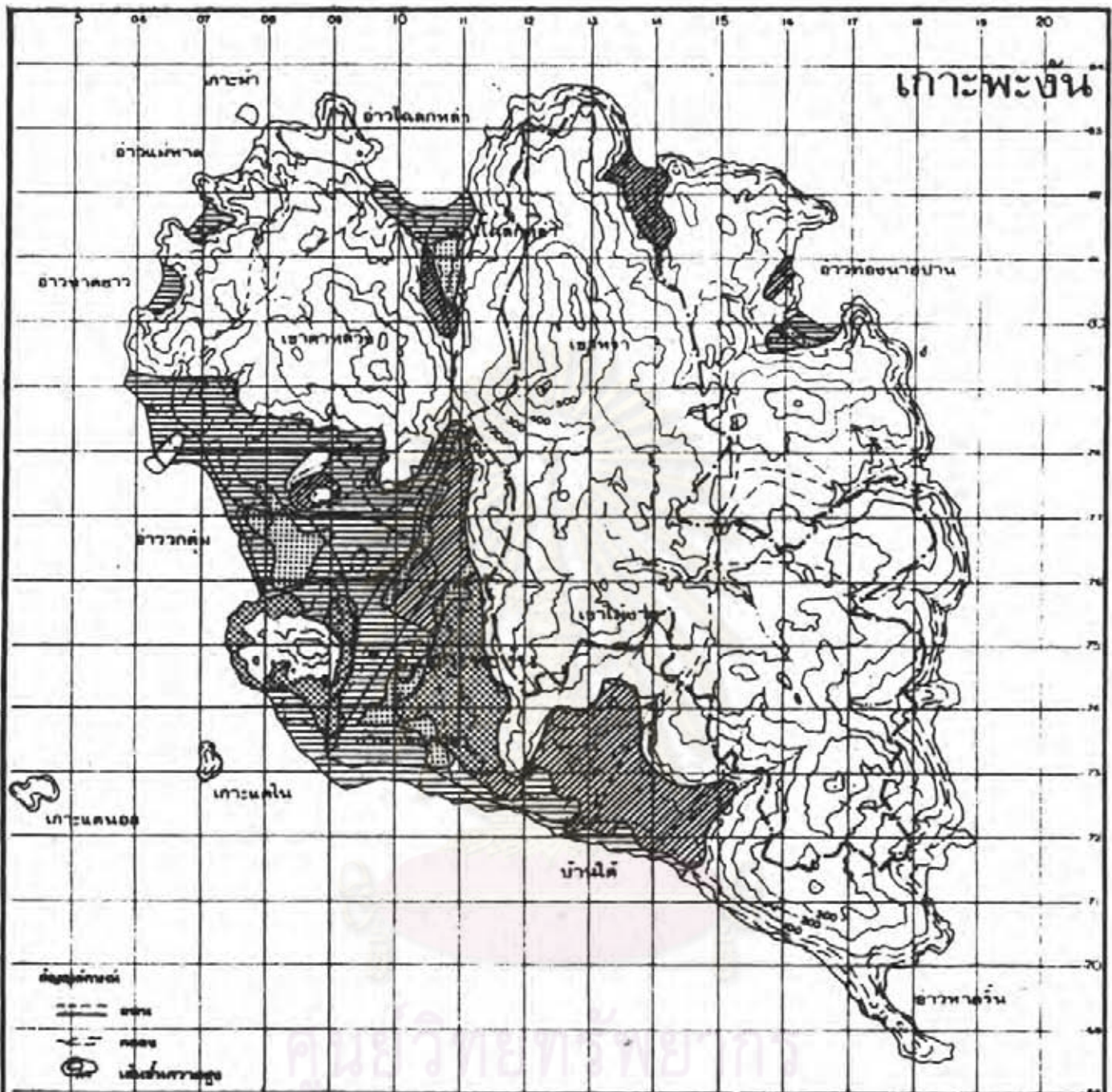

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิประเทศกับชุดดินต่าง ๆ ในบริเวณเกาะพะงัน

รูปที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิประเทศกับชุดดินต่าง ๆ ในบริเวณเกาะพะงัน

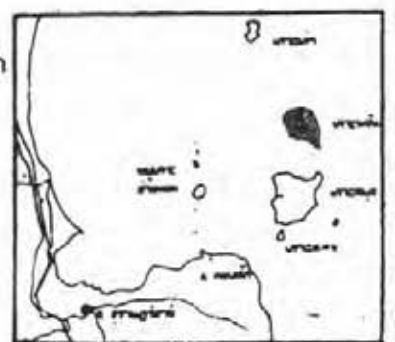
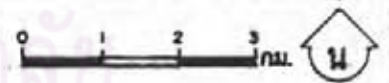
อนุชา เล็กสกุลติลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- เหมาะสมมากที่สุดสำหรับปศุสัตว์ อื่น ๆ เหมาะสมปานกลาง
- เหมาะสมปานกลางสำหรับปศุสัตว์/ผลไม้ อื่น ๆ เหมาะสมต่ำ
- เหมาะสมปานกลางสำหรับปศุสัตว์ อื่น ๆ เหมาะสมต่ำ
- เหมาะสมปานกลางสำหรับข้าว ปศุสัตว์เหมาะสมปานกลาง อื่น ๆ เหมาะสมต่ำ
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 21 ความเหมาะสมของดินเกาะพะงันต่อการผลิตทางการเกษตร

อนุชา เด็กสกุลดิถ

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โนสวน และบ้านมะเดื่อหวาน รวมกันลงสู่ที่ราบต่ำออกสู่ทะเล บริเวณบ้านตลาดท้องศาลา ตำบลเกาะพะงัน

(3) คลองท่าทอนเลาะและคลองศาลาคอย ต้นกำเนิดอยู่บนเขาตาหลวง ไหลลงจากเขาผ่านเหมืองแร่บริเวณบ้านโลก บ้านเก่า บ้านในวก ลงสู่ทะเล บริเวณอ่าววกต้อม

(4) คลองแม่หาด ไหลจากเขาตาหลวงสู่ทะเลบริเวณอ่าวแม่หาด

(5) คลองตกและคลองออก มีต้นกำเนิดอยู่บนเขาหาว เขากินเอน ไหลขึ้นเหนือลงสู่ที่ราบต่ำ บริเวณบ้านโลกหล้า และอ่าวโลกหล้า ลำห้วยอีกเส้นหนึ่ง ไหลลงสู่ทะเลบริเวณบ้านตลาดท้องศาลา

นอกจากคลองต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ยังมี คลองหาดชวด คลองธาร-ประเวศ คลองตาปาน คลองธารเสด็จ คลองธารประवास คลองอ่าวหาดซาง และ คลองอ่าวหาวหาน้ำ และลำห้วยเล็ก ๆ อีกหลายสาย ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่บนเขาทั้งสิ้น ลำห้วยเหล่านี้จะไหลลงสู่ทะเล บริเวณอ่าวน้อยใหญ่โดยรอบเกาะ ลำห้วยบางสายมีสภาพ ต้นหิน เนื่องจาก ถูกหิน กรวด ทรายที่เกิดจากการพังทลายของหินบนภูเขา น็ดนามา กับถมจนต้นหิน แหล่งน้ำเหล่านี้มีความลาดชันค่อนข้างสูง ทำให้มีน้ำไหลลงสู่ทะเลค่อนข้างรวดเร็วในฤดูฝน และมีน้ำน้อยในฤดูแล้ง ดังนั้น จึงได้มีการสร้างฝายน้ำล้นเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้อยู่หลายแห่ง

รูปที่ 22 แสดงคลองเขตลุ่มน้ำและฝายน้ำล้นของเกาะพะงัน

คลองและลำห้วยต่าง ๆ เหล่านี้มีน้ำตกที่สวยงามหลายแห่ง เหมาะแก่การท่องเที่ยว นอกจากนี้ คลองบางแห่ง ประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ได้กักเก็บน้ำ และเดินท่อมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค (ขนาด 1" - 4") ได้แก่

- (1) น้ำตกธารเสด็จ บ้านธารเสด็จ หมู่ 5 ต.บ้านใต้
- (2) น้ำตกนาง อยู่ไม่เขตนอกเขาน้ำตกนาง บ้านมะเดื่อหวาน หมู่ 3 ต. เกาะพะงัน
- (3) น้ำตกวังทอง บ้านท้องนายปาน หมู่ 5 ต.บ้านใต้
- (4) น้ำตกธารประเวศ บ้านท้องนายปาน หมู่ 5 ต.บ้านใต้
- (5) สระมโนราห์เป็นแอ่งน้ำใหญ่ บ้านค้าย หมู่ 4 ต.บ้านใต้ จ่ายน้ำไว้ที่บ้านใต้ บ้านท้องศาลา

- (8) น้ำตกทำน้ำได้ เป็นน้ำตกและฝายจ่ายน้ำไปยังหมู่ 8 บ้านโลกหล้า
ต. เกาะนะจัน

นอกจากนี้ บริเวณหาดรีน มีน้ำจืด เรียกว่า นรหาดรีน ควรนำมา
พัฒนาเป็นแหล่งน้ำได้ ส่วนชุมชนเมืองบริเวณแหลมสน อ่าวศรีธนู นี้มีสภาพน้ำกร่อย ไม่
เหมาะแก่การใช้อุปโภคบริโภค

แหล่งน้ำอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ บ่อน้ำตื้น เนื่องจากสภาพอุทกธรณีวิทยา
ของเกาะพะงัน เป็นชั้นหินลุ่มน้ำจากหินแกรนิต (Granitic Aquifers) ซึ่งพบได้
บริเวณรอยแตก หรือบริเวณที่หินกำลังสลายตัว ความลึกไม่แน่นอน มีปริมาณน้ำ 5-7
ลบ.ม./ชม. และคุณภาพน้ำดี เหมาะแก่การใช้อุปโภคบริโภค ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ใน
เกาะพะงัน มีบ่อน้ำตื้น 827 บ่อ ซึ่งมีทั้งที่ใช้ตัก และสูบน้ำโดยเดินท่อไปยังบ้านเรือน มี
ความลึกประมาณ 4-14 เมตร หรือเฉลี่ยลึก 9 เมตร

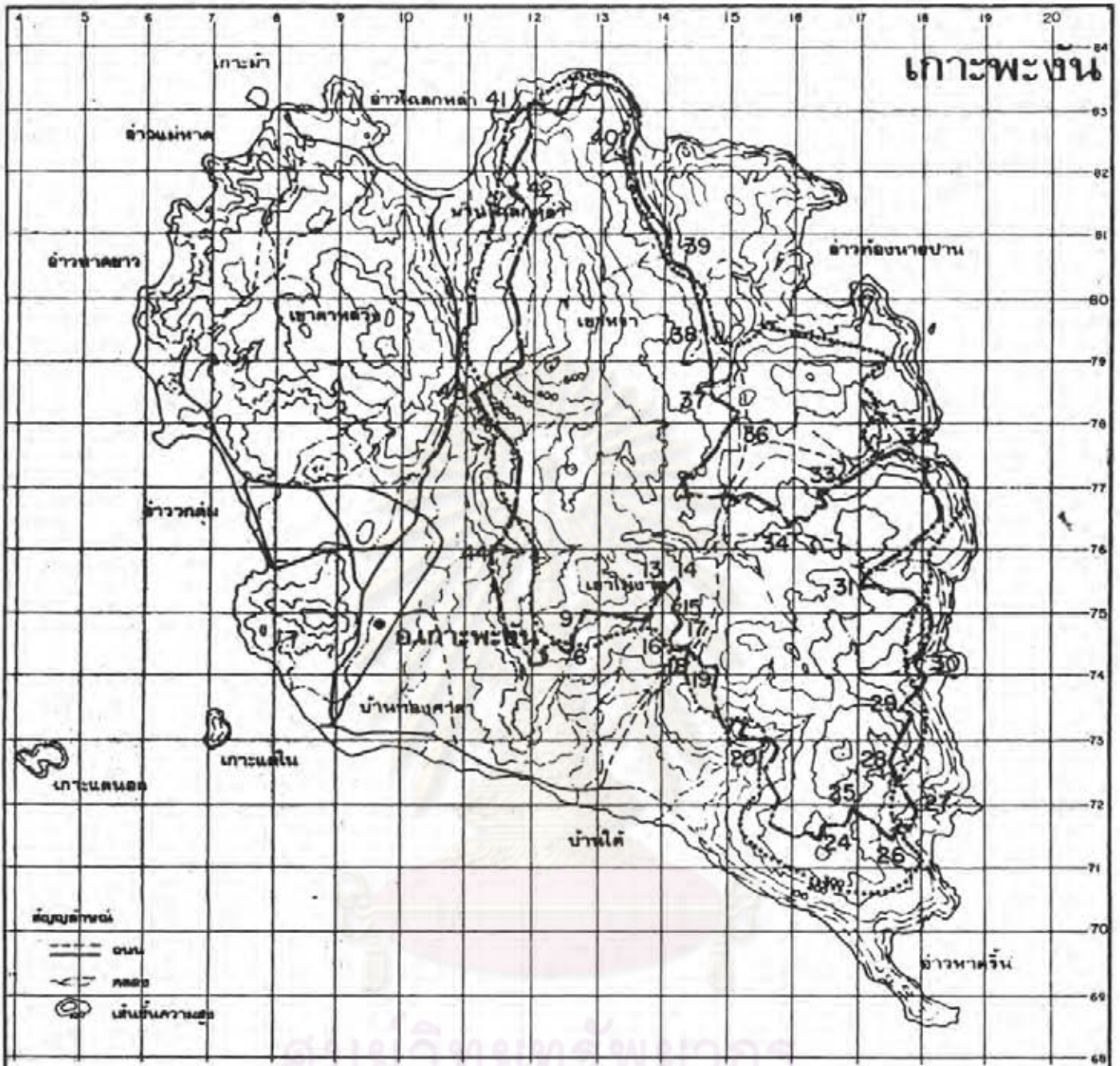
4.1.5 ทรัพยากรป่าไม้

เกาะพะงันมีป่าเกาะพะงันเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 39.12 ตร.กม.
หรือ 24,450 ไร่ ป่าเกาะพะงันประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติครั้งแรกเมื่อ 22 สิงหาคม
2509 โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2509) มีเนื้อที่ 29,818 ไร่ ทั้งนี้ โดยมี
เหตุผลว่า "ป่าแห่งนี้มีไม้ธาม ไม้กระบาก ไม้ตะเคียน และ ไม้ชนิดอื่นซึ่งมีค่าจำนวนมาก
และมีของป่า กับทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย สมควรกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อ
รักษาสภาพป่าไม้ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นไว้"¹ (ภาคผนวก ข)

แต่เนื่องจากประชากรได้บุกรุก และใช้ประโยชน์ที่บางส่วนไปมากใน
ปี 2526 จึงได้มีมาตรการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติที่แน่นอนอีกครั้ง โดยมีเนื้อที่ลดลง
เหลือ 24,450 ไร่² รูปที่ 23 แสดงเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเกาะพะงันเทียบกับแนว
เขตเดิม

¹"กฎกระทรวงฉบับที่ 135 พ.ศ. 2509," ราชกิจจานุเบกษา 83 (27
กันยายน 2529) : หน้า

²"กฎกระทรวงฉบับที่ 1030 พ.ศ.2526," ราชกิจจานุเบกษา 206 (27
กันยายน 2526), สำนวน

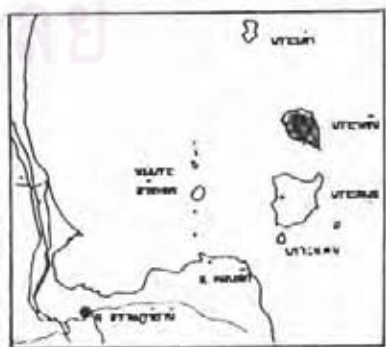
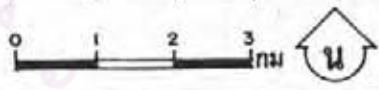

สัญลักษณ์

- ถนน
- คลอง
- เส้นชั้นความสูง

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- ..... แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติเดิม
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา

รูปที่ 23 เขตป่าสงวนแห่งชาติ (ป่าเกาะพะงัน)

อนชฯ เล็กสกุลตึก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยนวัตน์ปัญญามหาบัณฑิตศึกษาก้าววางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจัดตั้งวนอุทยานแห่งชาติ น้ำตกแดง ขึ้น บริเวณ บ้านมะเดื่อหวาน หมู่ 3 ต.เกาะพะงัน คลุมบางส่วนของ ต.บ้านใต้ มีเนื้อที่ 937.5 ไร่

ในเขตวนอุทยานและป่าสงวนแห่งชาตินี้ มีพรรณไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยาง (*Siptocarpus alatus* Roxb) ตะเคียนทอง (*Hopeo odvrata*) สักปิ่นจำ (*Vatica odvrata* Sym) ตังหน (*Calophyium pulcherrimum* Wall) บึงตาน (*Schisno wdllichii*) ก่อ (*Lithocarpus sootepensis*) มะหาด (*Artocarpus iakoocha*) มะปลิง (*Bouca oppositifolia*) นอกจากนี้ยังมี พวกหวาย ได้แก่ หวายหนู (*Calomus* Sp) หวายน้ำ (*Dacmonorops* Sp) ส่วน สัตว์ป่านั้น สัตว์ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ กวางป่า (*Corrus unicolor*) ลิง (*Macaca*) ค่าง (*Presbytis*) หมูป่า (*Suscrofa*) นกกระจู๊ด (*Centropus* spp) นก- ชูทอง (*Gracula religiosa*) นกกางเขนดง (*Copsychus malabarius*) นกกางเขนบ้าน (*Copsychus Sacloris*)¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กวางป่านั้น ไม่ใช่ สัตว์ที่อาศัยอยู่บนเกาะพะงันมาก่อน แต่หากรัชกาลที่ 5 ได้นำพันธุ์กวางมาเผยแพร่ขยายไว้ เมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะพะงัน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ ไม่สามารถทราบ จำนวนไม้ป่าและสัตว์ป่าที่เหลืออยู่อย่างแน่นอนได้ แต่คาดว่าสภาพทรัพยากรป่าไม้ และ สัตว์ป่าเหล่านี้ ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลงไปมาก ควรรีบดำเนินการป้องกัน และแก้ไขโดยด่วน

4.1.6 ทรัพยากรแร่

จากสภาพธรณีวิทยาของเกาะพะงัน ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 พื้นที่ คือ

- (1) KTgr. บริเวณที่สูง เป็นหินแกรนิตเนื้อหยาบ มีหินแปรในไดโอไรท์ หินฮอร์นเปเลน และหินแกรนิตจำพวกมีสโดไวท์ โทรูมาลีน และมีเนื้อละเอียด
- (2) SD. บริเวณที่ราบตอนใต้ ชุดตะนาวศรี ประกอบด้วย หินทราย หินดินดาน หินเอิร์ท หินกัม หินอีส์ท์ หินควอทไซต์ หินดินดานดำ หินดินเหนียวที่มี หินปูนแทรกอยู่

¹ปรีชา กระจุกจิตร, "รายงานผลการสำรวจป่าเกาะพะงันเบื้องต้น เพื่อจัดตั้ง เป็นวนอุทยานน้ำตกแดง." (อัดสำเนา)

(3) O. บริเวณเกาะชุกทุ่งสง เป็นลักษณะเนื้อละเอียดสีเทาเข้ม หรือสีเทาอ่อน สีเทาปนน้ำเงิน พบด้วยชั้นที่เป็นดินเหนียว

จากสภาพธรณีวิทยาที่ จึงได้มีการพบว่า มีแร่ดีบุก วุลแฟรม และแคลซิ-เตอร์ไรท์ แหล่งแร่เหล่านี้ ราษฎรได้ขุดเป็นครั้งคราว หลังจากนั้นจึงได้มีการสัมปทานทำเหมืองแร่ดีบุก อย่างเป็นล่ำเป็นสัน บริเวณบ้านศรีชนู และบริเวณชายฝั่งอื่น ๆ โดยในปี 2528 มีสัมปทานร่อนแร่ 99 ราย และทำเหมืองอีก 9 ราย

นโยบายของ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่ต้องการให้มีการขยายพื้นที่เหมืองอีก จึงได้งดสัมปทานใหม่ ในขณะที่ชุกทุ่งประกอบด้วยแร่ที่ได้นั้น ไม่คุ้มกับการลงทุน จึงให้หยุดกิจการ เพื่อดำเนินการด้านอื่น ๆ ต่อไป ปัจจุบันที่ยังคงดำเนินการอยู่มีเพียง 2 แห่งคือ เหมืองถีดบ้านทองขวาง หมู่ 5 ต.บ้านใต้ และเหมืองเจาะบ้านแม่หาด หมู่ 7 ต. เกาะพะงัน

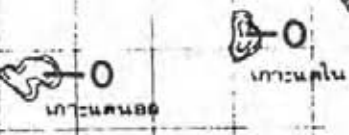
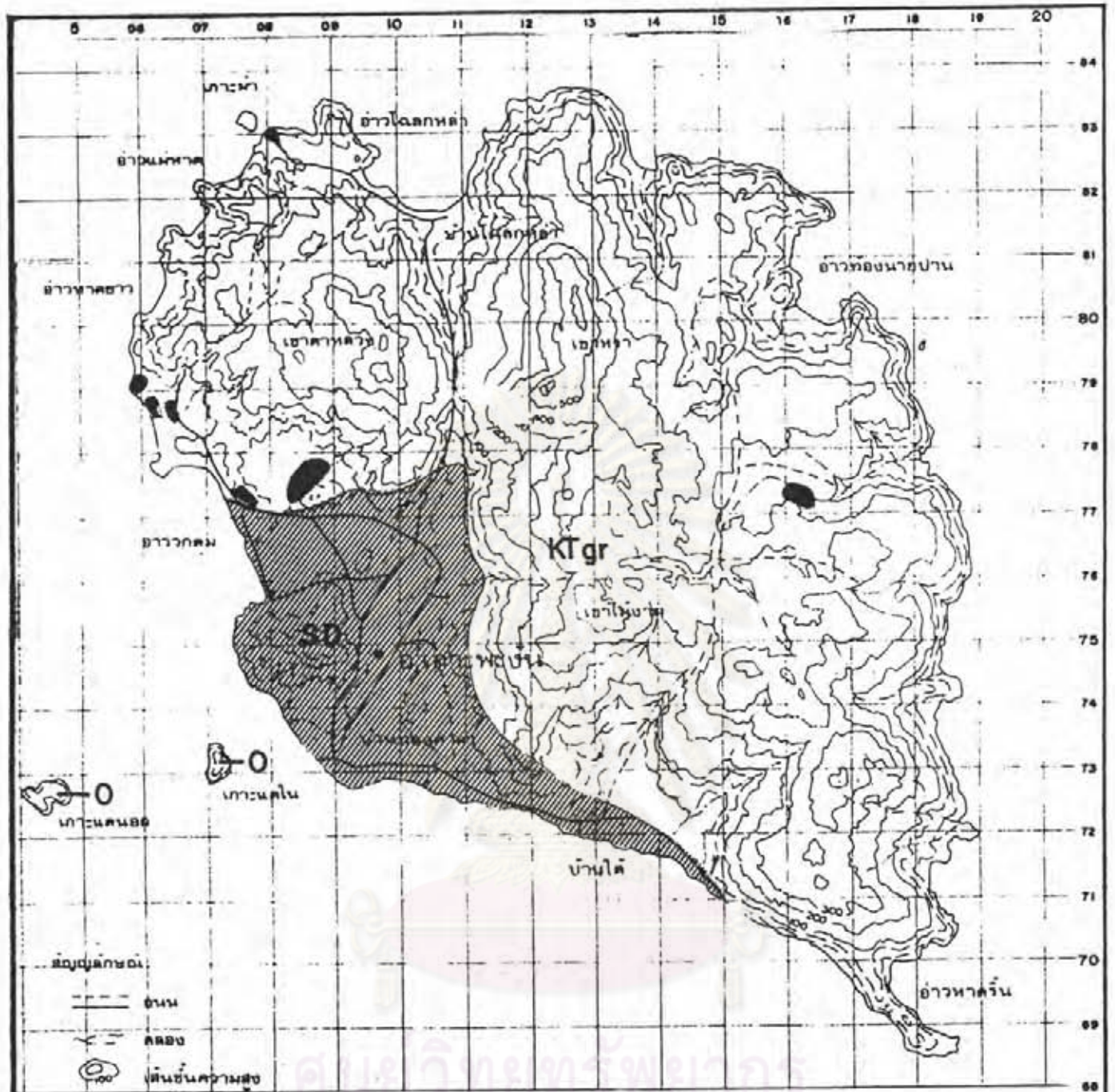
รูปที่ 24 แสดงสภาพธรณีวิทยาของเกาะพะงัน และบริเวณเหมืองแร่ ทั้งที่ดำเนินการ และหยุดดำเนินการไปแล้ว

4.1.7 ทรัพยากรในทะเล

(1) ระดับน้ำทะเล เกาะพะงันตั้งอยู่ในอ่าวไทย ฝั่งตะวันตกเหนือเกาะสมุย มีชายหาดค่อนข้างลาดในด้านใต้และตะวันตก โดยมีแนวปะการังต่อเนื่องจากหาดวัน ไปจนถึงอ่าวศรีชนู โดยมีเกาะเล็กที่สำคัญด้านนี้คือ เกาะแตใน เกาะแตนอก เกาะกงเกลี้ยง และเกาะกงนุ้ย ส่วนด้านตะวันออก แนวชายฝั่งเป็นหน้าผาเป็นส่วนใหญ่ น้ำทะเลค่อนข้างลึก สำหรับด้านเหนือมีอ่าวโหลกหล่า ซึ่งมีชายหาดน้ำตื้นและแนวปะการัง

รูปที่ 25 แสดงระดับน้ำทะเลรอบเกาะพะงัน จากการสำรวจ โดยกรมอุทกศาสตร์ ราชนาวิไทย¹ ระดับหยิ่งน้ำเป็นเมตร โดยหักลงจากระดับน้ำลงต่ำสุด ชายฝั่งเกาะพะงันมีระดับน้ำทะเลปานกลางเหนือเส้นเกณฑ์ 1.0 เมตร เวลาน้ำขึ้นเต็มที่ปานกลาง 10.36 น. น้ำเกิดสูง 1.6 เมตร น้ำตายสูง 1.2 เมตร

¹กรมอุทกศาสตร์, ราชนาวิไทย, "แผนที่ระดับน้ำทะเลของสมุยถึงเกาะพะงัน พ.ศ. 2485-2499," พ.ศ. 2513.

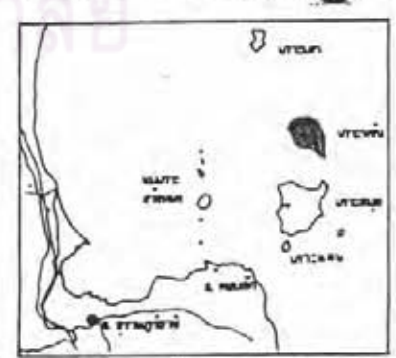

- สัญลักษณ์:
- — — ถนน
  - - - คลอง
  - (with 100) เส้นชั้นความสูง

เครื่องหมายและค่าอธิบาย

KTgr	หินแกรนิต
SD	หินชุดตะนาวศรี
○	หินปูนชุดทุ่งสง
●	ที่ตั้งเหมืองแร่

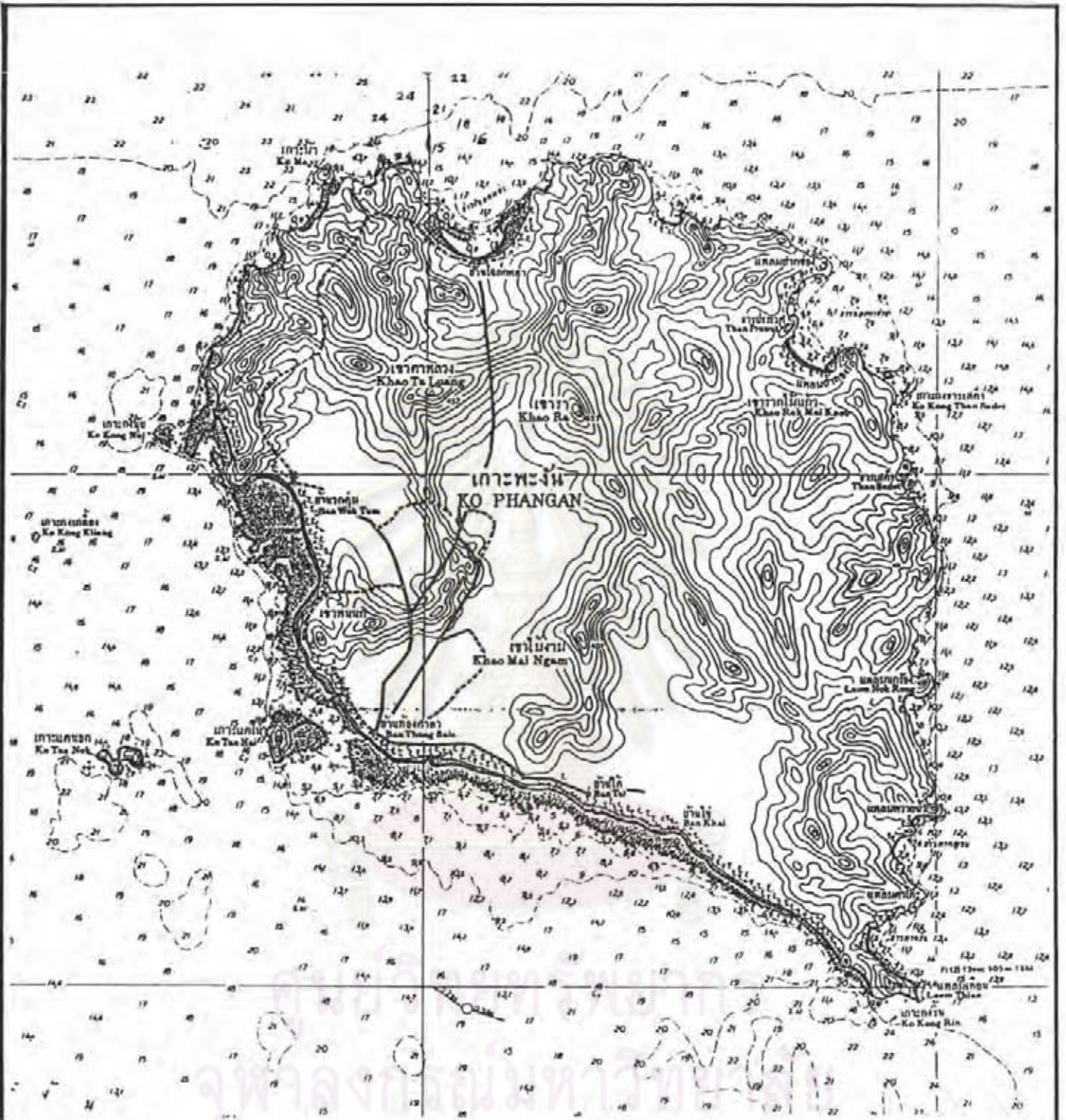
ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

รูปที่ 24 สภาพธรณีวิทยาและเหมืองแร่สัมปทาน เกาะพะงัน

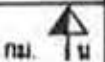
อนุชา เล็กสกุลดิลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : แผนที่อุทกศาสตร์, กรมอุทกศาสตร์ ราชอาณาจักรไทย 2499

สัญลักษณ์

รูปที่ 25 ระดับน้ำทะเล เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(2) ปะการัง ปะการังเป็นทุนซากธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งของเกาะพะงัน เพราะปะการังนอกจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำแล้ว ยังเป็นกำแพงป้องกันชายฝั่งจากคลื่นอีกด้วย ปัจจุบัน ปะการังได้มีความสำคัญมากขึ้นต่อการท่องเที่ยว และเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ที่ผ่านมานี้ ปะการังของเกาะพะงัน ยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากนัก นอกจากนี้ ยังถูกทำลายโดยการระเบิดปลา และการทิ้งสมอของชาวประมงไปเป็นจำนวนมาก

จากการสำรวจแนวปะการัง ซึ่งอยู่มากบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกด้านใต้ และเกาะบางส่วนของตอนเหนือของเกาะพะงัน โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย¹ ในปี 2526 และการศึกษาของ ดร.สุรพล สุดารา² ในปี 2531 พบว่า

บริเวณด้านใต้และตะวันตก แนวปะการังมีรูปแบบเป็นคันหินของซากปะการังเกือบตลอดชายฝั่ง โดยมีแอ่งน้ำกว้างประมาณ 200 เมตร สันนิษฐานว่าส่วนมากจมอยู่ในน้ำ มีเพียงบางส่วนที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมา บริเวณที่ตื้นเป็นส่วนที่ปะการังมีรูปร่างเป็นกิ่งอยู่หนาแน่น แต่บริเวณ slope ที่ลึกลงไปมีจำนวนและชนิดของปะการังมากกว่า และยังมีปะการังชนิดไม่เกาะติดหิน (free living form) หลายชนิดบริเวณนี้ทรายพัดออกไปจากแนวปะการังด้วย แนวปะการังมีความสวยงามพอสมควรบริเวณบ้านใต้ สำหรับแนวปะการังชายฝั่ง มักพบในบริเวณที่ค่อนข้างอับลม (protected area) เช่น ในช่วงเกาะม้า และอ่าวหาดหัด เป็นต้น

เกาะเล็ก ๆ ที่เป็นบริวารของเกาะพะงัน ได้แก่ เกาะม้า เกาะกึ่งนู๋ นั้น ปะการังไม่มีความสวยงามเพียงพอต่อการดำน้ำนักพ่อน ส่วนเกาะแต่ในแม้ว่ามีลักษณะคดหินเช่นเดียวกับชายฝั่งเกาะพะงัน แต่เนื่องจากเป็นช่องทางเรือเข้าออกบ้านท่องเที่ยว ดินตะกอนจึงถูกใบจักรพัดใต้น้ำปกคลุมปะการัง ทำให้ปะการังไม่สมบูรณ์

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย / สุราษฎร์ธานี, หน้า ๒-27 ถึง ๒-30.

² Suraphol Sudara, Dr. and others "Draft : Management Plan for Coral Reef, Beaches and Island Environments in Ban Don Bay, Surat Thani" Bangkok : Office of the National Environmental Board, March 1989, P.6. (Mimeographed)

มากนัก ส่วนเกาะแตงนอกเป็นเกาะที่ไม่มีเชิงลาดเลย ชายฝั่งมีลักษณะเป็นหน้าผาชันลงสู่น้ำลึก ทำให้คาดได้ว่าจะไม่มีการรัง

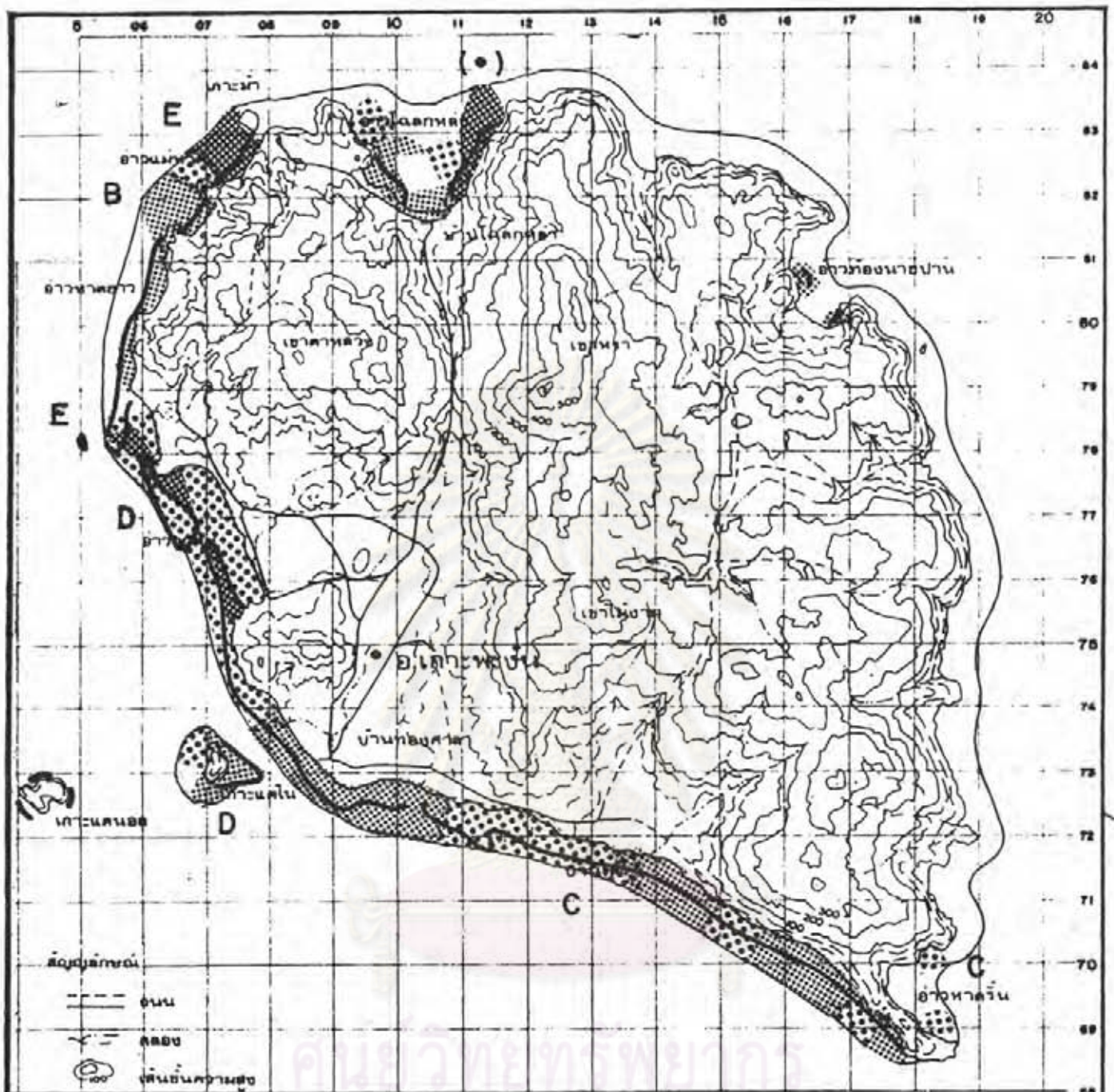
รูปที่ 26 แสดงบริเวณที่มีปะการัง จำแนกตามสัดส่วนของการครอบคลุมพื้นที่ด้วยปะการัง และภาคผนวกที่ ได้เสนอข้อมูล สภาพปะการังในบางพื้นที่ของเกาะพะงัน พบว่าบริเวณเกาะกง-อ่าววง (ด้านตะวันออกของ อ่าวโกลกหน้า) อ่าวแม่หาด-เกาะมี้า และบางส่วนของอ่าววกตุม มีปะการังครอบคลุมกว่าร้อยละ 75 ชายหาดด้านใต้ของอ่าววกตุม อ่าวหาดหลัก อ่าวโกลกหน้าด้านตะวันตก มีปะการังครอบคลุมเฉลี่ยร้อยละ 50 โดยส่วนที่เหลือมีแนวปะการังน้อยมาก

บริเวณเกาะกง-อ่าววง และหาดหลัก มีปะการังที่สวยงาม ควรจัดเป็นเขตสงวน บริเวณอื่น ๆ ควรอนุรักษ์ไว้ ส่วนที่มีปะการังครอบคลุมต่ำร้อยละ 50 เฉพาะของเกาะพะงัน อาจให้มีการใช้ประโยชน์ด้านอื่นได้

(3) สัตว์น้ำอื่น ๆ นอกจากนี้ ปะการังยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชน้ำต่าง ๆ เช่น ปลาเก๋า ปลานกแก้ว ฟองปลาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ปลาสวยงามขนาดเล็ก ดอกไม้ทะเล เม่นทะเล ไข่เดือนทะเล หอยสองฝา เป็นต้น สัตว์น้ำเหล่านี้เป็นทั้งอาหารแก่มนุษย์ อาหารสัตว์ใหญ่ และจะให้ความสวยงามแก่ชีวิตท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย

เกาะพะงัน อยู่ในเขตที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในทะเลมากแห่งหนึ่งในประเทศ จนถูกกำหนดให้เป็นเขตปลาทูวางไข่ ซึ่ง "ห้ามมีการใช้เครื่องมืออวนลากคู่ ที่ใช้ประกอบด้วยเรือกล อวนลากเดี่ยวประกอบด้วยตะเข้ที่ใช้ประกอบด้วยเรือกล หรืออวนล้อมจับ (ยกเว้นอวนโป๊ะ) และอวนติดดกที่มีตาข่ายเล็กกว่า 4.7 ซม." กำหนดห้ามตั้งแต่วันที่ 15 ก.พ. - 31 มี.ค. (ฤดูปลาวางไข่) และ 1 เม.ย. - 15 พ.ค. (ฤดูวางไข่และอนุรักษ์ลูกปลา) ของทุกปี ยกเว้นเวลากลางคืน ด้วยเครื่องมืออวนลาก คาน้ำที่ใช้ประกอบด้วยเรือกล หรืออวนลากแผ่นตะเข้มีคาน (อวนลากแคะ) ถ่างที่ใช้ประกอบด้วยเรือกล (ใช้กับเรือไม่เกิน 20 ตันหรือส) ¹

¹"ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิด ทำการประมงในฤดูปลาวางไข่ และวางไข่เลี้ยงลูก ในท้องที่บางแห่ง ภายในระยะเวลาที่กำหนด," 28 พฤศจิกายน 2527.

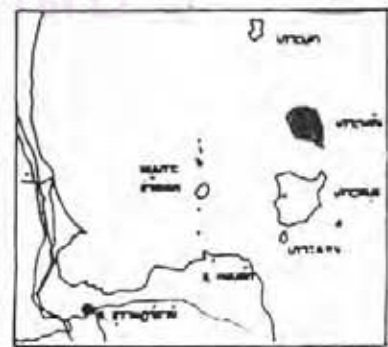

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- แนวปะการัง
- ปะการังแข็งคลุมพื้นที่ร้อยละ 75-100
- " " 50-75
- " " 10-50
- " " 0-10

A — E ระดับคุณภาพปะการังสูงสุด-ต่ำสุด

รูปที่ 26 ปะการังชายฝั่งเกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอกะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษากวาวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 การตั้งถิ่นฐานกะเหรี่ยง

4.2.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐาน¹

อำเภอเกาะพะงัน มีผู้ค้นคว้าและลงความเห็นว่าเป็นเกาะที่มีผู้อยู่อาศัยมานานับพันปีแล้ว จากการสันนิษฐานนั้นเข้าใจว่าผู้ที่มาอาศัยบนเกาะครั้งแรกน่าจะเป็นคนแขกจากมลายู ที่อยู่แถบจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือไมก็เป็นพวกแขกมาจากปัตตานี มาอาศัยทำการประมงเป็นหลัก ที่เข้าใจว่าเป็นแขกมาอาศัยอยู่ก่อนนั้น สืบได้จากชื่อของเกาะ และสถานที่บางแห่งบนเกาะที่มีชื่อไปในทางภาษามลายู เช่น เกาะพะงัน ท่าขนอาวีร์ ประชาธิปไตย อติตนาอำเภอกะสมุย ได้สันนิษฐานว่า เดิมน่าจะเป็น "เกาะราฮัน" ซึ่งแปลว่า "ดำตะคุ่ม" หรือ "โหละคะหล่า" ปัจจุบันเรียก "โหละหล่า" เป็นหลัก

แต่คนพะงันกลับสันนิษฐานว่า "พะงัน" น่าจะมีความหมายว่า หาดทรายที่ไหลลงน้ำขึ้นมา เพราะชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไปในเกาะพะงันมักจะเรียกแนวสันทรายที่ไหลขึ้นน้ำทะเลขึ้นมาเมื่อเวลาน้ำลดว่า "หลังงัน" คำว่า "พะงัน" จึงน่าจะหมายความว่า หาดทราย สันทราย หรือสันดอน โดยคำว่า "พะ" แปลว่า "พบ" และ "งัน" หมายถึง หาดทรายที่มองเห็นเมื่อเวลาน้ำลด เพราะที่อ่าววกตุ่ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เจริญที่สุดของเกาะพะงันในอดีต มีหาดทรายบริเวณอ่าว ที่มีความยาวออกไปไกล จึงน่าจะเป็นที่มาของเกาะพะงันนี้

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ราชทูตไทย ได้มีบันทึกเกี่ยวกับความสำคัญในฐานะแหล่งแร่ทองคำบนเกาะพะงัน สันนิษฐานว่าเกาะพะงันคงจะเป็นชุมชนมานานตั้งแต่สมัยนั้นอย่างแน่นอน

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เกาะสมุยขึ้นอยู่กับจังหวัดนครศรีธรรมราช เกาะพะงันขึ้นกับเมืองไชยา สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานาดกัญญาประดิษฐ (สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี) ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือชื่อ วิวัฒนาการของเมือง กล่าวถึงเกาะพะงันว่าบนเกาะมีราษฎรไทย

¹อำเภอเกาะพะงัน, "รายงานสรุปข้อราชการ อำเภอเกาะพะงัน ปี2529" หน้า 1 - 3. (อัดสำเนา)

เงินประมาณ 300 คร่าวเรือน แบ่งออกเป็น 2 พวก พวกหนึ่งเป็นส่วยดีบุก เสียเงินปีละ 2 บาท 2 สลึง อีกพวกหนึ่งเป็นส่วยรังนก เสียเงินปีละ 5 บาท 2 สลึง การปกครองสมัยนั้น พระยาไชยาหลวงสมุทรรคีรี เป็นผู้ว่าการ ตั้งหลวงบำรุง เป็นผู้กำกับ

ช่วงที่เกาะพะงันมีฐานะเป็นเมืองหนึ่งขึ้นกับเมืองไชยา ที่ว่าการอำเภอเมืองของเกาะพะงันตั้งอยู่ที่บ้านวกต้อม ซึ่งเป็นสถานที่เจริญที่สุดของเกาะสมัยนั้น การที่ตั้งที่ว่าการอำเภอเมืองขึ้นที่บ้านวกต้อม เนื่องจากอ่าววกต้อม เป็นอ่าวที่เหมาะสมกับการจอดเรือใบ และยังเป็นอ่าวที่ใกล้ที่สุดกับอ่าวชุมเรียง เมืองไชยา ซึ่งเป็นจุดที่ใช้ติดต่อกันระหว่างเมืองไชยากับเมืองพะงัน ผู้ปกครองเกาะพะงันสมัยนั้น เรียกว่า "หัวเมือง"

เมื่อประเทศไทยมีการปกครองแบบ มณฑล จังหวัด อำเภอ และตำบล เกาะพะงันได้แบ่งเป็น 2 ตำบล คือตำบลบ้านใต้ และตำบลมะเดื่อหวาน ในสมัยนั้นการติดต่อราชการก็ดี การค้าขายก็ดี ต้องติดต่อกับเมืองไชยาโดยเฉพาะ สภานของเกาะพะงันเมื่อ พ.ศ. 2427 สมเด็จเจ้าน้ำทิพย์รังษีฯ ทรงสรุปว่า "นวรราชภูรชาวเกาะถือกันว่ามีความสุข เสียค่าส่วยแล้วก็ต้องถูกขมายขมแรงบ้าง ไม่ถึงกับเดือดร้อน"

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2440 สืบเนื่องมาจากการเสด็จตรวจราชการในครั้งนั้น ได้จัดระบบการปกครองประเทศไทย ชุมเมืองเกาะสมุทรวมกับเกาะพะงัน ตั้งเป็นอำเภอเกาะสมุทขึ้นต่อเมืองไชยา นายอำเภอเกาะสมุทคนแรกคือ พระยาเจริญราชภักดี (สิงห์ สุวรรณรักษ์) เป็นคนถิ่นเมืองไชยา เมื่อการปกครองเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ ที่ทำงานส่วนใหญ่ของรัฐบาลที่ไชยาก็รื้อถอนมาสร้างใหม่ที่บ้านดอน ริมฝั่งแม่น้ำตาปี ตั้งเป็นมณฑลและจังหวัด เรียกว่ามณฑลสุราษฎร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนเมืองไชยาก็ลดฐานะเป็นอำเภอต่อไป

เมื่อมีการปกครองแบบหัวเมือง เกาะพะงันได้สร้างศาลาวิมาละเลกที่บ้านท้องศาลาชั้น 1 หลัง เรียกว่า "ท่าเนียบ" เมื่อไว้ต้อนรับเจ้าเมืองไชยา ในเมื่อมาตรวจราชการและชำระคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่เกาะพะงัน

ครั้นวันที่ 11 กันยายน 2513 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศแยกเขตท้องที่เกาะพะงัน และเกาะเต่าออกมาจากอำเภอเกาะสมุท ตั้งเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า "กิ่งอำเภอเกาะพะงัน" โดยแบ่งการปกครองออกเป็น ตำบลเช่นเดิม ต่อมาวันที่ 13 เมษายน 2520 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอเกาะพะงัน ขึ้นเป็นอำเภอเกาะพะงัน มาจนปัจจุบันนี้

4.2.2 การตั้งถิ่นฐานกับการปกครอง

ปัจจุบันอำเภอเกาะพะงัน แบ่งออกเป็น 3 ตำบล คือตำบลเกาะพะงัน ตำบลบ้านใต้ (ทั้ง 2 ตำบลนี้อยู่ในเกาะพะงัน) และตำบลเกาะเต่า (อยู่ที่เกาะเต่า) ใน 3 ตำบล แบ่งออกเป็น 16 หมู่บ้าน (เกาะเต่า 3 หมู่บ้าน และบนเกาะพะงัน มีทั้งสิ้น 13 หมู่บ้าน) รูปที่ 27 แสดงอาณาเขตตำบลและหมู่บ้านบนเกาะพะงัน ซึ่งประกอบด้วย ตำบลเกาะพะงัน และตำบลบ้านใต้ แบ่งอาณาเขตกันโดยแนวสันเขาของ เขาหราและเขาไม้งามจากเหนือลงใต้และถึงชายฝั่งทะเลตอนใต้ที่อ่าวบางจาร์

การแบ่งเขตปกครองในระดับหมู่บ้านมีรายละเอียดดังนี้

ตำบลเกาะพะงัน

หมู่ 1 บ้านท้องศาลา	เนื้อที่ 4.55 ตร.กม.	หรือ 2,844 ไร่
หมู่ 2 บ้านในสวน	เนื้อที่ 5.57 ตร.กม.	หรือ 3,481 ไร่
หมู่ 3 บ้านมะเดื่อหวาน	เนื้อที่ 12.99 ตร.กม.	หรือ 8,119 ไร่
หมู่ 4 บ้านในวก	เนื้อที่ 4.68 ตร.กม.	หรือ 2,925 ไร่
หมู่ 5 บ้านโลกบ้านเก่า	เนื้อที่ 6.56 ตร.กม.	หรือ 4,100 ไร่
หมู่ 6 บ้านหินกอง	เนื้อที่ 5.29 ตร.กม.	หรือ 3,306 ไร่
หมู่ 7 บ้านโลกหล้า	เนื้อที่ 24.61 ตร.กม.	หรือ 15,381 ไร่
หมู่ 8 บ้านแม่หาด	เนื้อที่ 11.75 ตร.กม.	หรือ 7,344 ไร่

รวม เนื้อที่ 76 ตร.กม. หรือ 47,500 ไร่

ตำบลบ้านใต้

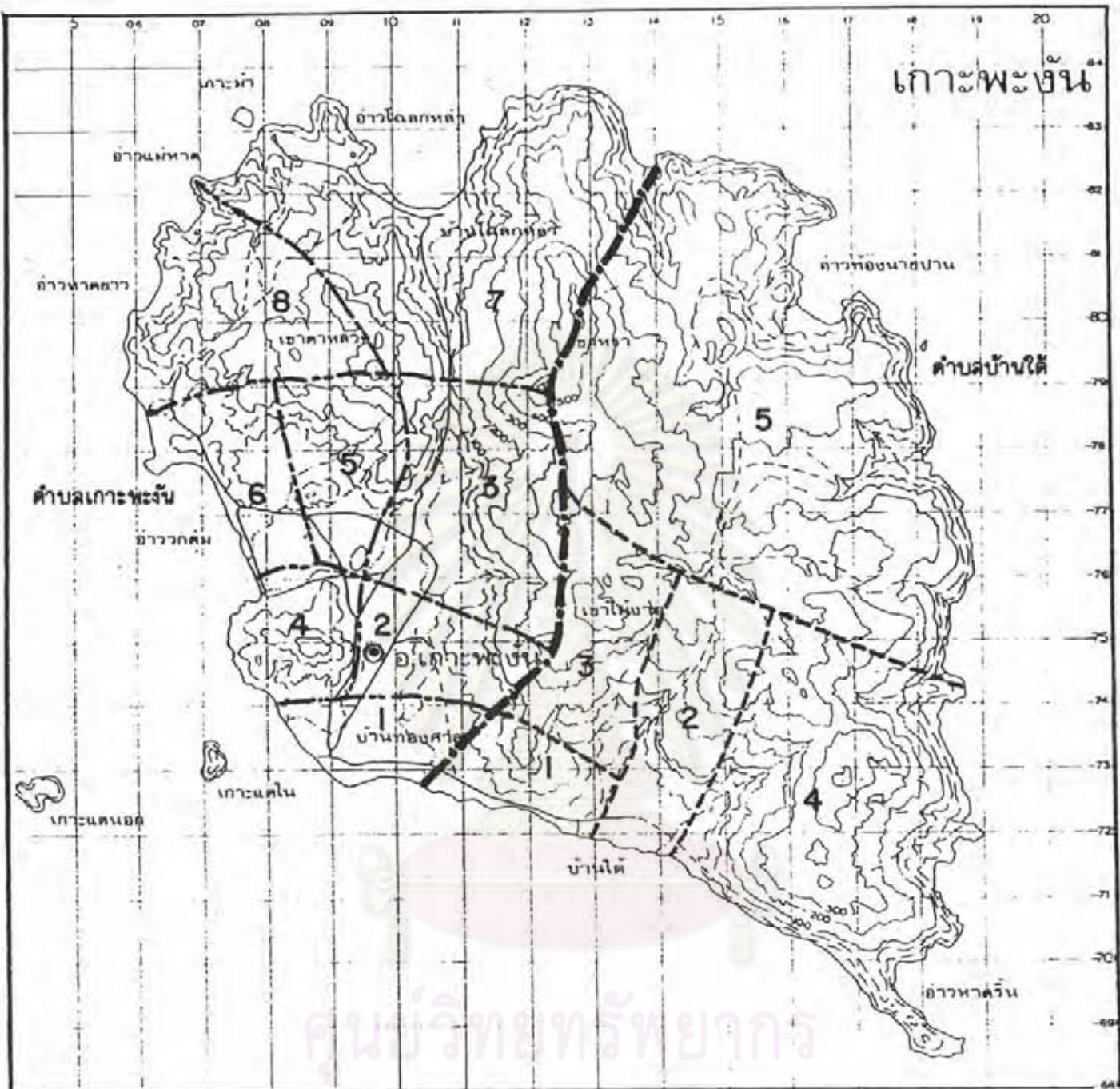
หมู่ 1 บ้านหน้าทับ	เนื้อที่ 3.96 ตร.กม.	หรือ 2,475 ไร่
หมู่ 2 บ้านนอก	เนื้อที่ 8.52 ตร.กม.	หรือ 5,325 ไร่
หมู่ 3 บ้านเหนือ	เนื้อที่ 8.38 ตร.กม.	หรือ 5,237 ไร่
หมู่ 4 บ้านคำอ	เนื้อที่ 25.27 ตร.กม.	หรือ 15,794 ไร่
หมู่ 5 บ้านท้องนาขปาน	เนื้อที่ 45.87 ตร.กม.	หรือ 28,669 ไร่

รวม เนื้อที่ 92 ตร.กม. หรือ 57,500 ไร่

รวมทั้งสิ้น เนื้อที่ 168 ตร.กม. หรือ 105,000 ไร่

เกาะพะงัน

เครื่องหมายและคำอธิบาย

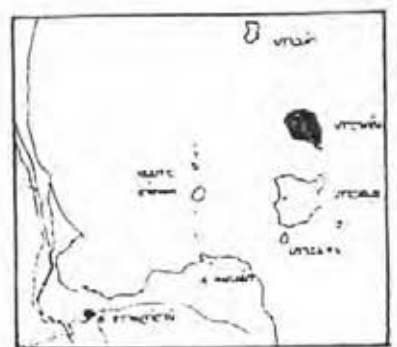
- แนวเขตตำบล
- - - - แนวเขตหมู่บ้าน ต. เกาะพะงัน
- - - - แนวเขตหมู่บ้าน ต. บ้านใต้

ต. เกาะพะงัน

1. บ้านทองศาลา	6. บ้านหินกอง
2. บ้านโนสวน	7. บ้านโฉลกหล้า
3. บ้านมะเตือหวาน	8. บ้านศรีอู
4. บ้านโนวก	
5. บ้านโฉลกบ้านเก่า	

ต. บ้านใต้

1. บ้านหน้าทับ
2. บ้านนอก
3. บ้านเหนือ
4. บ้านค้าย
5. บ้านทองนายปาน

รูปที่ 27 การแบ่งเขตตำบล, หมู่บ้าน ในเกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลดิลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 ศึกษานิเทศก์โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีและเมืงศ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จฬองกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านทองศาลา, บ้านโกลกหล้า และบ้านหน้าทับ เป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญของเกาะ เป็นที่ตั้งของตลาดสำหรับท้องถิ่น โดยบ้านทองศาลาเป็นที่ตั้งท่าเรือตลาดหลัก บ้านโกลกหล้าเป็นชุมชนชาวประมงที่มีแพปลาจำนวนมาก

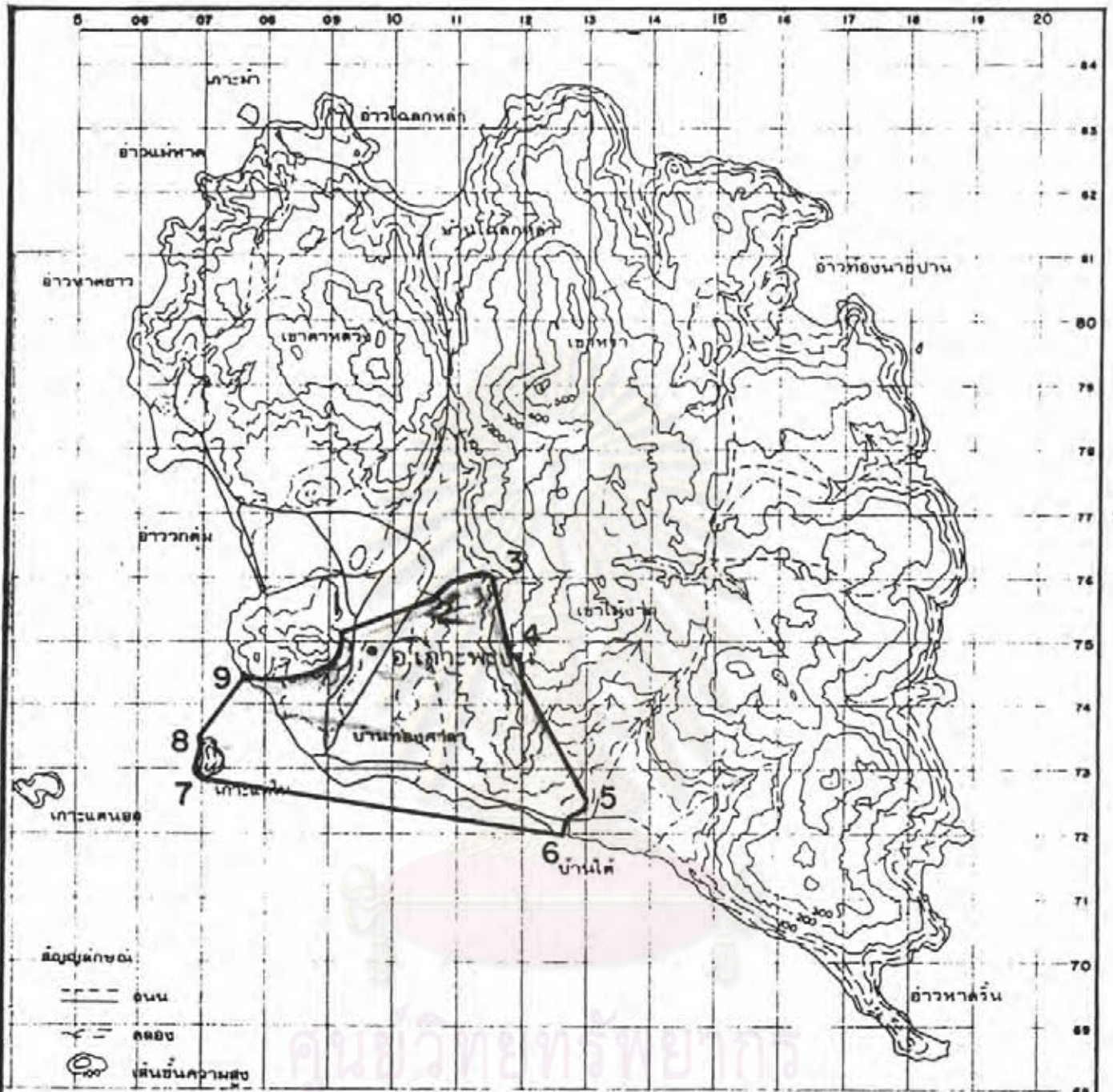
อำเภอเกาะพะงันยังเป็นการปกครองในระดับอำเภอ (ชั้น 3) ที่ยังไม่มีสุขาภิบาล การปกครองท้องถิ่นอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีสมาชิกสภาจังหวัด (เกาะพะงัน) จำนวน 1 คน เป็นตัวแทนในสภาจังหวัด มีกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ในการบริหารและปกครอง เช่นเดียวกับตำบลหมู่บ้านโดยทั่วไป

การเสนอขอจัดตั้งสุขาภิบาลเกาะพะงัน กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ โดยขอจัดตั้งในเขตที่ราบชายฝั่งตอนใต้ เนื้อที่ประมาณ 12.65 ไร่ ดังแสดงในรูปที่ 28

อนึ่ง เมื่อพิจารณาการตั้งถิ่นฐานกับสภาพทางกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิประเทศและทรัพยากรดินและป่าไม้แล้ว อาจกล่าวได้ว่า ประชากรใน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4 และ 5 ของตำบลบ้านใต้ มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่สูง และมีแนวโน้มที่จะใช้พื้นที่ป่าไม้มากขึ้น ในขณะที่ ชุมชนหมู่ที่ 5, 6, 7, 8 ตำบลเกาะพะงันเป็นชุมชนเชิงเขา-ตาหลวง ส่วนหมู่บ้านที่เหลือ ตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่ราบ (รูปที่ 29) ดังนั้น ในเชิงกายภาพแล้ว อาจแบ่งการตั้งถิ่นฐานได้เป็น 3 พื้นที่ (รูปที่ 30) คือ

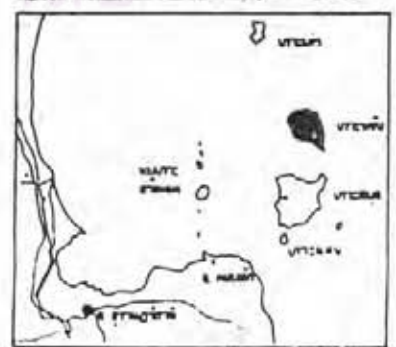
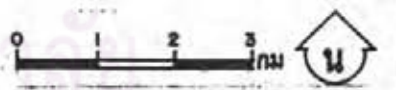
- พื้นที่ราบเกาะพะงัน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1-4 ตำบลเกาะพะงัน และ หมู่ที่ 1-3 ตำบลบ้านใต้
- พื้นที่ราบเชิงเขาตาหลวง ได้แก่ หมู่ที่ 5-8 ตำบลเกาะพะงัน
- พื้นที่ภูเขาฝั่งตะวันออกเกาะพะงัน ได้แก่ หมู่ที่ 4-5 ตำบลบ้านใต้

พื้นที่ราบเกาะพะงันอยู่ในเขต 2 ตำบล ซึ่งอาจจำแนกเป็นพื้นที่ย่อยได้ 2 เขต ความแตกต่างของสภาพพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานนี้ เชื่อว่าจะมีผลต่อความแตกต่างด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของประชากรในส่วนต่าง ๆ ด้วย ในการศึกษาี้ จึงจะได้จำแนกพื้นที่เกาะพะงันออกเป็น 4 พื้นที่ย่อยดังกล่าว

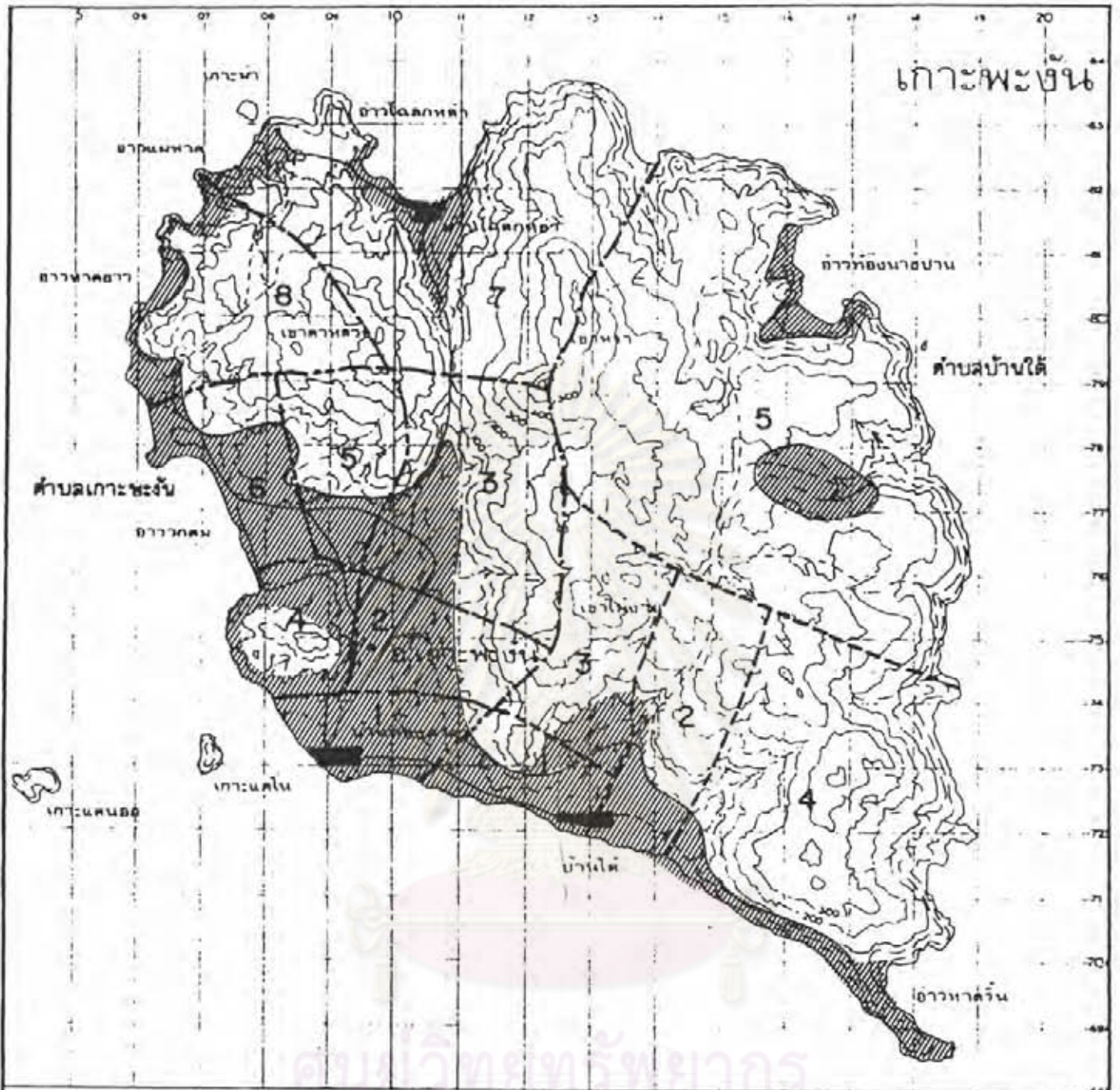
- สัญลักษณ์
- ถนน
  - คลอง
  - เส้นชั้นความสูง

- เครื่องหมายและคำอธิบาย
- แนวเขตสุขภาพที่เสนอ
  - หลักเขตสุขภาพ

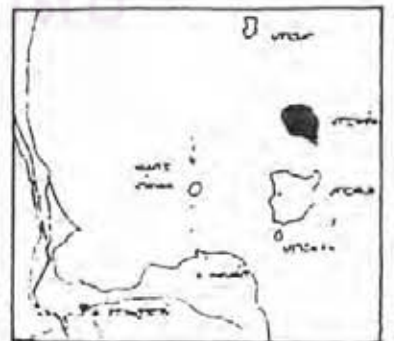
รูปที่ 28 แนวทางการกำหนดเขตสุขภาพอำเภอพะงัน สำนักผังเมือง

อนุชา เล็กสกุลตลก

เครื่องหมาย และคำอธิบาย

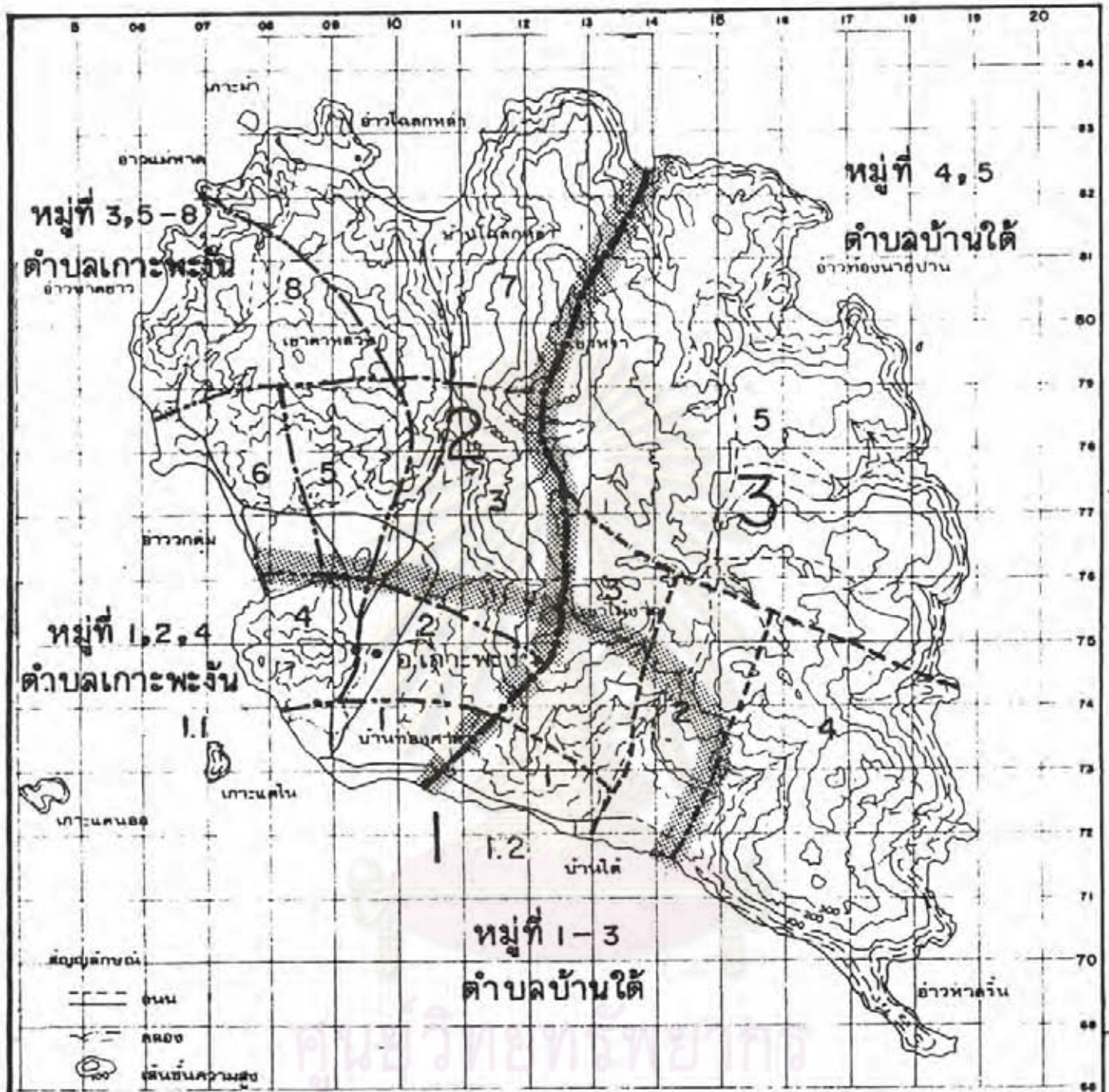
- บริเวณชุมชน
- ศูนย์กลางชุมชน

รูปที่ 29 พื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติติก

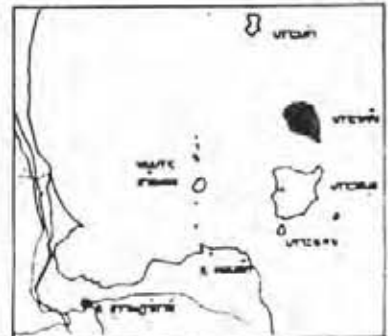
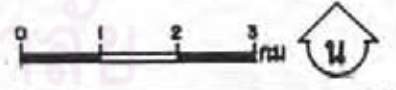
การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- แนวเขตตำบล
- - - - - แนวเขตหมู่บ้าน ค. เกาะพะงัน
- - - - - แนวเขตหมู่บ้าน ค. บ้านใต้

- กลุ่มพื้นที่**
- กลุ่มที่ 1 ที่ราบ เกาะพะงัน (แบ่งเป็น 2 พื้นที่ย่อยตามตำบล)
- กลุ่มที่ 2 ที่ราบเชิงเขาตาหลวง
- กลุ่มที่ 3 พื้นที่ภูเขาฝั่งตะวันออก

รูปที่ 30 การแบ่งพื้นที่อนุภาค เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยนวัตน์บูรณานามานันต์ศึกษาศาสตร์การวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.3 ประชากร

(1) ขนาดประชากร

ในปี 2531 อำเภอเกาะพะงันมีประชากร 7,329 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.94 ของประชากรจังหวัดสุราษฎร์ธานี นับเป็นอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดในจังหวัด ประชากรอำเภอเกาะพะงัน จำแนกเป็นเพศชาย 3,633 คน และเพศหญิง 3,696 คน คิดเป็นสัดส่วนชายต่อหญิง เป็น 1:1.017 การที่เพศหญิงมากกว่าเพศชาย อาจเนื่องมาจาก การเดินทางออกไปประกอบอาชีพภายนอกของประชากรชายเป็นสำคัญ คร่าวเรือนในอำเภอเกาะพะงันมีทั้งสิ้น 1,882 คร่าวเรือน คิดเป็นประชากรเฉลี่ย 3.89 คน/คร่าวเรือน และมีความหนาแน่นประชากรคิดเป็น 37.97 คน/ตร.กม. หรือเนื่อง 0.055 คน/ไร่ ซึ่งเป็นความหนาแน่นที่ต่ำมาก (เห็นที่อำเภอ 193 ตร.กม.)

เมื่อนิยามาเฉพาะเกาะพะงัน (ตำบลเกาะพะงันกับตำบลบ้านใต้) ซึ่งมีเนื้อที่ 168 ตร.กม.) มีประชากร 6,896 คน เป็นชาย 3,411 คน และหญิง 3,485 คน (ชาย:หญิง = 1:1.022) จำนวนคร่าวเรือน 1,746 คร่าวเรือน จะมีประชากรเฉลี่ย 3.95 คน/คร่าวเรือน และมีความหนาแน่นประชากรเป็น 41.05 คน/ตร.กม. หรือ 0.059 คน/ไร่ ซึ่งเห็นได้ว่า ความหนาแน่นของเกาะพะงันสูงกว่าความหนาแน่นของอำเภอเล็กน้อย มีสัดส่วนของเพศหญิงสูงกว่า และมีขนาดคร่าวเรือนใหญ่กว่าระดับอำเภอเล็กน้อยด้วย (ตารางที่ 8)

ในระดับตำบล ตำบลเกาะพะงันมีประชากร 4,367 คน เป็นชาย 2,213 คน และหญิง 2,154 คน (ชาย:หญิง = 1:0.973) ซึ่งแตกต่างจากสัดส่วนในระดับอำเภอที่มีชายมากกว่าหญิง จำนวนคร่าวเรือน 1,118 คร่าวเรือน คิดเป็นประชากรเฉลี่ย 3.91 คน/คร่าวเรือน และความหนาแน่น 57.46 คน/ตร.กม. เป็นความหนาแน่นที่สูงที่สุด สำหรับตำบลบ้านใต้ มีประชากร 2,529 คน เป็นชาย 1,198 คน และหญิง 1,331 คน (ชาย:หญิง = 1:1.111) จำนวนคร่าวเรือน 628 คร่าวเรือน คิดเป็นประชากรเฉลี่ย 4.03 คน/คร่าวเรือน และความหนาแน่น 27.49 คน/ตร.กม. ซึ่งเบาบางกว่าตำบลเกาะพะงัน ทั้งนี้เพราะมีพื้นที่ป่าและภูเขาอยู่มาก

ในระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะพะงัน มีความหนาแน่นสูงที่สุดถึง 244 คน/ตร.กม. รองลงมาคือ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านใต้ หนาแน่น 216.41 คน/ตร.

ตารางที่ 8 ข้อมูลประชากรอำเภอเกาะพะงันและเกาะพะงัน ปี 2531

ข้อมูล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน	ความหนาแน่น	
		รวม	ชาย	หญิง		คน/ครัวเรือน	คน/กม. ²
อ.เกาะพะงัน	193	7,329	3,633	3,696	1,882	3.89	37.97
ต.เกาะพะงัน	76	4,367	2,213	2,154	1,118	3.91	57.46
ต.บ้านใต้	92	2,529	1,198	1,331	628	4.03	27.49
ต.เกาะเต่า	25	433	222	211	136	3.18	17.32
เกาะพะงัน	168	6,896	3,411	3,485	1,746	3.95	41.05
พื้นที่ 1.1	14.80	1,850	941	909	476	3.89	125.00
หมู่ 1 ต.เกาะพะงัน	4.55	1,110	576	534	309	3.59	244.00
" 2 "	5.57	442	211	231	81	5.47	79.35
" 4 "	4.68	298	154	144	86	3.46	63.67
พื้นที่ 1.2	20.86	1,613	728	885	363	4.44	77.32
หมู่ 1 ต.บ้านใต้	3.96	851	378	479	183	4.68	216.41
" 2 "	8.52	410	171	239	103	3.98	48.12
" 3 "	8.38	346	179	167	77	4.49	41.29
พื้นที่ 2	61.20	2,517	1,272	1,245	642	3.92	41.13
หมู่ 3 ต.เกาะพะงัน	12.99	536	262	274	132	4.06	41.26
" 5 "	6.56	315	169	146	103	3.06	48.02
" 6 "	5.29	357	179	178	103	3.47	67.48
" 7 "	24.61	954	493	461	194	4.92	38.76
" 8 "	11.75	355	169	186	110	3.23	30.21
พื้นที่ 3	71.14	916	470	446	265	3.46	12.88
หมู่ 4 ต.บ้านใต้	25.27	540	279	261	165	3.27	21.37
" 5 "	45.87	376	191	185	100	3.76	8.20

หมายเหตุ : อ.เกาะพะงัน มี 1,913 บ้าน กระจายใน ต.เกาะพะงัน, บ้านใต้ และ เกาะเต่า
จำนวน 1,145 : 634 และ 134 บ้านตามลำดับ

ที่มา : (1) พื้นที่รวมจากข้อมูลกองการปกครอง ข้อมูลระดับตำบล, หมู่บ้าน คำนวณจากแผนที่
(2) แผนกทะเบียนราษฎรอำเภอเกาะพะงัน (ข้อมูลระดับตำบล)
(3) ข้อมูลระดับหมู่บ้าน คำนวณจากสัดส่วนในข้อมูล กชช.2 ค. ปี 2529

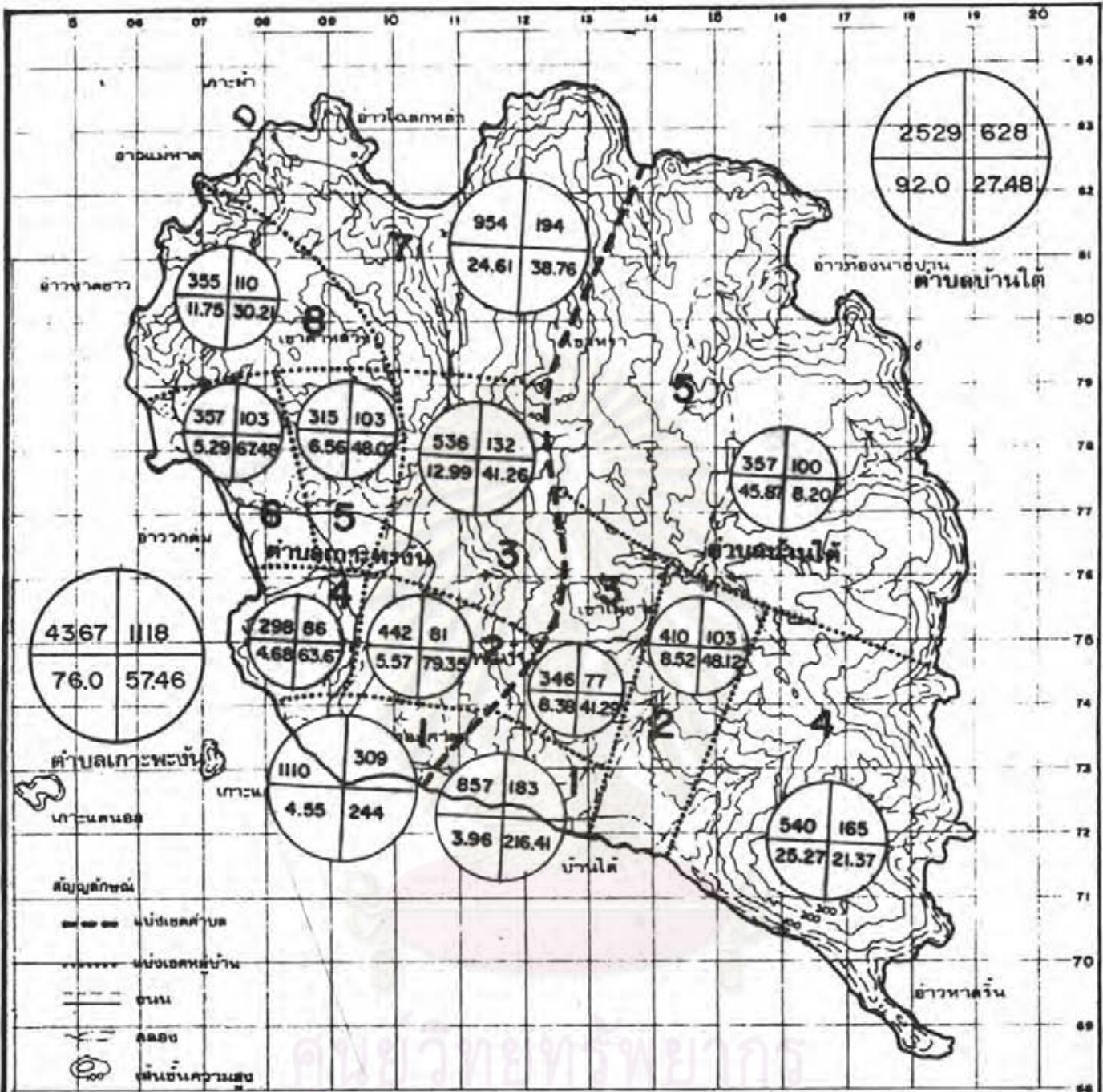
กม. หมู่ที่ 4, 5 ตำบลบ้านใต้ มีความหนาแน่นต่ำสุดเพียง 21.37 และ 8.20 คน/ตร.กม. ตามลำดับ) รูปที่ 31 แสดงการกระจายประชากรระดับหมู่บ้าน และกลุ่มพื้นที่ย่อยของเกาะพะงัน

เกาะพะงันมีลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว คือเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 92.8) มีครอบครัวเดี่ยวในครัวเรือน หรือเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.09 ครอบครัว หรือคิดเป็น 1,901 ครอบครัว (ตารางที่ 9) ทั้งนี้เพราะการแยกครอบครัวเพื่อสร้างครัวเรือนใหม่ขึ้น ไม่ยุ่งยากสำหรับเกาะพะงัน เพราะมีที่ดินอยู่มากประกอบกับการขยายตัวของครอบครัวต่ำ ทำให้โอกาสเกิดครอบครัวขยายมีน้อย

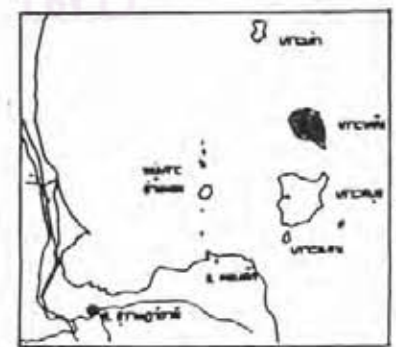
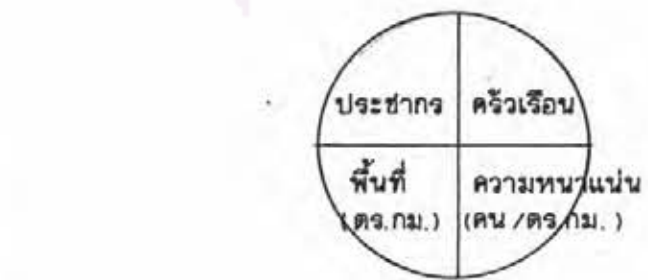
ตารางที่ 9 จำนวนครอบครัวในครัวเรือนเกาะพะงัน

	เขตพื้นที่				
	พื้นที่เกาะพะงัน	1.1	2	3	1.2
จำนวนครอบครัว					
ในครัวเรือน					
1 ครอบครัว	207(92.8)	73(90.1)	67(97.1)	24(85.7)	43(95.8)
2 ครอบครัว	13(5.8)	7(8.6)	2(2.9)	2(7.1)	2(4.4)
3 ครอบครัว	2(0.9)	-	-	2(7.1)	-
4 ครอบครัว	1(0.4)	1(1.2)	-	-	-
รวมครัวเรือน	223(100.0)	81(100.0)	69(100.0)	28(100.0)	45(100.0)
เฉลี่ย	1.089	1.124	1.029	1.214	1.044
S.D.	0.356	0.430	0.169	0.568	0.208
รวมครอบครัวทั้งหมด	243	91	71	34	47
ประมาณครอบครัวจริง					
ครัวเรือนจริง	1,746	476	642	265	363
ครอบครัว	1,901	536	662	323	380

ที่มา : จากแบบสอบถาม

เครื่องหมายและคำอธิบาย

รูปที่ ๑1 ขนาดและความหนาแน่นประชากรรายหมู่บ้าน เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวราวุฒวิทยาคารและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานี

(2) การตั้งถิ่นฐานของประชากร

การอาศัยอยู่ในเกาะพะงันของหัวหน้าครอบครัว พบว่า ร้อยละ 82.4 อาศัยมาตั้งแต่เกิด ที่เหลืออพยพมาจากที่อื่นเฉลี่ยประมาณ 8.275 ปี ถ้าพิจารณา รวมกับผู้อาศัยมาตั้งแต่เกิด ประชากรเกาะพะงันมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเกาะเฉลี่ย 41.64 ปี โดยผู้อาศัยมากกว่า 40 ปี มีถึงร้อยละ 57.1 จึงเห็นได้ว่า ประชากรเกาะพะงันยังคงเป็นคนท้องถิ่นแท้ ๆ เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามมีการย้ายถิ่นระหว่างหมู่บ้านบ้าง ทำให้ระยะเวลาการอาศัยในหมู่บ้านเฉลี่ยเหลือเพียง 39.5 ปี (ตารางที่ 10 และ ภาคผนวก ค)

ประชากรเกาะพะงัน มีการอพยพย้ายถิ่นออกไปเพื่อการประกอบอาชีพและเรียนหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการไปทำสวนกาแฟบริเวณสุราษฎร์ธานี และชุมพรจำนวนมาก การย้ายถิ่นของประชากรเหล่านี้เป็นลักษณะการย้ายถิ่นชั่วคราว โดยไม่มีการย้ายสำมะโนครัวตามไปด้วย ดังนั้น ประชากรที่อาศัยอยู่จริงจึงต่ำกว่าจำนวนในทะเบียนราษฎร จากการสำรวจในปี 2529-30 พบว่า ประชากรที่มีอยู่จริงน้อยกว่าประชากรในทะเบียนบ้านประมาณร้อยละ 9.5 หรือในปี 2531 มีประชากรอยู่จริงเพียง 6,237 คน ในขณะที่มีจำนวนประชากรในทะเบียนราษฎร 6,896 คือน้อยกว่าประชากรในทะเบียนราษฎรถึง 659 คน ทั้งนี้โดยร้อยละ 66 มีประชากรอาศัยอยู่เท่ากับที่มีอยู่ในทะเบียนราษฎร ร้อยละ 8.1 อยู่จริงมากกว่า และร้อยละ 26.9 อยู่จริงน้อยกว่า ดังแสดงในตารางที่ 11

(3) โครงสร้างและองค์ประกอบของประชากร

ด้านโครงสร้างและองค์ประกอบของประชากรเกาะพะงัน จากการศึกษาศึกษาโดยการสำรวจครัวเรือนตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ ลักษณะองค์ประกอบของประชากรได้ ดังนี้ (รายละเอียดในภาคผนวก ค)

(3.1) เพศ : เกาะพะงันมีประชากรเพศหญิงมากกว่าชาย ในสัดส่วนชาย:หญิง 1.00 : 1.022 โดยสัดส่วนของหญิงมากกว่าชาย พบในกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 20-39 ปี และ 40-59 ปี (1.05 และ 1.224 เท่า ตามลำดับ) ส่วนผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนเพศชายสูงกว่า (เพศหญิงมีสัดส่วน 0.91 และ 0.98 ตามลำดับ) แม้ว่าประชากรวัยแรงงานมีเพศหญิงสูงกว่า แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ เพราะประชากรส่วนใหญ่ปลูกมะพร้าว ซึ่งสามารถว่าจ้าง

ตารางที่ 10 การตั้งถิ่นฐานของประชากร ปี 2530

ระยะเวลา (ปี)	พื้นที่เกาะพะงัน	เขตพื้นที่			
		1.1	2	3	1.2
<u>ระยะเวลาอยู่เกาะพะงัน</u>					
เฉลี่ยทั้งหมด	31.64	43.47	41.43	41.04	39.18
เฉลี่ยเฉพาะผู้อพยพมา					
<u>ระยะเวลาอยู่ในหมู่บ้าน</u>					
เฉลี่ยทั้งหมด	39.50	42.84	40.91	35.07	34.89
เฉลี่ยเฉพาะผู้อพยพ					
ผู้เกิดในเกาะพะงัน (%)	82.42	88.90	79.90	81.50	75.60

ตารางที่ 11 ความแตกต่างระหว่างประชากรในทะเบียนกับที่อาศัยอยู่จริง

	พื้นที่เกาะพะงัน	เขตพื้นที่			
		1.1	2	3	1.2
อยู่มากกว่าทะเบียน (%)	8.1	9.8	8.7	7.1	4.4
อยู่เท่ากับในทะเบียน (%)	66.0	59.3	72.5	60.7	66.7
อยู่น้อยกว่าในทะเบียน (%)	26.9	30.9	18.8	32.2	28.9
เฉลี่ยในทะเบียนมีมากกว่า					
อยู่จริง (คน/ครัวเรือน)	0.408	0.303	0.319	0.750	0.511
จำนวนครัวเรือน ปี 2531	1,746	476	642	265	363
จำนวนประชากรในทะเบียน	6,896	1,850	2,517	916	1,613
จำนวนประชากรอยู่จริง	6,237	1,710	2,321	770	1,436
ความแตกต่าง	659	140	196	146	177

หมายเหตุ : ดูรายละเอียดภาคผนวก ค

ที่มา : แบบสอบถาม

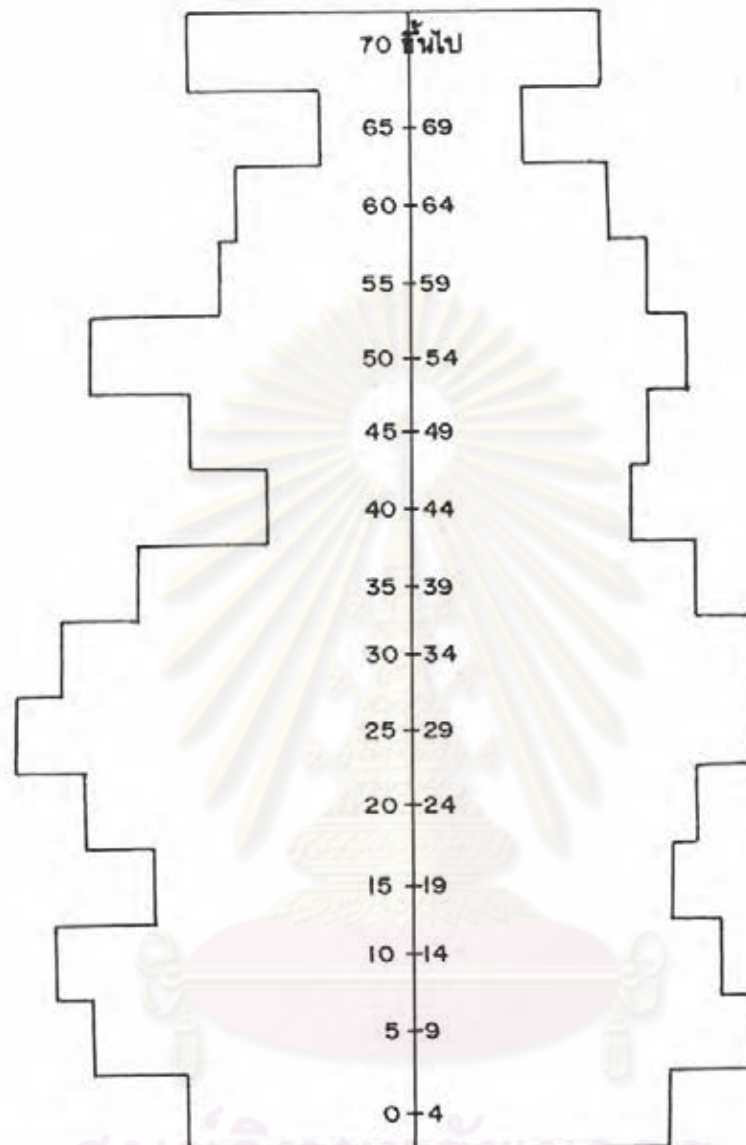
แรงงานในการเก็บขนผลิตผลได้ ในทางตรงข้าม ประชากรชายซึ่งมีการอพยพออก ได้ไปประกอบอาชีพต่างถิ่นเพื่อช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย

(3.2) อายุ : ประชากรเกาะพะงันมีอายุโดยเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือ 32.3 ปี ทั้งนี้เนื่องจากสัดส่วนของประชากรวัยเด็กลดลงมาก (ดูโครงสร้างประชากรรูปที่ 32 และตารางที่ 12) แต่ประชากรวัยชรากลับเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 12.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการลดประชากรในกลุ่มอายุวัยเด็กและวัยแรงงาน มากกว่าในกลุ่มสูงอายุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในกลุ่มผู้สูงอายุนั้น มักจะไม่มี การย้ายถิ่นมาก

โครงสร้างอายุประชากรทั้ง 4 กลุ่ม นั้นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยกลุ่มที่ 3 มีประชากรช่วงวัยแรงงานสูงที่สุด ส่วนกลุ่มที่ 4 มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานน้อยที่สุด แต่มีประชากรวัยพึ่งพา (เด็กและผู้ใหญ่) คิดเป็นร้อยละ 14.5 และ 28.3

(3.3) สถานะการสมรส : ประชากรเกาะพะงันที่มีอายุมากกว่า 15 ปีนี้มีถึงร้อยละ 74.4 ในจำนวนนี้มีหญิงวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) อยู่ร้อยละ 25.83 เมื่อศึกษาประกอบกับข้อมูลภาคสนามพบว่า อัตราเกิดของเกาะพะงันเฉลี่ยร้อยละ 0.86 ดังนั้น อัตราเกิดที่ต่ำนี้ นอกจากจะเป็นผลของการวางแผนครอบครัวแล้ว ยังเป็นผลมาจากการมีสัดส่วนของวัยเจริญพันธุ์ที่ค่อนข้างต่ำอีกด้วย

(3.4) การศึกษา : ชาวเกาะพะงัน มีสถานภาพการศึกษาเช่นเดียวกับชาวชนบททั่วไปในประเทศไทย คือ จบระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ร้อยละ 9.1 เป็นประชากรต่ำกว่าวัยเรียน ร้อยละ 16.31 กำลังเรียน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 11.83) ส่วนผู้จบการศึกษาแล้วมีร้อยละ 72.73 ไม่ได้ศึกษามีเพียงร้อยละ 3.11 สำหรับประชากรที่จบการศึกษาแล้ว ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าร้อยละ 60.77 การศึกษาของประชากรเกาะพะงันนี้ แม้ว่ามีระดับสูงเนื่องมีชมรมศึกษาตอนต้น แต่ประชากรนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อยังจังหวัด และกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อจบการศึกษาแล้ว ก็นิยมกลับมาซึ่งภูมิลำเนา ทำให้ประชากรส่วนใหญ่จึงมีสัดส่วนผู้มีการศึกษาต่ำอยู่มาก ข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งในการสำรวจจนกว่าครัวเรือนร้อยละ 76.7 ที่จบประถมศึกษาและต่ำกว่า ส่วนสมาชิกในครัวเรือนมีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 66.5 และสำหรับประชากรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 46.6 อย่างไรก็ตาม เกาะพะงันยังมีข้อจำกัดในด้านการศึกษาอยู่ไม่น้อย เนื่องจากประชากรที่ย้ายถิ่นออกกระหึ่มเหตุผลว่า เป็นไปเพื่อการศึกษา

ศูนย์วิจัยทางสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : สำราจเมื่อปี 2529/30

รูปที่ 32 โครงสร้างประชากร เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติมก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ช่วงอายุประชากรจำแนกราย 5 ปี พ.ศ. 2529

อายุ	จำนวน ประชากร (ร้อยละ)		
	รวม	ชาย	หญิง
0-4	385	180(5.93)	205(6.52)
5-9	524	250(8.24)	274(8.71)
10-14	531	285(9.39)	246(7.82)
ช่วงอายุวัยเด็ก	1,440(23.30)	715(23.57)	725(23.05)
15-19	412	201(6.62)	211(6.71)
20-24	489	257(8.47)	232(7.38)
25-29	586	312(10.28)	274(8.71)
30-34	552	278(9.16)	274(8.71)
35-39	447	215(7.09)	232(7.38)
40-44	294	111(3.66)	183(5.82)
45-49	364	174(5.74)	190(6.04)
50-54	474	250(8.24)	225(7.15)
55-59	336	146(4.81)	190(6.04)
อายุวัยแรงงาน	3,955(64.01)	1,944(64.07)	2,011(63.94)
60-64	294	132(4.35)	162(5.15)
65-69	161	69(2.27)	92(2.93)
70+	329	174(5.74)	155(4.93)
วัยสูงอายุ	784(12.69)	375(12.36)	409(13.00)
รวมทั้งสิ้น	6,179(100.0)	3,034(49.10)	3,145(50.90)

ที่มา : สำรวจภาคสนาม ปี 2529

(3.5) การมีงานทำ : ประชากรวัยแรงงานของเกาะพะงัน เป็นผู้มีงานทำร้อยละ 91.5ว่างงานร้อยละ 7.1 และไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจเพียงร้อยละ 1.4 นอกจากนี้ ครัวเรือนครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 52.5 ประกอบอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ สำหรับอาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่ คือ ทำสวนมะพร้าวถึงร้อยละ 67.6 รองลงไปคือ อาชีพค้าขาย ประมง และรับราชการ ร้อยละ 11.3, 9.9 และ 6.3 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 3.6 และ 1.4 ที่มีอาชีพรับจ้างและทำนาเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองส่วนใหญ่คือ รับจ้างร้อยละ 46.2 รองลงไปคือทำสวนมะพร้าว ค้าขาย และประมง ร้อยละ 20.5, 12.0 และ 11.1 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามบางครัวเรือน ประกอบอาชีพมากกว่า 2 อาชีพ ดังนั้น แหล่งรายได้ของครัวเรือนจึงมีมากกว่า 1 แหล่ง

(4) การเพิ่มประชากร

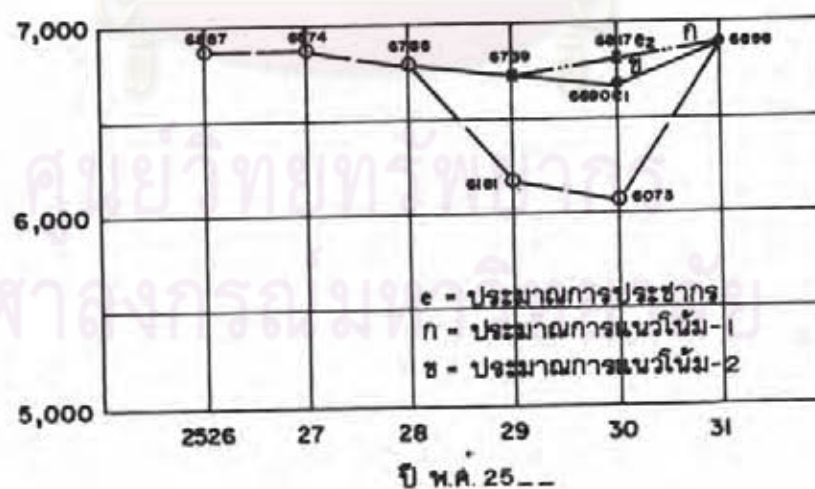
สถิติประชากรตั้งแต่ปี 2525-2531 แสดงให้เห็นว่า จำนวนประชากรของเกาะพะงันนั้น มีจำนวนลดลงทุกปี ระยะ 6 ปีที่ผ่านมา ด้วยสาเหตุของการอพยพออกเป็นสิ่งสำคัญ การปรับปรุงทะเบียนราษฎร เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลประชากรเปลี่ยนแปลง เกาะพะงันมีการปรับปรุงทะเบียนราษฎร 3 ครั้ง นับแต่ปี 2526 ถึงปัจจุบัน คือในเดือนมกราคม 2526, กรกฎาคม 2529 และกรกฎาคม 2531 การปรับปรุงมักเกี่ยวข้องกับกาเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี 2529 ได้มีการคัดบุคคลที่ไม่อาศัยอยู่จริงในอำเภอ เข้ายทะเบียนคนบ้านกลาง ทำให้ประชากรลดลงอย่างมาก แต่ในปี 2531 ได้ปรับปรุงโดยการแก้ไขข้อบกพร่องของข้อมูลให้ถูกต้อง จนปรากฏข้อมูลการเพิ่มประชากรในอัตราที่สูง การลดลงในอัตราที่สูง และเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง ในปี 2529 และ 2531 เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น เพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมของประชากรเริ่มเพิ่มขึ้นจริง รูปที่ 33 และ ตารางที่ 13 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจากปี 2526-2531 ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.018 ต่อปี ถ้าการลดลงของประชากรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอในช่วงปี 2526-2527 และ 2528 ในปี 2529 หรือปี 2530 น่าจะเป็นจุดเปลี่ยนของการเพิ่มขึ้นของประชากรที่แท้จริง ในอัตราร้อยละ 1.16 หรือ 3.08 ต่อปี จนถึงปี 2531 ทั้งนี้พิจารณาจากความเป็นจริงที่มีการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ทำให้มีแรงงานอพยพเข้ามาทำงานมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน เกาะพะงัน มีลักษณะการเพิ่มประชากรมาจาก 2 ลักษณะ คือ การเพิ่มประชากรโดยธรรมชาติ และการเพิ่มประชากรโดยการย้ายถิ่น ซึ่งเกาะพะงัน มีการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติและกลับลดลงโดยการย้ายถิ่น (ตารางที่ 14) กล่าวคือ

ตารางที่ 13 ประชากรเกาะพะงัน (ตำบลเกาะพะงัน และตำบลบ้านใต้) ปี 2526-2531

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร			อัตราเพิ่มประชากร (ร้อยละ)		จำนวน	
	รวม	ชาย	หญิง	จากทะเบียนบ้าน	ประมาณการ	บ้าน	ครัวเรือน
2526	6,887	3,388	3,499	-	-	na	na
2527	6,874	3,359	3,515	-0.19	-0.19	na	1,582
2528	6,788	3,304	3,484	-1.25	-1.25	1,617	1,615
2529	6,181	3,034	3,145	-8.94	-0.72	2,653	1,639
2530	6,073	3,005	3,068	-1.75	-0.72	1,697	1,665
2531	6,896	3,411	3,485	+13.55	+3.08	1,779	1,746
การเปลี่ยนแปลง 2526-2531	9	23	-14		0.018 ต่อปี		

ที่มา : แผนทะเบียนราษฎร อำเภอเกาะพะงัน

รูปที่ ๑๑ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรในอดีต

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยพัฒนศาสตร์สุราษฎร์ธานี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์สุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 14 อัตราเพิ่มประชากรตามธรรมชาติและจากการย้ายถิ่นของเกาะพะงัน

ปี	ประชากร	อัตราเพิ่มรวม เติบโตตามธรรมชาติ		ย้ายเข้าจาก					ย้ายออกไป			อัตราเพิ่ม จากการ ย้ายถิ่น
		คน(%)	คน(%)	รวม	ภายใน อำเภอ	ต่าง อำเภอ	ต่าง จังหวัด	รวม	ภายใน อำเภอ	ต่าง อำเภอ	ต่าง จังหวัด	
2525	6,991	-	-	354(5.06)	198	52	104	452	184	80	188	-98(-1.40)
2526	6,887	-104(-1.49)	60(0.87)	233(3.38)	124	40	69	408(5.92)	144	78	186	-175(2.54)
2527	6,874	-13(-0.19)	42(0.61)	438(6.37)	330	41	67	504(7.33)	334	64	106	-66(0.96)
2528	6,788	-86(-1.25)	46(0.68)	263(3.87)	141	45	77	397(5.85)	155	71	171	-134(1.97)
2529	6,181	-607(-8.94)	33(0.53)	219(3.54)	68	67	84	267(4.32)	68	53	146	-48(0.78)
2530	6,073	-108(-1.75)	10(0.16)	235(3.87)	66	55	114	356(5.86)	71	98	187	-121(1.99)
2531	6,896	+823(13.55)	28(0.41)	339(4.91)	86	97	156	301(4.36)	74	68	159	+38(0.55)

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

(4.1) การเพิ่มประชากรโดยธรรมชาติ

เกาะพะงันมีอัตราการเพิ่มธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ปี 2531 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 0.41 ต่ำกว่าอัตราเพิ่มระดับจังหวัด (ร้อยละ 1.55) นิจารณาถึงสาเหตุพบว่า ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการรณรงค์เพื่อวางแผนครอบครัวให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ แต่เกาะพะงันสามารถลดอัตราเพิ่ม ได้ตั้งแต่ต้นแผนฯ 5 โดยอัตราเพิ่มไม่เกินร้อยละ 1 มาตั้งแต่ปี 2526 ทั้งนี้มีข้อน่าสังเกตคือ

- แม้เกาะพะงันมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น แต่จำนวนที่เพิ่มขึ้นนั้น มาจากอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ และเพิ่มในสัดส่วนที่น้อยลงทุกปี

- จำนวนประชากรโดยรวมลดลง แสดงให้เห็นว่า มีการย้ายถิ่นออกมากกว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้น โดยธรรมชาติ

- สัดส่วนประชากรที่เพิ่มตามธรรมชาติลดน้อยลง นอกจากเป็นผลมาจากการวางแผนครอบครัวแล้ว ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากการย้ายถิ่นออกของประชากรวัยเจริญพันธุ์ด้วย

การเปลี่ยนแปลงประชากรของเกาะพะงันในลักษณะนี้ บ่งชี้ว่า เกาะพะงันอาจไม่จำเป็นต้องเร่งการวางแผนครอบครัวเลย แต่ในทางตรงกันข้าม จะต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ และเสริมสร้างบริการสังคม เพื่อชะลอการย้ายถิ่นออกของชนวัยหนุ่มสาว

อย่างไรก็ตาม ปี 2531 จำนวนประชากรเกาะพะงันมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นปีแรก ทั้งนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า จำนวนที่เพิ่มขึ้นนั้นมาจากการย้ายถิ่นเข้าของประชากรจากต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจที่มีการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะพะงัน

(4.2) อัตราเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่น

การเพิ่มประชากรของเกาะพะงันในลักษณะนี้ เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อปี 2531 เป็นปีแรก เนื่องจากในอดีตนั้น จำนวนคนย้ายออกมีมากกว่าจำนวนคน

ย้ายเข้าทุกปี และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จำนวนประชากรเกาะนะงันลดลงทุกปี เช่นกัน กล่าวคือ

- การย้ายถิ่นของประชากร เป็นไปในระหว่างจังหวัด มากกว่าระหว่างอำเภอ

- การย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด ในทางปฏิบัติค่อนข้างจะเป็นการย้ายถิ่นถาวร โดยเฉพาะวัยหนุ่มสาวที่มีการศึกษาต่อระยะยาวในกรุงเทพมหานคร หรือการย้ายถิ่นของครอบครัวเพื่อประกอบอาชีพ แต่มีประชากรไม่น้อยที่ไม่ยอมย้ายทะเบียนบ้านตามไปด้วย และในทำนองเดียวกัน จำนวนคนย้ายถิ่นเข้าที่มีเพิ่มขึ้นในปี 2531 อาจมีจำนวนมากกว่าที่ปรากฏตามทะเบียนบ้านของกรมการปกครอง ได้เช่นกัน

- ประชากรที่มีการย้ายถิ่นของเกาะนะงันไปต่างจังหวัด นิยมย้ายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร (จากแบบสอบถาม)

(4.3) สาเหตุของการย้ายถิ่นของประชากร

- การศึกษาต่อ ประชากรในอำเภอมียารายได้ค่อนข้างดี เมื่อเทียบกับประชากรในบางพื้นที่ แต่เนื่องจากมีประชกรน้อย จึงมีสถานศึกษาระดับสูง สู้ คือ มีชมรมเพียง 1 แห่ง ประชากรจึงนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาซึ่งอำเภอเกาะสมุย อำเภอเมือง หรือกรุงเทพฯ ตามลำดับ ซึ่งประชากรที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ๆ มักไม่ย้ายถิ่นกลับมาอยู่ในพื้นที่

- สถานเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้รายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยเฉพาะรายได้จากสวนมะพร้าว ซึ่งมีต้นทุนสูง (1,230.84 บาท/ไร่/ปี) ให้ผลผลิตต่ำ (26 ผลต่อต้นต่อปี) ราคาผลผลิตต่ำที่สุด (1.80 บาท/ผล) ทำให้มีรายได้น้อยลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมะพร้าวมีอายุมาก มีความขาดแคลนน้ำ เกษตรกรไม่ยอมปรับปรุงการผลิต และระยะทางไกลจากตลาด ซึ่งทำให้ต้นทุนสูงด้วย ประชากรจึงนิยมย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนอกเกาะ เช่น การทำไร่กัญชาเป็นต้น

- ขนาดการถือครองทางการเกษตรต่ำเฉลี่ย 15.18 ไร่ต่อครัวเรือน ที่ประชากรส่วนใหญ่ทำสวนมะพร้าว ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการรอเก็บเกี่ยวมากกว่าการทำการผลิตเสริม จึงมีการว่างงานแบบแฝง เกษตรกรบางส่วนจึงย้าย

ถิ่นไปทำงานทำเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ที่มีทั้งการอพยพชั่วคราว หรือชั่วคราวระยะเวลาดำเนิน (การอพยพชั่วคราวไม่มีบันทึกไว้ไว้ในหลักฐานทะเบียนราษฎร)

- สถานการณ์พัฒนา สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การขาดการเอาใจใส่ดูแลจากรัฐเท่าที่ควร ทำให้มีการอพยพออกไปแสวงหาเงินที่ที่เจริญมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่กลับมาตั้งถิ่นกำเนิดของผู้มีการศึกษาสูง เป็นต้น

(5) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร จากการศึกษาโครงสร้างประชากรปี 2523 และปี 2529 ซึ่งมีระยะเวลาห่างกัน 6 ปี ได้พบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนหลายประการ คือ

- ฐานปิรามิดประชากร ซึ่งเป็นวัยเด็กและวัยรุ่น ลดลงอย่างเห็นได้ชัด (ตารางที่ 5.10 รูปที่ 5.26) โดยวัยเด็กมีการลดลงคิดเป็นอัตราร้อยละ 10.3 และพบว่าช่วงอายุวัยเด็กนี้ เพศชายลดลงมากกว่าเพศหญิง แต่ในทางตรงข้าม เด็กวัยรุ่นเพศหญิงมีอัตราการลดลงร้อยละ 2.87 ในขณะที่เด็กวัยรุ่นชายลดลงร้อยละ 2.17 ทั้งนี้คาดว่า เป็นผลมาจากการศึกษาต่อของเด็กทั้งสองกลุ่มอายุ

- ประชากรวัยแรงงานมีอัตราเพิ่มขึ้น ทั้งเพศหญิงและเพศชาย แต่เพศหญิงเพิ่มขึ้นมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 6.31 เพศชายเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4.83 แสดงให้เห็นว่า แรงงานชาย ซึ่งแต่เดิมนอกจากจะมีสัดส่วนมากกว่าหญิงแล้ว ปัจจุบัน สัดส่วนซึ่งน้อยกว่าอีกด้วยนั้น ได้ย้ายถิ่นออกไปทำมาหากินนอกเกาะพะงัน

- กลุ่มอายุวัยชรา มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 4.18 โดยเพิ่มขึ้นทั้งเพศชายและเพศหญิงเท่า ๆ กัน สัดส่วนการเพิ่มของวัยชราที่ชี้ให้เห็นว่าประชากรกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่รักถิ่นฐาน ไม่ค่อยมีการย้ายถิ่นออก นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า บริการสาธารณสุขค่อนข้างดี ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น

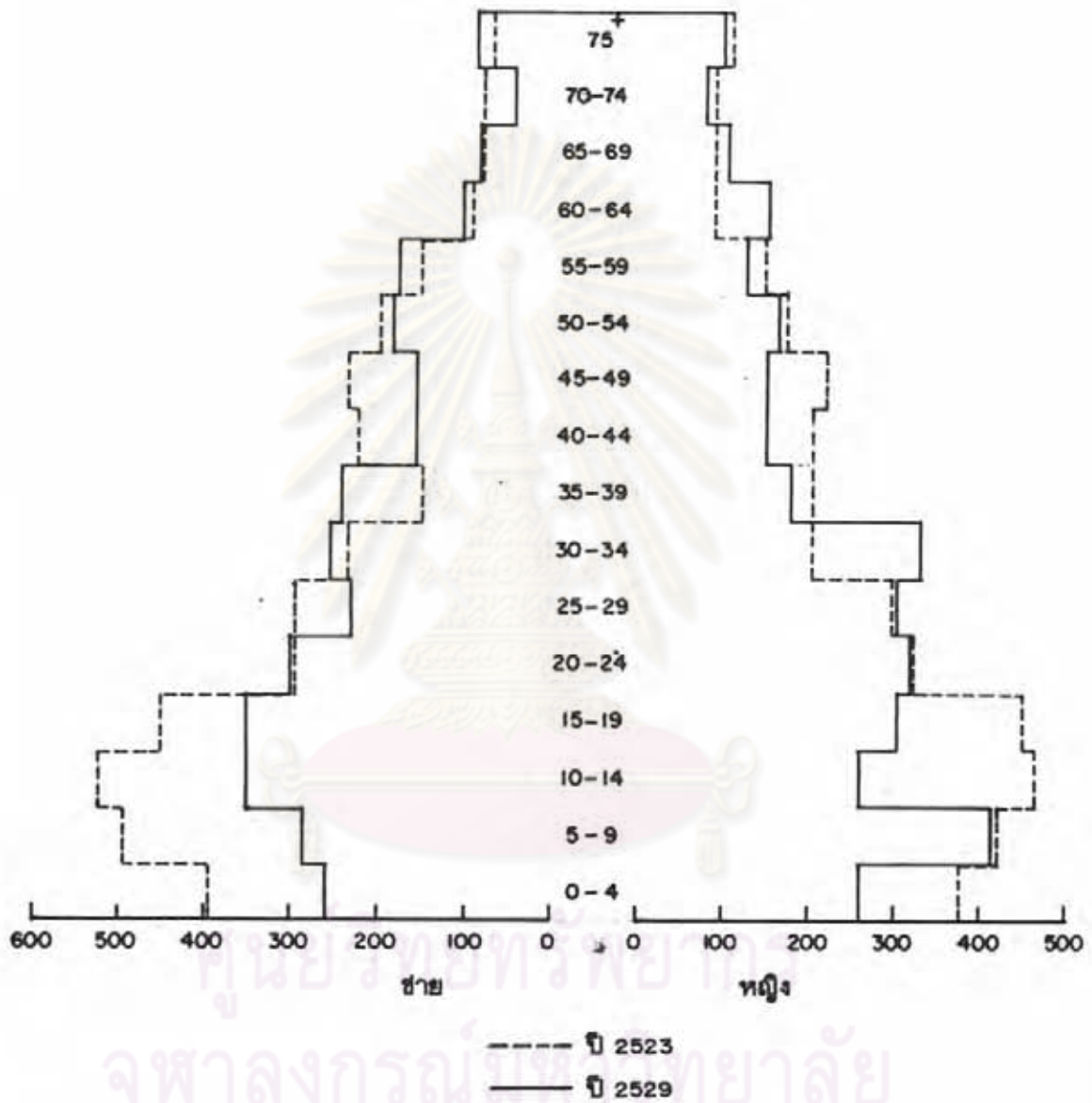
- การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของประชากร การอพยพออกของประชากร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเพศและอายุ กล่าวคือ สัดส่วนของประชากรที่อยู่อาศัยบนเกาะพะงันมีเพศหญิงมากกว่า โดยมีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชายมากขึ้นจากปี 2526 (1:1.032) จนสูงสุดในปี 2528 (1.:1.055) และเริ่มมีแนวโน้มลดลงจนถึงปี 2531 การคุมกำเนิดและการอพยพออกของประชากรวัยแรงงานและวัยเจริญพันธุ์ ทำให้จำนวนประชากรวัยเด็กลดลงด้วย และเมื่อประชากรโตขึ้นสามารถศึกษา

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบจำนวนประชากรเกษาะงัน ปี 2523 และ 2529 จำแนกตามกลุ่มอายุ

อายุ	รวม		ชาย		หญิง	
	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2529
0-4	765(9.88)	385(8.23)	392(5.05)	180(12.91)	373(4.81)	205(3.32)
5-9	845(10.89)	524(8.48)	429(5.53)	250(4.05)	416(5.38)	274(4.43)
10-14	994(12.82)	531(8.59)	525(6.77)	285(4.61)	469(6.05)	248(3.98)
รวมวัยเด็ก	2,604(33.570)	1,440(23.30)	1,346(17.35)	715(11.57)	1,258(16.22)	725(11.73)
15-19	898(11.58)	412(6.67)	446(5.75)	201(3.25)	452(5.83)	211(3.41)
20-24	824(8.04)	489(7.91)	297(3.83)	257(4.16)	327(4.22)	232(3.75)
รวมวัยรุ่น	1,522(19.62)	901(14.58)	743(9.58)	458(7.41)	779(10.04)	443(7.17)
25-29	600(7.74)	586(9.48)	299(3.86)	312(5.05)	301(3.88)	274(4.44)
30-34	442(5.70)	552(8.93)	238(3.07)	278(4.50)	204(2.63)	274(4.44)
35-39	367(4.73)	447(7.23)	158(2.01)	215(3.48)	211(2.72)	232(3.76)
40-44	428(5.49)	294(4.76)	222(2.86)	111(1.80)	204(2.63)	183(2.96)
45-49	467(6.02)	364(5.89)	238(3.07)	174(2.82)	229(2.95)	190(3.07)
50-54	363(4.68)	475(7.69)	190(2.45)	250(4.05)	173(2.23)	225(3.64)
55-59	305(3.93)	338(5.44)	148(1.91)	146(2.36)	157(2.02)	190(3.07)
รวมวัยทำงาน	2,970(38.29)	3,054(49.43)	1,491(19.22)	1,486(24.05)	1,479(19.07)	1,568(25.38)
60-64	173(2.23)	294(4.76)	91(1.17)	132(2.14)	82(1.06)	182(5.15)
65-69	158(2.01)	181(2.61)	74(0.95)	69(1.12)	82(1.06)	92(2.93)
70+	331(4.27)	329(5.32)	145(1.87)	174(2.82)	186(2.40)	155(4.93)
รวมวัยสูงอายุ	660(8.51)	784(12.69)	310(4.00)	375(6.07)	350(4.51)	409(6.62)
รวมทั้งสิ้น	7,756(100.0)	6,179(100.0)	3,890(50.15)	3,034(49.10)	3,866(49.85)	3,145(50.90)

ที่มา 1 พ.ศ. 2523 จากสำมะโนประชากรและเลข

2 พ.ศ. 2529 จากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 34 โครงสร้างประชากรเกาะพะงัน ปี 2523 , 2529

อนุชา เล็กสกุลดิลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยการศึกษามหาบัณฑิตศึกษาศาสตร์และการวางแผนภาคคณะเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เล่าเรียนได้ ชาวเกาะพะงันนิยมส่งบุตรหลานออกไปศึกษาภาษานอกท้องถิ่นอีก ดังนั้น ประชากรจึงมีวัยเด็กและวัยชรา ซึ่งเป็นวัยพึ่งพา ในปี 2523 ประมาณร้อยละ 68.4 จนกระทั่งปี 2529 สัดส่วนนี้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ 61.32 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มีประชากรวัยแรงงานและเพศชายมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ในระยะไม่กี่ปีมานี้

(6) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากร

- ต่ำยิ่งขึ้น
- ท้องถิ่นสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ไป ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตตก
  - ขนาดประชากรลดลง ทำให้โอกาสในการขอรับความช่วยเหลือหรือเอาใจใส่ดูแลจากรัฐลดลง
  - การย้ายถิ่นทำให้ขนาดครัวเรือนลดลง ความคุ้นเคย ทำให้สภาพสังคมแบบดั้งเดิมที่มีความผูกพันทางเครือญาติลดลง
  - การย้ายถิ่นชั่วคราวไปกลับ ทำให้ผู้ย้ายถิ่นรับเอาวัฒนธรรมวิถีชีวิตจากภายนอกเข้ามาเปลี่ยนแปลง
  - ทำให้เกิดความไม่สมดุลของประชากร ในระดับจังหวัด
  - มีส่วนเสริมปัญหาระดับชาติ ที่มีการอพยพประชากรชนบทเข้าเมือง เกิดการกระจุกตัวในเมือง (แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม)
- สรุป การย้ายถิ่นออกของเกาะพะงัน ในขณะที่การขยายตัวของการท่องเที่ยวและความเจริญแบบสมัยใหม่กำลังก้าวเข้ามา ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ อาจถูกทำลายลงได้ง่าย จากบุคคลภายนอก โดยที่แรงต้านจากประชากรท้องถิ่นที่ยังคงรักถิ่นฐานลดลงตามลำดับ จึงเป็นสิ่งที่น่าห่วงว่า ในอนาคตสภาพของเกาะพะงันอาจไม่หลงเหลือความสมบูรณ์และวิถีชีวิตเฉพาะตัวก็ได้ อันจะทำให้ประชากรสูญเสียสถานะทางเศรษฐกิจตามไปด้วย

(7) การคาดประมาณจำนวนประชากร

ผลการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงประชากรที่ผ่านมาของเกาะพะงัน ซึ่งมีจำนวนประชากรลดลงมาตลอด แต่เพิ่มขึ้นในปี 2531 นั้น ทำให้การคาดประมาณประชากรในอนาคตเพิ่มขึ้นอย่างมาก มีจำนวนร้อยละ 0.39 ทั้งนี้ถ้ามีสมมติฐานว่าสถานทางเศรษฐกิจและการย้ายถิ่นคงที่ จะทำให้เมื่อสิ้นปี 2544 หรือตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 เกาะพะงันจะมีประชากรเพียง 7,252 คน อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากการเติบโตของการท่องเที่ยวเกาะพะงัน จะทำให้มีแรงงานและผู้ย้ายถิ่น เข้าเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกิดขึ้น สถานการณ์เช่นนี้จะทำให้เกาะพะงันมีประชากรเพิ่มขึ้น เนื่องจากอัตราเพิ่มของแรงงานที่ย้ายถิ่น เข้าเป็นสำคัญ ดังนั้น ในการคาดประมาณ จึงได้เสนอจำนวนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในลักษณะนี้ด้วย

นอกจากนี้ การคำนวณหาอัตราเพิ่มของประชากร และแนวโน้มจำนวนประชากรในอนาคต ได้พิจารณาความคลาดเคลื่อนของข้อมูลทะเบียนราษฎร ดังที่กล่าวแล้วใน (4.1) คาดว่าอัตราเพิ่มของประชากรเกาะพะงันจะเป็นไปได้ 3 ระดับ คือ

ระดับต่ำ	เพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ	1.16 ต่อปี
ระดับปานกลาง	เพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ	3.08 ต่อปี
ระดับสูง	เพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ	13.55 ต่อปี

ผลการคาดประมาณประชากร แสดงในตารางที่ 16 และรูปที่ 35 จะเห็นได้ว่า การเพิ่มขึ้นของประชากรในระดับต่ำ น่าจะสอดคล้องกับสภาพประชากรของเกาะพะงัน และแนวโน้มการพัฒนามากที่สุด อย่างไรก็ตาม หากการพัฒนาสาธารณูปโภคและการขยายของการท่องเที่ยวมีสูงมาก แนวโน้มการเพิ่มประชากรระดับปานกลาง อาจมีโอกาเป็นไปได้สูงเช่นกัน แต่อัตราการเพิ่มในระดับสูงเป็นสิ่งที่ เป็นไปได้ยาก

ตารางที่ 16 การคาดประมาณประชากรในอนาคต

ปี	แนวใหม่จากอดีต 0.39 %	ขั้นต่ำ 1.16 %	ขั้นปานกลาง 3.08 %
2532	6,921	6,984	7,111
2533	6,948	7,068	7,332
2534	6,975	7,153	7,559
2535	7,003	7,239	7,793
2536	7,030	7,326	8,035
2537	7,057	7,414	8,284
2538	7,085	7,503	8,541
2539	7,112	7,593	8,806
2540	7,140	7,684	9,078
2541	7,168	7,776	9,360
2542	7,196	7,869	9,650
2543	7,224	7,964	9,949
2544	7,252	8,059	10,258

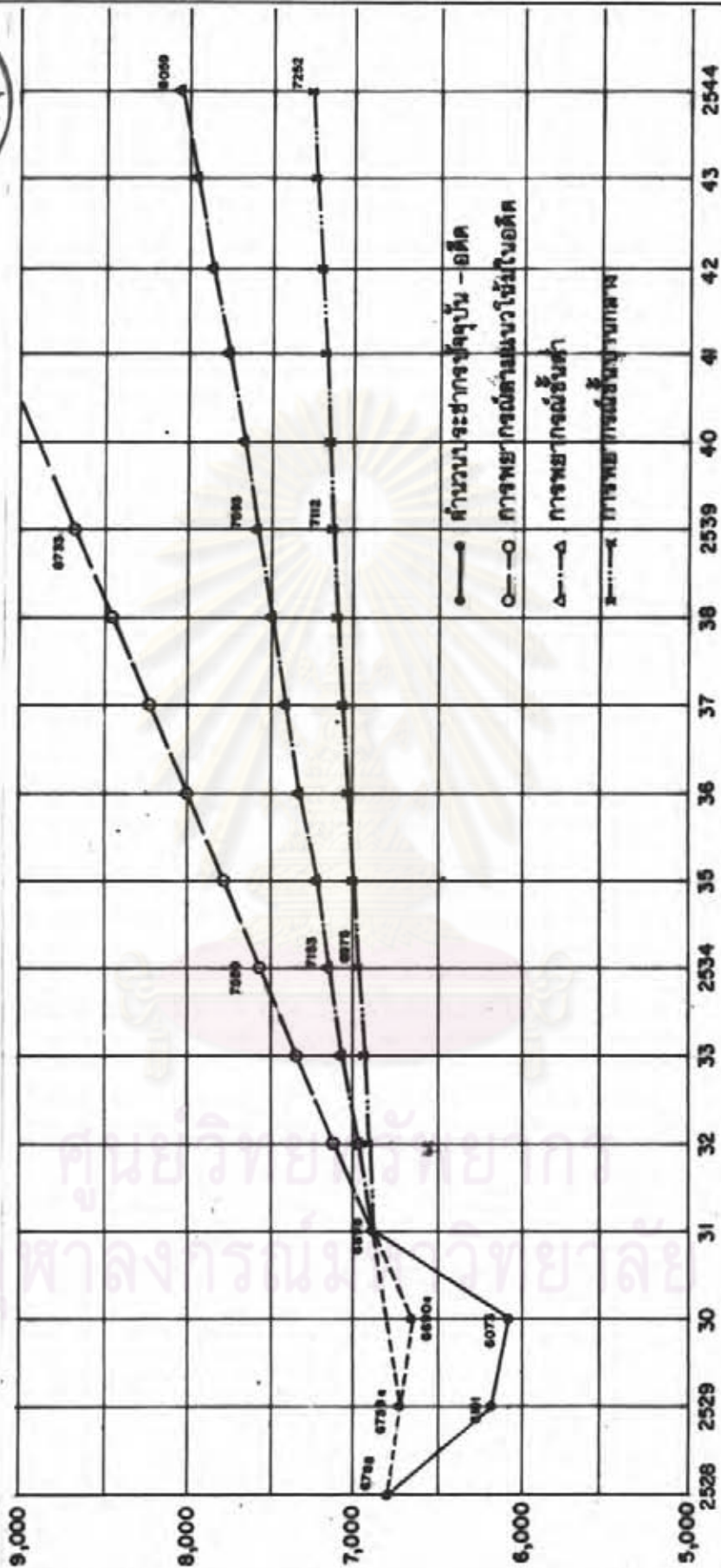
หมายเหตุ : การพยากรณ์ใช้สูตร $P_2 = P_1 (1 + r)^n$

โดย P_2 = จำนวนประชากรในปีพยากรณ์

r = อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี

P_1 = จำนวนประชากรปีฐาน

N = จำนวนปี

ปี พ.ศ. 25 --

ข้อมูลอดีต

การพยากรณ์ในอนาคต

รูปที่ 35 การพยากรณ์จำนวนประชากร เกาะพะงันในอนาคต

อนุชา เล็กสกุลติก

4.2.4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

การที่เกาะนงะจันมีการตั้งถิ่นฐานมากกว่าร้อยปี ทำให้เกาะนงะจันมีวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวสวนมะพร้าว และอาศัยอยู่บนเกาะ ซึ่งห่างไกลจากแผ่นดินใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม เกาะนงะจันเคยเป็นเมืองที่ขึ้นอยู่กับเมืองไซยา และเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้วัฒนธรรมชาวเกาะไม่แตกต่างจากประชากรในภาคใต้โดยทั่วไป ดังนั้น จึงไม่มีลักษณะทางวัฒนธรรมใด เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแต่อย่างใด สภาพทางวัฒนธรรมอาจสรุปได้ดังนี้

(1) ความเป็นอยู่

ประชากรเกาะนงะจันมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และค่อนข้างสงบ และมีเวลาว่างค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการปลูกมะพร้าว ซึ่งเป็นพืชที่ต้องการความดูแลต่ำ สามารถรอเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ สังคมเกาะนงะจันเป็นสังคมลักษณะเครือญาติที่เกี่ยวพันกันอยู่ทั่วไป (รวมถึงเกาะสมุยด้วย) ทำให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเอื้ออาทรต่อกันมาก ความเป็นอยู่ของประชากรเช่นนี้ มีข้อดีที่ทำให้สังคมมีความสงบสุข แต่อาจทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการผลิตและการค้า และการแก้ไขปัญหาผลผลิตราคาตก เพราะประชากรเคยชินกับวิถีชีวิตแบบเดิมค่อนข้างมาก

(2) ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประชากรเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จึงมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น ชาวพุทธทั่วไป เช่น การทำบุญตักบาตร การเข้าวัดเข้าวา การจัดนิทรรศการในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยงานที่สำคัญและเป็นงานใหญ่ประจำปี ได้แก่ ประเพณีชักพระน้ำ ซึ่งตรงกับแรม 8 ค่ำ เดือน 11 มีการอัญเชิญพระพุทธรูปแห่งเป็นชบวนให้ประชากรได้สรงน้ำพระ นอกจากนี้ ยังมีการละเล่นพื้นเมืองที่เรียกว่า นายเรือปาสาหร่าย มีการแต่งตัวและตระเตรียมโดยใช้เรือลำเล็ก ๆ หลายลำ มีการร้องเพลงแก่กันแล้วจึงปาสาหร่ายทะเลที่เก็บไว้ในเรือปาสาหร่ายตรงข้าม

(3) โบราณสถาน โบราณวัตถุ

เกาะพะงันมีโบราณสถานที่สะท้อนวัฒนธรรมในอดีต 2 แห่ง คือ

- เจดีย์วัดกุเขาน้อย เป็นที่ประดิษฐานพระมหาเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระนุชเจ้าและพระสาวก ล้อมรอบด้วยเจดีย์ที่มีลายปูนปั้นประดับด้วยชามทองสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ ยังมีรอยเท้าหลวงพ่อบุเชษฐาเหือบบดิน ปรากฏอยู่
- เจดีย์วัดโน เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ 2 องค์ สร้างจากหินทรายที่สกัดเป็นเหลี่ยมมาวางซ้อนกัน ปัจจุบันถูกปกคลุมด้วยดินไทยใหญ่ มีอายุประมาณ 2-300 ปี
- รอยจารึกพระปรมาภิไธยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (จปร.) บนหินบริเวณน้ำตกธารเสด็จ และน้ำตกธารประवास ซึ่งแสดงถึงการเสด็จประพาสต้นของในหลวงรัชกาลที่ 5 มายังเกาะพะงัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 สถานการณ์ใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญ ถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่บนพื้นที่อันจำกัด ซึ่งการใช้ที่ดินของเกาะพะงัน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยพื้นที่ป่าไม้ได้ลดลง ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมกลับเพิ่มมากขึ้น จนอาจมีผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติ และระบบนิเวศวิทยาของเกาะได้

4.3.1 การใช้ที่ดินในปัจจุบัน

ในพื้นที่ 168 ตร.กม. หรือ 105,000 ไร่ ของเกาะพะงัน โดยการแปลภาพและคำนวณจากภาพถ่ายจากดาวเทียมประกอบการตรวจสอบภาคสนาม พบว่า ในปี 2529 ที่ดินมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 63.54 หรือประมาณ 66,718 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนการใช้ที่ดิน 40.8 ไร่ต่อครัวเรือน โดยที่ดินส่วนที่เหลือยังคงมีสภาพธรรมชาติเดิมที่อาจมีการเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่บ้างแล้ว แต่ไม่เข้มข้นมากนัก สถานะเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าเกาะพะงัน ยังคงมีการใช้ที่ดินในระดับที่ดี และยังไม่มีการใช้ทรัพยากรอย่างรุนแรง

จากตารางที่ 17 รูปที่ 36 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ประกอบด้วย ป่าดิบ ป่าไผ่ ป่าเสม็ด และป่าที่ถูกแผ้วถาง (ป่าที่ถูกทำลายไปมากแต่ยังคงความเป็นป่าอยู่) มีเนื้อที่ 10,282; 17,516; 671 และ 9,069 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.78, 16.68, 0.64 และ 8.64 ตามลำดับ พื้นที่ป่าเหล่านี้มีอยู่บริเวณภูเขา และหุบเขา กึ่งกลางเกาะค่อนข้างไปทางทิศตะวันออกซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบางส่วนอยู่บนเขาทางตอนเหนือ โดยป่าดิบมีเฉพาะบริเวณที่ลาดชัน ความสูงประมาณ 200-250 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ป่าไผ่มีกระจายอยู่ทั่วไป ป่าเสม็ดมีเหลือน้อยในที่ราบลุ่มตอนกลาง ส่วนป่าที่ถูกแผ้วถางนั้นมีมากเป็นส่วนใหญ่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่มีความลาดชันไม่เกิน ร้อยละ 30 ดังนั้น จึงเป็นได้ว่า ป่าดิบและป่าไผ่ในสภาพปัจจุบัน ยังคงสามารถรักษาคุณภาพของระบบนิเวศวิทยาของเกาะได้ ส่วนป่าเบญจพรรณ หากสามารถควบคุมการขยายตัวและฟื้นฟูสภาพป่าได้ดังเดิมแล้ว เกาะพะงันจะเป็นเกาะที่มีความสมดุลย์ของระบบนิเวศวิทยาได้อย่างแน่นอน

ด้านการใช้ประโยชน์ พื้นที่สวนมะพร้าวมีขนาดใหญ่ที่สุด ถึง 43,169 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.11 ของทั้งเกาะ หรือเฉลี่ย 26.40 ไร่/ครัวเรือน ได้แก่ บริเวณที่ราบ และพื้นที่ภูเขาความลาดชันต่ำ รองลงมาคือ พื้นที่ป่าผสมสวน (ซึ่งอาจเป็นส่วนมะพร้าว หรือสวนผลไม้ ที่ยังปล่อยให้สภาพป่าปะปนอยู่) อีกร้อยละ 14.75 หรือ

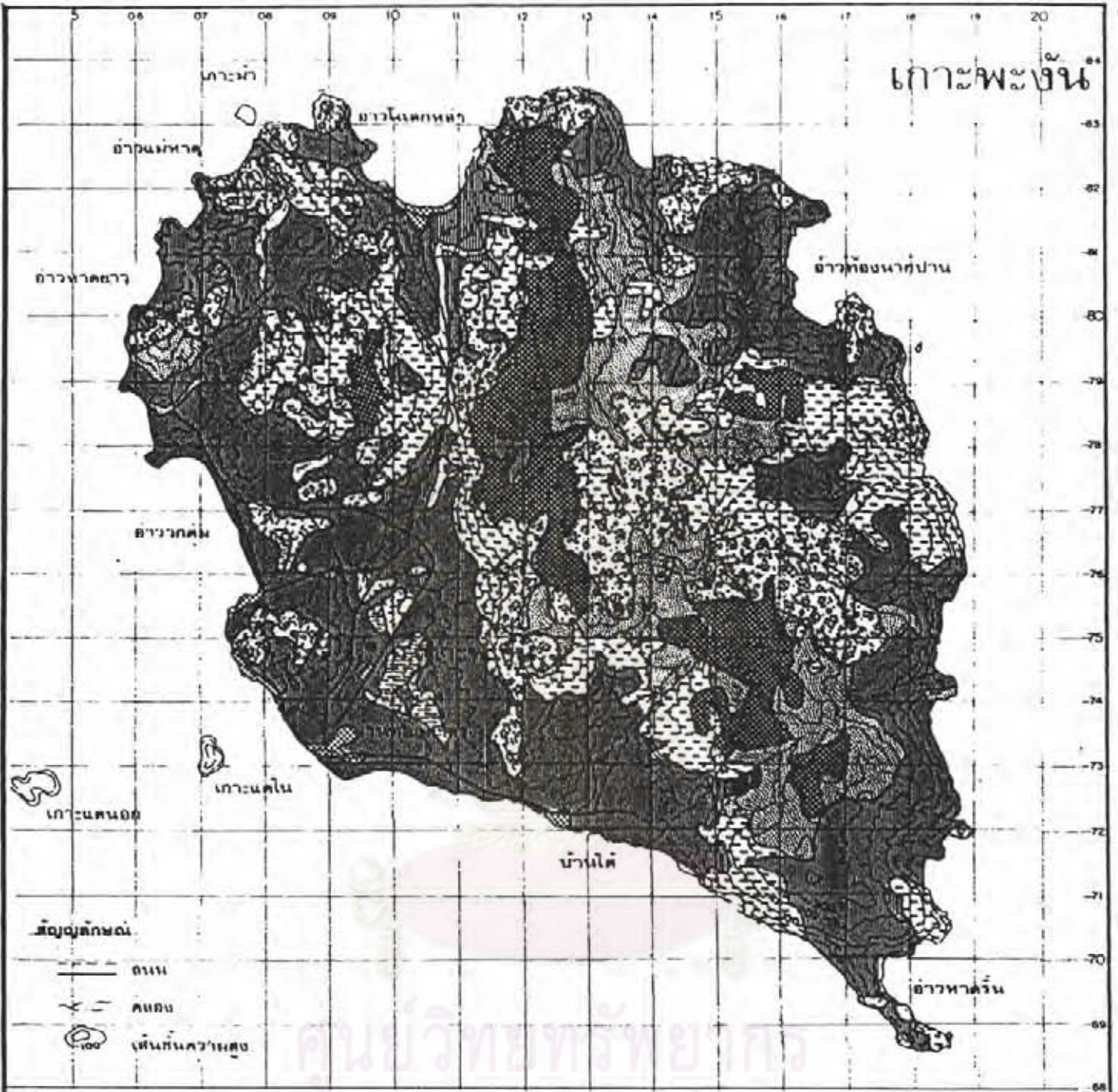
ตารางที่ 17 การใช้ที่ดินเกาะพะงันปี 2529 และ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง จากปี 2518

หน่วย : ไร่

การใช้ที่ดิน	ปี พ.ศ. 2529		ปี พ.ศ. 2518		(1)-(3)	(4)-(3)	อัตราการเปลี่ยนแปลง ต่อปี (%)	สัดส่วนที่คิดต่อ ประชากร 1 ครัวเรือน (ไร่/ครัวเรือน)
	พื้นที่ (1)	ร้อยละ (2)	พื้นที่ (3)	ร้อยละ (4)	พื้นที่ (1)-(3)	สัดส่วน (4)-(3)		
ป่าสมบูรณ์	10,282	9.79	21,369	20.35	-11,087	-10.58	-4.72	6.29
ป่าโปร่ง	17,556	16.68	29,375	27.97	-11,857	-11.29	-3.67	10.74
ป่าเบญจพรรณ	9,089	8.64	8,975	8.55	15,587	14.84	17.74	5.55
ป่าผลัดใบ	15,487	14.75						9.47
ป่าเสื่อมโทรม	671	0.64	693	0.66	-22	-0.02	-0.29	0.41
สวนผลไม้								
สวนยาง								
สวนปาล์ม								
สวนกล้วย								
สวนมะพร้าว	43,169	41.11	38,938	35.19	6231	5.92	1.53	28.40
ที่นา	550	0.52	664	0.63	-114	-0.11	-1.58	0.33
เหมืองแร่	230	0.22	562	0.54	-332	-0.32	-5.37	0.14
ชุมชน - หน้าอำเภอ	631	0.60	412	0.39	219	0.21	4.80	0.38
- อาศัยกระจ่าย	6,431	6.13	5,024	4.78	1,407	1.35	2.55	3.93
- ศาลากลาง	119	0.11	119	0.11	0	0	-	0.07
ถนน	100	0.10	19	0.02	81	0.08	38.76	0.06
ร่องน้ำลำธาร	656	0.63	762	0.73	-106	-0.10	-1.28	0.40
ที่ว่างเปล่า	88	0.08	88	0.08	0	0	-	0.05
รวม	105,000	100.00	105,000	100.00	-	-	-	64.22

- หมายเหตุ (1) การใช้ที่ดินปี 2529 ได้จากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ประกอบการสำรวจพื้นที่ และ ข้อมูลที่ดิน การถือครองครองที่ดิน พื้นที่เกษตรกรรมนำมาปรับให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน
- (2) การใช้ที่ดินปี 2518 ได้จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ, กรมแผนที่ทหาร สัดส่วน 1:15,000 ประกอบข้อมูลภูมิ (รูปที่ 5.19)
- (3) ปี 2529 มีประชากร 8,181 คน 1,639 ครัวเรือน

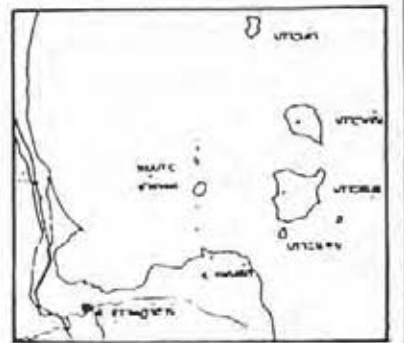
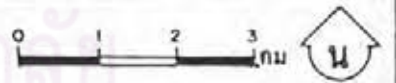
เกาะพะงัน

- สัญลักษณ์
- ถนน
  - คลอง
  - เส้นทึบความสูง

เครื่องหมายและคำอธิบาย

ป่าสมบูรณ์	สวนมะพร้าว
ป่าโปร่ง	ทุ่งนา
ป่าผสมสวน	ป่าเสม็ด/ป่าชายเลน
เข็มืองแร่	ที่พึ่งทะเล
ป่าดงดิบชื้น	ชุมชน

รูปที่ 36 การใช้ที่ดิน เกาะพะงัน ปี 2529

อนุชา เล็กสกุลตลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

15,487 ไร่ ส่วนที่อยู่อาศัยมีทั้งสิ้นร้อยละ 6.73 เป็นชุมชนหนาแน่นเมืองร้อยละ 0.60 ได้แก่ บ้านทองศาลา, บ้านโกลกหล้า เป็นต้น อีก 6.13 เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยปะปนพื้นที่ส่วนที่กระจายอยู่ทั่วไป

พื้นที่อื่น ๆ มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ได้แก่ ศาสนสถาน 119 ไร่ เมืองแร่ 230 ไร่ ถนน, ทางหมู่บ้าน 150 ไร่ ร่องน้ำและที่ดินฝังทะเลสาบ 656 ไร่ และที่ชายตลิ่งอีก 88 ไร่

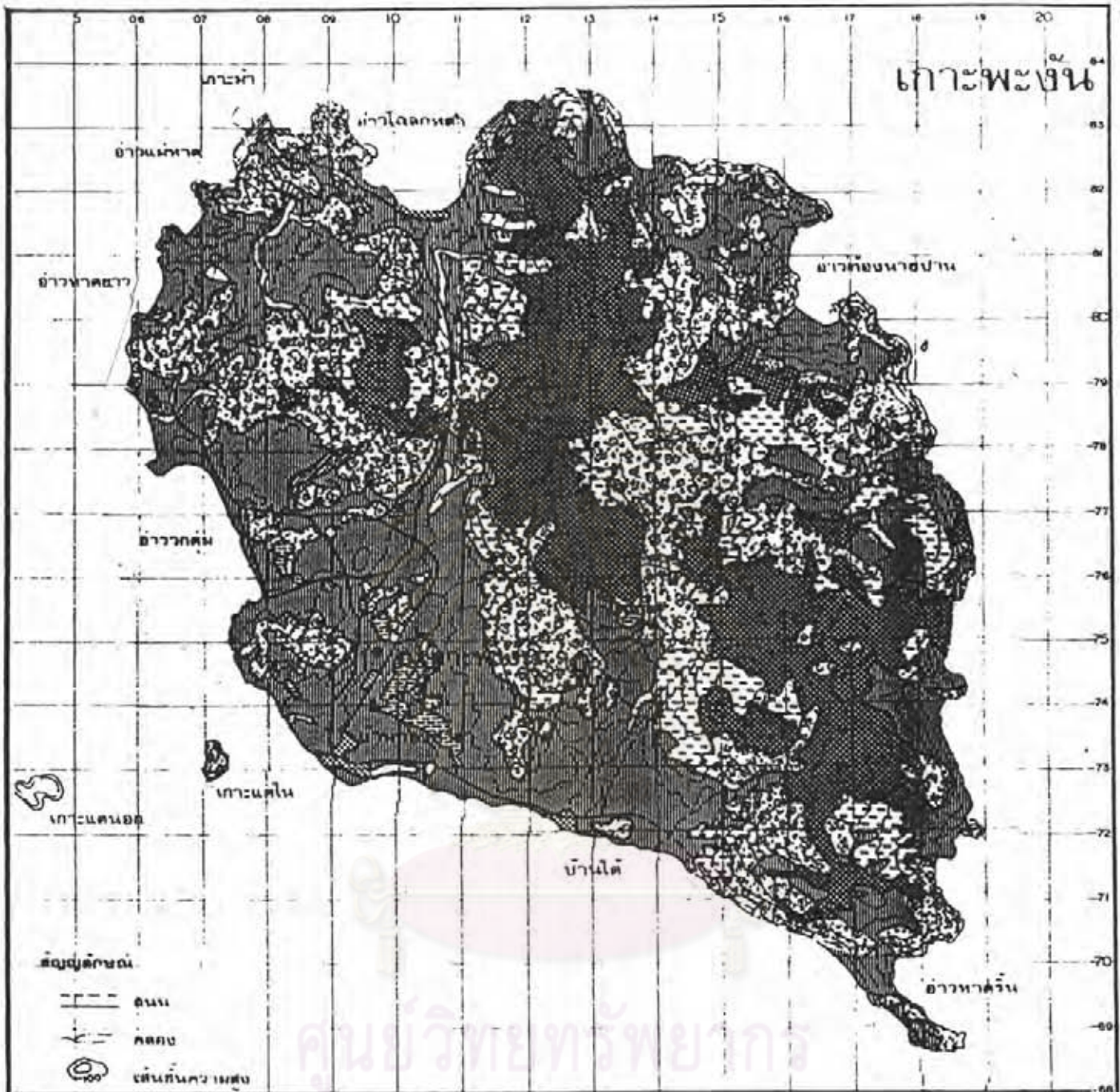
4.3.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

จากข้อมูลการใช้ที่ดิน ซึ่งคำนวณจากภาพถ่ายทางอากาศในปี 2518 (รูปที่ 37) เปรียบเทียบกับการใช้ที่ดิน ปี 2529 (ตารางที่ 17, อ้างแล้ว) พบความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา กล่าวคือ

- (1) พื้นที่ป่าทุกชนิดลดลงถึงร้อยละ 21.87 คิดเป็นร้อยละ 8.68 ต่อปี พื้นที่เมืองแร่และร่องน้ำได้ลดลงเช่นกัน (ร้อยละ 5.37 และ 1.26 ตามลำดับ)
- (2) พื้นที่บุกรุกแผ้วถางและป่าผสมผสาน เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 17.74 ต่อปี
- (3) ที่สวนมะพร้าว ชุมชน และถนน มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยร้อยละ 1.53, 2.55 และ 38.76 ต่อปี

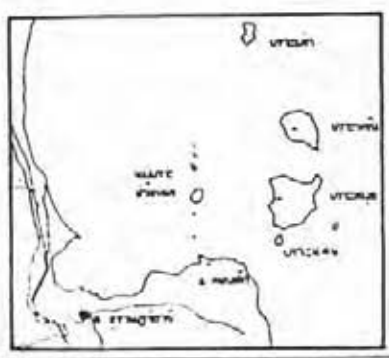
จากการเปลี่ยนแปลงในด้านนี้ที่ทำให้สัดส่วนของที่ดินแต่ละประเภทเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันด้วย โดยป่าบุกรุกแผ้วถาง มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 14.84 รองลงมาคือ สวนมะพร้าวมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.92 (ซึ่งหากพิจารณาจากความเห็นจริงที่การบุกรุกป่าส่วนใหญ่เพื่อทำสวนมะพร้าว จึงอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่สวนมะพร้าวได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นสูงมาก) ส่วนพื้นที่ที่มีสัดส่วนลดลงมาก ได้แก่ ป่าโปร่ง และป่าสมบูรณ์ ลดลงร้อยละ 11.29 และ 10.56 ตามลำดับ

ตำแหน่งของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พบมากบริเวณพื้นที่ภูเขาโดยป่าสมบูรณ์และป่าโปร่ง แถบตอนกลางและชายฝั่งด้านตะวันออก ได้เปลี่ยนแปลงเป็นป่าบุกรุกและป่าผสมผสานเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งพื้นที่สวนมะพร้าวได้เพิ่มมากขึ้นบริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกนี้ด้วย ส่วนบริเวณเขาตลิ่งทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือนั้น ป่า-โปร่งได้เปลี่ยนแปลงเป็นป่าผสมผสานเป็นส่วนใหญ่

เครื่องหมายและคำอธิบาย

	ป่าสมบูรณ์		ส่วนมะพร้าว
	ป่าไร่ร้าง		ที่นา
	ป่าผสมสวน		ป่าเสม็ด
	เหมืองแร่		ที่ทิ้งทะเลาย
			ชุมชน

รูปที่ 37 การใช้ที่ดินเกาะพะงัน ปี 2518

อนุชา เล็กสกุลตติถก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

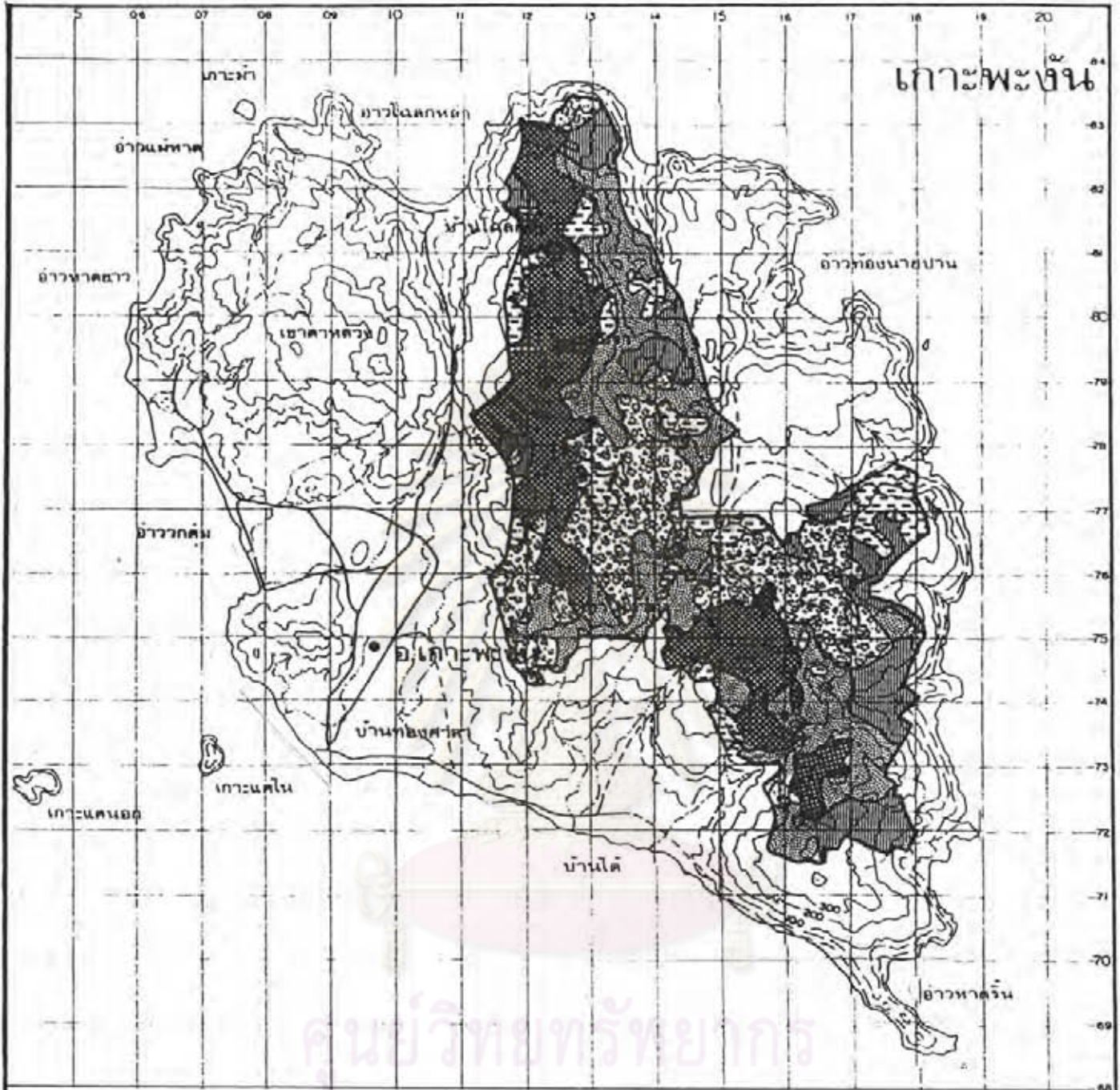
จากการเปลี่ยนแปลง เมื่อนิยามเฉพาะบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีเนื้อที่ 24,450 ไร่ แล้วพบว่า ปัจจุบันมีป่าสมบูรณ์เหลืออยู่เพียง 6,199 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.35 เท่านั้น ส่วนที่เหลือเป็นป่าโปร่ง 5,399 ไร่ (ร้อยละ 22.08) ป่าบุกรุกแผ้วถาง, ป่าผสมสวน และสวนมะพร้าว เป็นเนื้อที่ 7,164, 2,615 และ 3,073 ไร่ (ร้อยละ 29.30, 10.70 และ 12.57) ตามลำดับ (รูปที่ 38) สถานะเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ป่าสงวนมีแนวโน้มที่จะลดความเป็นป่าลงเรื่อย ๆ การขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดินมีสูงมาก ลักษณะเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาของเกาะอย่างมาก

4.3.3 แนว โหม้การใช้ที่ดินในอนาคต

หากปล่อยให้มีการขยายตัวการใช้ที่ดินโดยประชากรบุกรุกไปในพื้นที่ป่ามากขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า พื้นที่ป่าบุกรุกจะถูกแปรเปลี่ยนเป็นส่วนผลไม้และสวนมะพร้าวทั้งสิ้น ส่วนป่าโปร่งและป่าสมบูรณ์อาจถูกหักร้างถางป่ามากขึ้น จนอาจมีป่าหลงเหลือเฉพาะบริเวณเขาสูง มีความชันมาก อีกทั้งชนิดของพันธุ์ไม้จะเหลือเพียงไม้เล็กและป่าแคระเท่านั้น ส่วนบริเวณที่ราบ จะมีการขยายตัวของอาคารบ้านเรือนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชายหาดที่เริ่มมีการขยายตัวด้านการให้บริการการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอนาคต จะก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศวิทยาอย่างมาก ป่าไม้ที่เคยให้ความชุ่มชื้นและเป็นแหล่งต้นน้ำ จะทำให้ปริมาณน้ำในลำคลองลดลง และแห้งเร็วขึ้นในฤดูแล้ง การบุกรุกทำสวนมะพร้าวในที่สูงชัน จะมีผลต่อการพังทลายของดินมากขึ้น

มาตรการรักษาป่าและควบคุมการขยายตัวของการใช้ที่ดิน เป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบดำเนินการ

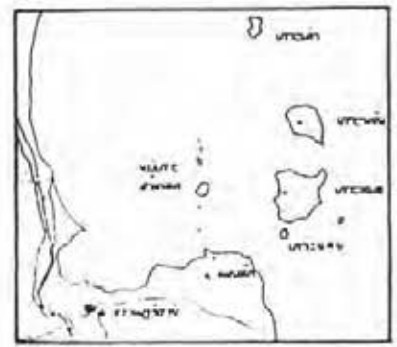

เครื่องหมายและคำอธิบาย

ป่าผสมสวน
 สวนมะพร้าว
 ป่าสมบูรณ์
 ป่าโปร่ง
 ป่ามกรุก

เขตป่าสงวนแห่งชาติ

รูปที่ 38 การใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกาะพะงัน ปี 2529

อนุชา เล็กสกุลติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4 โครงสร้างพื้นฐานของเกาะพะงัน

การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ได้เข้ามาใช้ทวีปชากรธรรมชาติ จนเกิดการใช้ที่ดินและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นบริการของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ได้สะท้อนให้เห็นถึงระดับการพัฒนาทางกายภาพอีกด้านหนึ่งของการตั้งถิ่นฐาน โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ถนน การชลประทาน การประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร และโทรคมนาคม เป็นต้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเกาะพะงันยังอยู่ในระดับต่ำมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ยังไม่สูงเพียงพอ ในทางกลับกันโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สมบูรณ์ย้อนกลับไปสู่โอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำด้วย ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของเกาะพะงันมีดังนี้

4.4.1 การขนส่งทางน้ำและท่าเรือ

เกาะพะงันติดต่อกับภายนอกได้โดยทางเรือเท่านั้น ปัจจุบันมีความสะดวกกว่าแต่ก่อนมาก เพราะมีเส้นทางติดต่อได้หลายทาง ประกอบกับมีท่าเทียบเรือมาตรฐานที่หาดท้องศาลา (สร้างเสร็จเมื่อปี 2531) ทำให้มีความสะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ภายในเกาะพะงันยังมีการติดต่อทางเรือในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การติดต่อกับชายหาดด้านตะวันออก ซึ่งการคมนาคมทางบกยังไม่สะดวก เส้นทางและเรือโดยสารของเกาะพะงันมีดังนี้

(1) เรือด่วน (ส่งเสริมเอกซเนธ) เกาะพะงัน-เกาะสมุย-สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) มีระยะทาง 25 และ 80 กิโลเมตร เป็นเรือโดยสารขนาดใหญ่ ที่ปลอดภัย ผู้โดยสารได้ 400 คน มีความเร็วสูง ใช้เวลา 40 นาที และ 2.5 ชั่วโมง จากเกาะพะงัน-เกาะสมุย และต่อไปสุราษฎร์ธานี ตามลำดับ เรือด่วนมีบริการทุกวัน วันละ 2-3 เที่ยว (6.15, 11.00, 13.00 น.) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว (พ.ช.-พ.ค.) ราคาค่าโดยสาร 65 และ 120 บาท

(2) เรือเมล์หรือเรือนอน ออกจากเกาะพะงันทุกคืน ๆ ละ 1 ลำ (เวลา 21.00 น.) ปัจจุบันมีเรือทั้งสิ้น 3 ลำ ไปกลับระหว่างเกาะพะงันกับบ้านดอน เรือเมล์มี 3 ชั้น 2 ชั้นบนเป็นที่นั่งอน มีนกกและไม้มี ส่วนชั้นล่างเป็นห้องเครื่องและบรรจุทุกสินค้า สินค้าเข้า-ออกส่วนใหญ่มาโดยเรือเมล์ เรือนอนนี้ผู้โดยสารได้ 250 คน ราคาค่าโดยสารชั้นบนสุด 60 บาท และชั้นกลาง 40 บาทต่อคน

(3) เรือประมงขนาดกลางดัดแปลงเป็นเรือโดยสาร ระหว่างหาดวันกับบ้านบ่อผุด เกาะสมุย ผู้โดยสารได้ 30 คน ใช้เวลาเดินทาง 45 นาที มีบริการทุก

วัน ๆ ละ 2 เที่ยว (9.30, 14.30 น.) ค่าโดยสาร 50 บาท/คน

(4) เรือประมงดัดแปลงเป็นเรือโดยสารไปเกาะเต่า ผู้โดยสารได้ประมาณ 60 คน ใช้เวลาเดินทาง 3 ชั่วโมง มีบริการสัปดาห์ละ 5 วัน (ม.ค.-มี.ค.) และ 2 วัน (เม.ย.-ธ.ค.) ราคาโดยสารคนละ 80-100 บาท

(5) เรือทางยาวระหว่างชายหาด ได้แก่ หาดท้องศาลา-หาดวัน, หาดบ้านคำช-หาดวัน, หาดวัน-หาดท้องนาขปาน, หาดโลกหล้า-หาดชวด-หาดท้องนาขปาน, หาดท้องศาลา-เกาะแตเ็น และหาดท้องศาลา-เกาะกงเกลี้ยง

ตารางที่ 18 และรูปที่ 39 แสดงรายละเอียดของการขนส่งทางน้ำ เส้นทาง และความถี่ในการติดต่อกับภายในและภายนอกเกาะพะงัน

สำหรับท่าเรือนั้น มี 2 แห่ง คือ ท่าเรือบ้านท้องศาลา และแพลา บ้านโลกหล้า ท่าเรือสำหรับจอดเรือโดยสารของเกาะพะงันที่บ้านท้องศาลา เป็นถนนคอนกรีตบนหินทั้ง ขาวออกไปในทะเล 196 เมตร และสร้างสะพานคอนกรีต ขาว 128.65 เมตร ท่าเรือนี้ทำให้เรือโดยสารจอดเทียบท่าได้ แทนการจอดเรืออยู่บนฝั่ง และผู้โดยสารต้องต่อเรือเล็กอีกทอดหนึ่ง ซึ่งไม่สะดวกและอาจมีอันตรายได้อย่างแต่ก่อน ดูรูปที่ 40 ส่วนหมู่บ้านโลกหล้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวประมง และเป็นท่าพักเรือประมง ก็มีสะพานปลาของเอกชน อยู่กว่า 10 สะพาน เป็นสะพานไม้ไผ่ถาวร

4.4.2 ระบบถนน

ถนนภายในเกาะพะงันมีปริมาณน้อย อีกทั้งคุณภาพต่ำมาก ถนนทุกสายเป็นถนนลูกรังที่มีปัญหาในฤดูฝน ขนาดกว้างโดยเฉลี่ยเพียง 5 เมตร ยกเว้นถนนในตลาดบ้านท้องศาลา เป็นคอนกรีต กว้าง 6 เมตร 1 สาย และภายในตลาดยังมีถนนดิน แยกเชื่อมโยงกับชายหาดและท่าเรืออีกหลายสาย ถนนสายสำคัญ ๆ ของเกาะพะงัน มีดังนี้

(1) ถนนสายบ้านท้องศาลา-โลกหล้า เป็นถนนสายหลักผ่านที่ว่าการ อำเภอชาว 9 กม. ลูกรังตลอดสาย กว้างประมาณ 6 เมตร สภาพเป็นหลุมบ่อ แต่ได้รับการปรับปรุงตลอดเวลา แต่ในช่วงขึ้นเขาตาหลวง ซึ่งค่อนข้างชัน และถนนแคบหน้ากัดเซาะมาก ทำให้สภาพเป็นดินและร่องน้ำ ขากต่อการสัญจร อย่างไรก็ตาม ในปี 2532-34 อำเภอเกาะพะงันได้รับงบประมาณ 15 ล้านบาท เพื่อลาดยางเป็นถนนกว้าง 5 เมตร มีไหล่ทางข้างละ 1.5 เมตร ซึ่งจะช่วยให้มีความสะดวกในการเดินทางอย่างมาก

(2) ถนนสายบ้านใต้ เป็นถนนลูกรัง สภาพทางใช้ได้ ชาวประมง 7

ตารางที่ 18 การเดินทางทางน้ำติดต่อกายในและภายนอกเกาะพะงัน

เรือ	บริการ ระหว่าง	ระยะทาง (กม.)	เวลา	ความจุ (คน)	จำนวนเที่ยว (เที่ยวเดียว) วันละ	ค่าโดยสาร บาท/คน
1. เรือค่าน (ส่งเสริมเกษตร)	ท้องศาลา-เกาะสมุย	25	40 นาที	400	2-3 เที่ยว	65
	ท้องศาลา-สุราษฎร์ธานี	105	3.10 ชม.			120
2. เรือเมล์ (เรือนอนกลางคืน)	ท้องศาลา-สุราษฎร์ธานี	100	6-8 ชม.	250	1 เที่ยว	60,40
3. เรือประมงคัดแปลง	หาดวัน-บุดูด, เกาะสมุย	14.5	45 นาที	30	2 เที่ยว	50
4. เรือประมงคัดแปลง	ท้องศาลา-เกาะเต่า	4.5	3 ชม.	60	2 และ 5 วันคือสัปดาห์ วันละ 1 เที่ยว	80-100
5. เรือทางฮาว	ท้องศาลา-หาดวัน	15	40 นาที	30	ตามเรือค่าน	30
6. เรือทางฮาว	บ้านค้อ-หาดวัน	8	20 นาที	3-10 คน	ตามฝั่ง	15
7. เรือทางฮาว	หาดวัน-ท้องนาขป่น	14	90 นาที	ไม่เกิน 20	สัปดาห์ละ 3 วัน และตามภูมิอากาศ	40
8. เรือทางฮาว	หาดโฉกหน้า- หาดชวค-ท้องนาขป่น	7.5+13	1 ชม.	ไม่เกิน 20	วันละ 2 เที่ยว	20,30
9. เรือทางฮาว	ท้องศาลา-เกาะแคใน	1.5	5 นาที	20	ตามเรือค่าน	10
10. เรือทางฮาว	ท้องศาลา-เกาะกงเกลือ	7	20 นาที	ไม่เกิน 20	สัปดาห์ละ 3 วัน	80 บาท (รวมอาหาร)

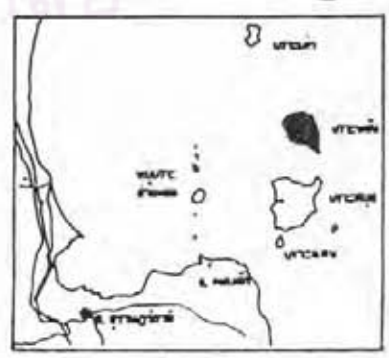
หมายเหตุ : รายละเอียดจำนวนเที่ยวและราคา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

เครื่องหมายและคำอธิบาย

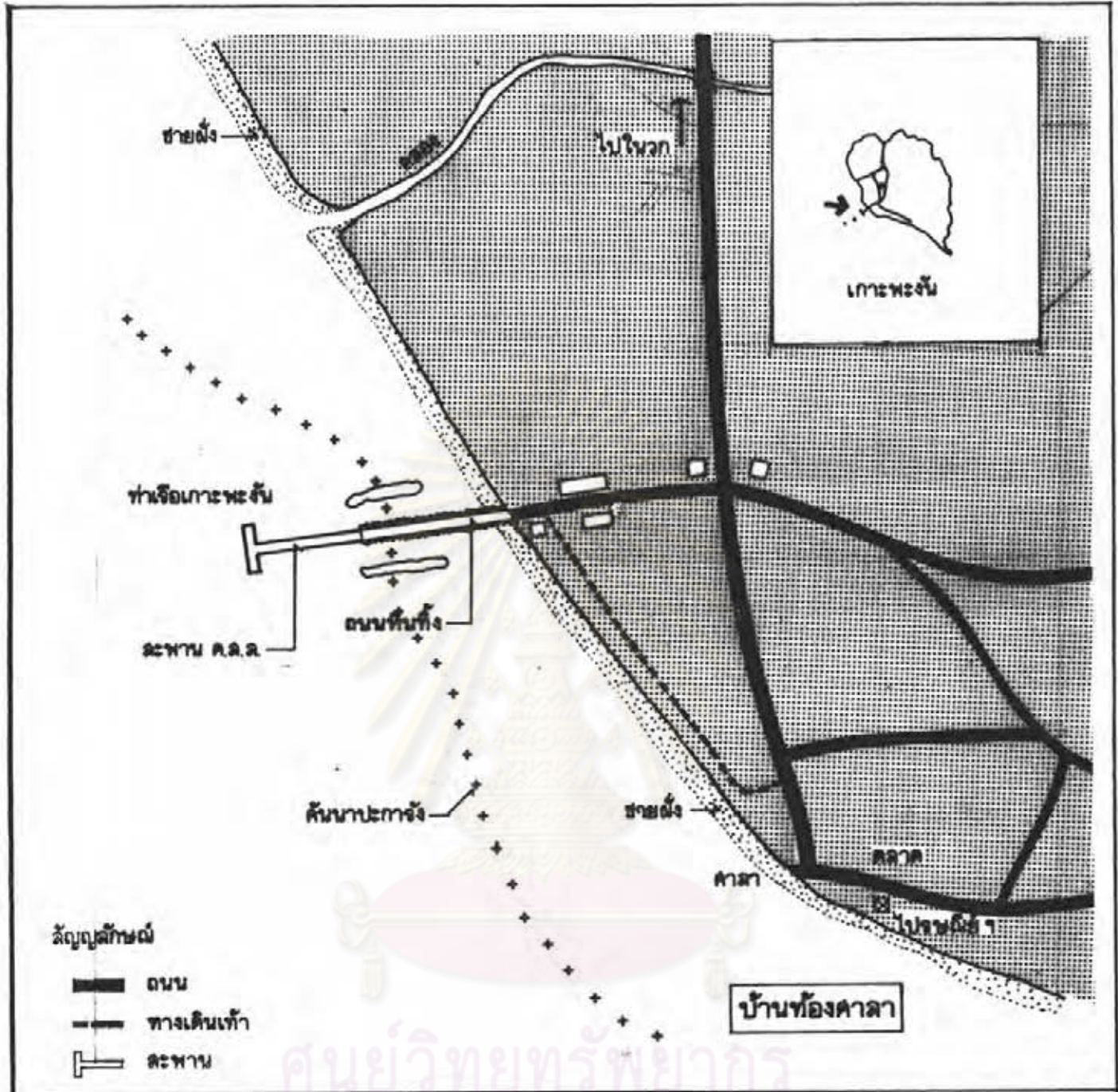
- ทำเรือโดยสาร
- ทำเรือประมง
- การติดต่อกับภายนอก ทางเรือ
- การติดต่อภายในเกาะ ทางเรือ

รูปที่ ๑๑ เส้นทางคมนาคมทางน้ำ เกาะพะงัน

อนุชา เด็กสกุลติลก

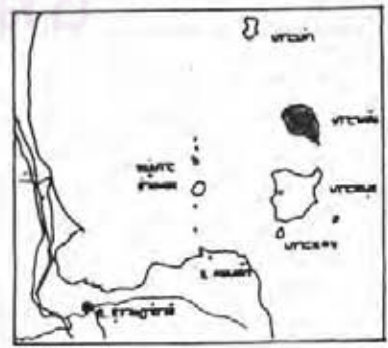
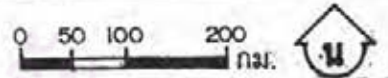

ถนนหินทิ้ง กว้าง 4.90 ม.
ยาว 196 ม.
สูงเฉลี่ย 3 ม.

ฝายจราจร คสล. ยาว 211 ม.
กว้าง 3.5 ม.
หนา 0.15 ม.

สะพาน คสล. รูป T ต่อจากถนนหินทิ้ง ยาว 128.65 ม.
กว้าง 3.50 ม.
หน้าท่า 10.50 x 24.50 มม.

รูปที่ 40 ที่ตั้งสะพานท่าเรือโดยสาร เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กม. กว้าง 5-8 เมตร เส้นทางไปสิ้นสุดบริเวณสายทะเลบ้านค่าย ซึ่งเป็นหน้าผาทางรถไม่สามารถตัดผ่านไปได้อย่างถาวร ทำให้บริเวณหาดวันติดต่อกับชุมชนภายนอก โดยการเดินเท้าและทางเรือเท่านั้น ในปี 2533 อำเภอได้ของบประมาณในการกรุยทางต่อไปอีก 3 กิโลเมตร ซึ่งยังไม่ถึงหาดวัน แต่คาดว่าจะทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น

(3) ถนนสายบ้านท้องศาลา-โลกบ้านเก่า เป็นถนนเกือบขนานกับสายโลกหล้า ยาว 5 กม. มีความสะดวกพอสมควร ถนนสายนี้จะต่อกับถนนสายวกตุ่ม-หินกองไปจนถึงบ้านศรีธนู

(4) ถนนสายวกตุ่ม แยกจากถนนสายโลกหล้า ตัดสายโลกบ้านเก่าผ่านโรงพยาบาลอำเภอ ไปจนถึงอ่าววกตุ่ม ยาว 3 กม.

(5) ถนนสายวกตุ่ม-หินกอง เลียบชายหาดด้านตะวันตกไปจนถึงบ้านหินกอง และอ่าวศรีธนู เป็นถนนสภาพดี และต่อเลียบชายทะเลขึ้นเขาค่อนข้างลำบาก ไปจนถึงหาดหลัก ความยาวรวมกันประมาณ 6 กม. แต่ยังไม่สามารถขยายไปจนถึงหาดยาวได้ เพราะความสูงของภูเขา

(6) ถนนสายบ้านโลกหล้า-แม่หาด เป็นถนนดินกว้าง 4 เมตร ยาวประมาณ 3 กม. เชื่อมชุมชนกับชายหาดและเหมือง

(7) ถนนสายบ้านใต้-ท้องนายปานเป็นถนนลูกรัง คุณภาพต่ำ ความชันสูงผ่านป่าสงวนแห่งชาติ ความยาวประมาณ 8 กม. รถยนต์ผ่านไม่ได้ในบางช่วงและบางเวลา ดังนั้น การเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์จึงสะดวกที่สุด จากถนนสายนี้มีถนนเล็กแยกไปยังหาดธารเสด็จและบ้านท้องนาง

นอกจากถนนสายสำคัญทั้ง 7 สาย ส่วนที่เหลือเป็นถนนสายสั้น ๆ และถนนย่อยแยกเชื่อมระหว่างชุมชนต่าง ๆ บางเส้นทางเป็นถนนทราย ผ่านที่ดินเอกชน ดังแสดงในรูปที่ 41

ความจำเป็นของถนนภายในเกาะมีสูงมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะการขนส่งผลิตภัณฑ์ต้องการความสะดวกรวดเร็ว การเดินทางของประชาชน และนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อท่าเรือมีความสะดวกมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของปริมาณยานพาหนะ ในระยะ 2-3 ปี ที่ผ่านมา (จากรถยนต์ส่วนบุคคลและรถบีคอป 22 คัน และรถจักรยานยนต์ 1,640 คัน ในปี 2529 เป็น 54 คัน และรถจักรยานยนต์ 2,036 คัน ในปี 2532)

การขนส่งทางบกภายในเกาะ มีรถรับจ้างประจำทาง 3 สาย คือ

ท้องศาลา ไปบ้านโกลกหล้า ไปบ้านไต้ และไปบ้านศรีธนู ราคาค่าโดยสาร 20-30 บาท/คน นอกจากนี้ยังมีรถจักรยานยนต์ให้เช่าวันละ 200-300 บาท ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาก

4.4.3 การชลประทานและการประปา

ประชาชนเกาะพะงัน ได้ใช้น้ำจากน้ำตกและลำคลองต่าง ๆ ที่มีอยู่กว่า ๑ สาย สำหรับการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูก คลองบางแห่งได้มีการจัดสร้างฝายน้ำล้นกันเพื่อการชลประทาน การอุปโภคและบริโภค โครงการชลประทานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ฝายน้ำตกแพง วังไม้แดง สระมโนราห์ คลองเหมืองชัย และทำน้ำไต้ โครงการเขื่อนวังตะเคียน เป็นอีกโครงการหนึ่งของสภาตำบล ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการเตรียมการแหล่งน้ำเหล่านี้ ได้จ่ายน้ำให้กับชุมชนใกล้เคียง เพื่อการเพาะปลูก และการใช้ภายในครัวเรือนด้วยระบบท่อ ขนาด 1"-4" การนำจ่ายสำหรับครัวเรือนยังไม่มีการบำบัดคุณภาพน้ำแต่อย่างใด (รูปที่ 42)

ปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการด้านการประปาไปแล้วหลายโครงการ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านบ้านท้องนายปาน บ้านวังไม้แดง บ้านวังไทร ทำน้ำไต้ และโครงการดึงเก็บน้ำฝนบ้านในสวนและบ้านเหนือ

สำหรับในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหรือบริการที่มักสำหรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับบริการน้ำประปาของรัฐ เอกชนได้ลงทุนเดินท่อจากฝายน้ำล้น หรือปั๊มจากบ่อน้ำตื้นมาใช้เอง การใช้น้ำตื้นเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งนั้น ในการบริการสาธารณะ มีบ่อสาธารณะทั้งสิ้น 44 บ่อจากบ่อน้ำตื้นทั้งหมด 827 บ่อ โดยเกือบทุกหมู่บ้านมีบ่อสาธารณะ โดยเฉพาะในตำบลบ้านไต้ (ดังตารางที่ 19)

ด้านการใช้น้ำ ประชาชนเกาะพะงัน ได้ใช้น้ำจากหลายแหล่ง ได้แก่ น้ำฝน น้ำบ่อ น้ำประปา(น้ำจ่ายจากท่อ) และน้ำจากคลอง ซึ่งน้ำบ่อเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดที่มีผู้ใช้น้ำบ่อในการอุปโภค บริโภคถึง ร้อยละ 80.6 และ 78.8 ในขณะที่การบริโภคจากน้ำฝน เป็นน้ำใช้อันดับรองลงมา ร้อยละ 47.8 ส่วนน้ำประปามีใช้บ้างในบางพื้นที่ ดังแสดงใน ตารางที่ 20

ตารางที่ 19 จำนวนและความลึกของบ่อน้ำตื้นในเกาะพะงัน

ชื่อ	หมู่ที่	จำนวนบ่อน้ำตื้น ⁽¹⁾			ความลึกเป็นเมตร ⁽²⁾
		รวม	สาธารณะ	ส่วนบุคคล	
ตำบลเกาะพะงัน	1	156	2	154	6-7
	2	56	2	54	4-14
	3	53	-	53	5-6
	4	60	3	57	5-14
	5	63	-	63	8
	6	59	3	56	6-14
	7	85	5	80	6-10
	8	91	4	87	4-8
	รวม	623	19	604	เฉลี่ย 9
ตำบลบ้านใต้	1	62	6	56	4-10
	2	49	3	46	5-10
	3	22	4	18	15
	4	30	4	37	4-10
	5	41	8	22	6-10
	รวม	204	25	179	เฉลี่ย 9
รวมทั้งสิ้น		827	44	783	

หมายเหตุ : น้ำจากบ่อน้ำตื้นมี ใช้ดื่มเพียงเล็กน้อย ซึ่งต้องมีการต้มก่อน แต่ส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนในการบริโภค

ที่มา : ¹คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ "แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ค.)", 2531.

²สำนักผังเมือง, ผังพัฒนาชุมชนเกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน
จ.สุราษฎร์ธานี, หน้า 29.

ตารางที่ 20 การใช้น้ำอุปโภค บริโภคของประชาชนเกาะพะงัน

แหล่งน้ำ	จำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ)
<u>น้ำอุปโภค</u>	
น้ำฝน	65 (29.3)
น้ำบ่อ	179 (80.6)
น้ำประปา	66 (29.7)
<u>น้ำบริโภค</u>	
น้ำฝน	106 (47.8)
น้ำบ่อ	175 (78.8)
น้ำประปา	1 (0.5)
น้ำคลอง	39 (17.6)
รวม	222 (100.0)

หมายเหตุ : มีการใช้แหล่งน้ำ มากกว่า 1 แห่ง

ที่มา : จากแบบสอบถาม

4.4.4 การไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีสำนักงานการไฟฟ้าเกาะพะงัน อยู่ที่บ้านท้องศาลา ทำการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยเครื่องกำเนิดไฟฟ้าดีเซล จำนวน 9 เครื่อง (ขนาด 60, 55, 50.4 120 และ 292 กิโลวัตต์ จำนวน 2, 3, 1, 2 และ 1 เครื่อง ตามลำดับ) ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 101,308 กิโลวัตต์ จ่ายไฟให้กับหมู่บ้านในเกาะพะงัน จำนวน 12 หมู่บ้าน มีผู้ใช้ไฟฟ้า 942 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2529 ถึง 3 หมู่บ้าน จำนวน 161 คริวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54 ของครัวเรือนทั้งเกาะ (ตารางที่ 21) ปัจจุบัน การจ่ายไฟฟ้าจ่ายได้เฉพาะเวลากลางคืนและกลางวันวันหยุด เท่านั้น ยังคงเหลือหมู่ที่ 5 ต.บ้านใต้ ที่การปักเสาพาดสายยังไม่แล้วเสร็จ คาดว่าจะแล้วเสร็จและดำเนินการจ่ายไฟได้ในปี 2533

ตารางที่ 21 จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า ปี 2531 เกาะพะงัน

ชุมชน		จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า	ร้อยละของครัวเรือน
ตำบลเกาะพะงัน	หมู่ที่ 1	185	74
	2	91	96
	3	53	46
	4	38	55
	5	38	45
	6	56	69
	7	170	75
	8	39	45
ตำบลบ้านใต้	หมู่ที่ 1	126	71
	2	32	34
	3	48	64
	4	66	56
	5	-	-

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อ.เกาะพะงัน

4.4.5 การสื่อสารและโทรคมนาคม

เกาะพะงันมีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก โดยระบบไปรษณีย์โทรเลข โดยความรับผิดชอบของการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และโทรศัทพ์ทางไกลขององค์การโทรศัทพ์แห่งประเทศไทย (ทศท.) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การไปรษณีย์โทรเลข เกาะพะงันมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณตลาดท้องศาลา ตั้งจดหมาย 3 ตู้ ตู้ ป.ณ.4 ตู้ ตารางที่ 22 แสดงปริมาณงานและเงินรับ-จ่าย ของที่ทำการไปรษณีย์เกาะพะงัน จากการนิจางณาในปี 2531 พบว่า

- มีปริมาณงานไปรษณีย์จำนวน 123,861 ชิ้น หรือเฉลี่ย 10,321 ชิ้นต่อเดือน ส่วนใหญ่เป็นงานรับมากกว่างานจ่าย ปริมาณงานโทรเลขมีทั้งสิ้น 3,412 ฉบับ เป็นงานจ่ายมากกว่างานรับ

- สถานศึกษาในประเทศ ระหว่างประเทศ และตัวแลกเงินไปรษณีย์ 6,410; 32 และ 416 ฉบับ ตามลำดับ โดยสถานีในประเทศและตัวแลกเงินไปรษณีย์ เป็นงานรับมากกว่างานจ่ายถึง 3.11 และ 2.5 เท่า ตามลำดับ ในขณะที่สถานศึกษาต่างประเทศมีเฉพาะงานจ่ายเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่า ประชากรเกาะพะงันได้ส่งเงินเพื่อการศึกษาให้แก่บุตรหลานในเมืองหลวงเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มาพักก่อนอยู่ที่เกาะพะงันเป็นเวลานาน ได้รับเงินจากต่างประเทศเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

- ปริมาณเงินหมุนเวียนผ่าน ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเกาะพะงันมีมูลค่าถึง 28.37 ล้านบาท ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 4.81 ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นเงินรับ 16.52 ล้านบาท และเงินจ่าย 11.85 ล้านบาท การที่ปริมาณเงินรับมากกว่า แสดงให้เห็นว่าในระบบการเงินเกาะพะงัน ได้สูญเสียเงินตราส่วนหนึ่งออกไปจากเกาะ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ได้

(2) โทรทัศน์ เกาะพะงันมีชุมชนสายโทรทัศน์ซึ่งสามารถติดต่อทางไกลโดยใช้คู่สายโทรทัศน์ทางไกลชนบท จากอำเภอเมือง จำนวน 4 เครื่อง และกำลังก่อสร้างโครงข่ายโทรทัศน์ภายในเกาะ ตามโครงการปี 2530-2534 ซึ่งล่าช้ากว่ากำหนดไว้มาก กล่าวคือ ตามโครงการจะมีโทรทัศน์ระบบ SPC เต็มโครงการ 128 หมายเลข ติดตั้ง 120 หมายเลข เป็นเวลา 4 ปี 7 ละ 30 หมายเลข และสำรองชุมชนสายอีก 8 หมายเลข

4.5 การบริการทางสังคม

การบริการทางสังคม เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ที่สำคัญอันหนึ่งของประชากร ทั้งนี้เพื่อให้ประชากรอาศัยอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้รับการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม สำหรับเกาะพะงันมีการบริการทางสังคมค่อนข้างครบถ้วน กล่าวคือ

ตารางที่ 22 ปริมาณงานและเงินรับ-จ่ายผ่านที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข เกษณะจัน (พ.ศ. 2529-2531)

ปี	งาน	ไปรษณีย์				โทรเลข				บริการการเงิน					
		รวมค. (ชิ้น)	ลงทะเบียน (ชิ้น)	รับรอง (ชิ้น)	จัดส่งไปรษณีย์ (ชิ้น)	รวม (ชิ้น)	ปริมาณงาน (ฉบับ)	ตามมติ		ตามมติ		ส่วนลดเงิน		รวม (ฉบับ)	เงิน (ล้านบาท)
								ในสภาวะปกติ		ระหว่างประเทศ		ไปรษณีย์			
								ฉบับ	เงิน (ล้านบาท)	ฉบับ	เงิน (ล้านบาท)	ฉบับ	เงิน (ล้านบาท)		
2529	รับ	29,556	9,022	0	1,152	39,730	1,798	3,734	11.163	0	0	509	0.155	4,243	11.327
	จ่าย	31,518	5,032	136	1,054	37,740	2,260	1,514	10.844	13	0.044	68	0.023	1,595	10.912
2530	รับ	34,938	7,984	0	1,115	44,037	1,586	3,822	13.320	0	0	247	0.074	4,069	13.395
	จ่าย	28,143	4,112	21	1,092	33,368	1,953	1,543	10.858	8	0.035	88	0.025	1,639	10.918
2531	รับ	69,318	9,260	0	1,071	79,649	1,470	4,851	16.45	0	0.00	297	0.07	5,148	16.52
	จ่าย	37,548	5,253	0	1,411	44,212	1,942	1,559	11.57	32	0.25	119	0.03	1,710	11.85
รวม		106,868	14,513	0	2,482	123,861	3,412	8,410	28.02	32	0.25	416	0.10	8,858	28.37
ร้อยละของ	รับ	14.20	1.21	0	1.68	1.39	1.36	2.33	4.04	0	0	2.08	2.37	2.31	4.38
สาขาภูธรธานี															
ปี 2531	จ่าย	1.05	0.90	0	1.67	1.03	1.74	2.97	5.72	5.19	5.62	0.75	0.89	1.30	5.84
การเปลี่ยนแปลง															
แปลงเฉลี่ย	รับ	67.27	1.32	-	-3.51	50.24	-9.12	14.96	23.68	-	-	-10.83	-27.42	10.66	22.99
ต่อปี (2529	จ่าย	9.56	2.19	-100	16.94	8.57	-7.04	1.49	3.35	73.06	134.09	37.50	15.22	3.61	3.94
-2531)															
ร้อยละ															

ที่มา : การสื่อสารแห่งประเทศไทย

4.5.1 การศึกษา

เกาะพะงันมีโรงเรียน 11 แห่ง ในปี 2531 มีครู 81 คน และนักเรียน 1,213 คน เป็นโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษา 10 แห่ง และสังกัดกรมสามัญศึกษา 1 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ 23 และรูปที่ 43 จากการนิจารณาสัดส่วนครูต่อนักเรียนพบว่า เกาะพะงันมีสัดส่วนค่อนข้างสูง โดยเฉลี่ย (1:14.98) และสูงมากในโรงเรียนขนาดเล็ก (1:4-9) ยกเว้นโรงเรียนชุมชนบ้านใต้ และโรงเรียนบ้านโกลกหล้า (1:23.77 และ 1:23.22 ตามลำดับ) และเมื่อนิจารณาสัดส่วนนักเรียนต่อครอบครัวพบว่า มี 1:1.439 แสดงว่า ปัจจุบันมีนักเรียนอยู่ค่อนข้างต่ำในเกาะพะงัน ทั้งนี้เพราะ หนึ่ง : การวางแผนครอบครัวทำให้มีประชากรวัยเด็กน้อยลง ในขณะที่อัตราครูและสถานศึกษายังมีอยู่ สอง : ประชากรนิยมส่งนักเรียนไปเรียนยังตัวจังหวัด หรือกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนครู-นักเรียน เกาะพะงัน ปี 2526 เทียบกับปี 2531 และอัตราส่วนการเปลี่ยนแปลง พบว่า จำนวนครูได้ลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.64 โดยลดลงมากในครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ในขณะที่นักเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.76 โดยจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นสูงในระดับประถมศึกษา แต่ลดลงในระดับมัธยมศึกษา ทำให้สัดส่วนครู-นักเรียนเพิ่มขึ้น ครูรับภาระมากขึ้น แต่ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงมากนัก และยังอยู่ในเกณฑ์เพียงพอ ซึ่งถ้ามีการพัฒนาด้านคุณภาพ จะทำให้นักเรียนมีโอกาสสูง ในการได้รับการให้การศึกษาจากครู

ในอนาคตคาดว่า จำนวนนักเรียนจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะความเจริญของเกาะพะงันมีมากขึ้น ประชากรจะอพยพกลับเข้ามาอาศัยอยู่ในเกาะมากขึ้น และมีการยอมรับในคุณภาพของสถานศึกษาในท้องถิ่นมากขึ้น

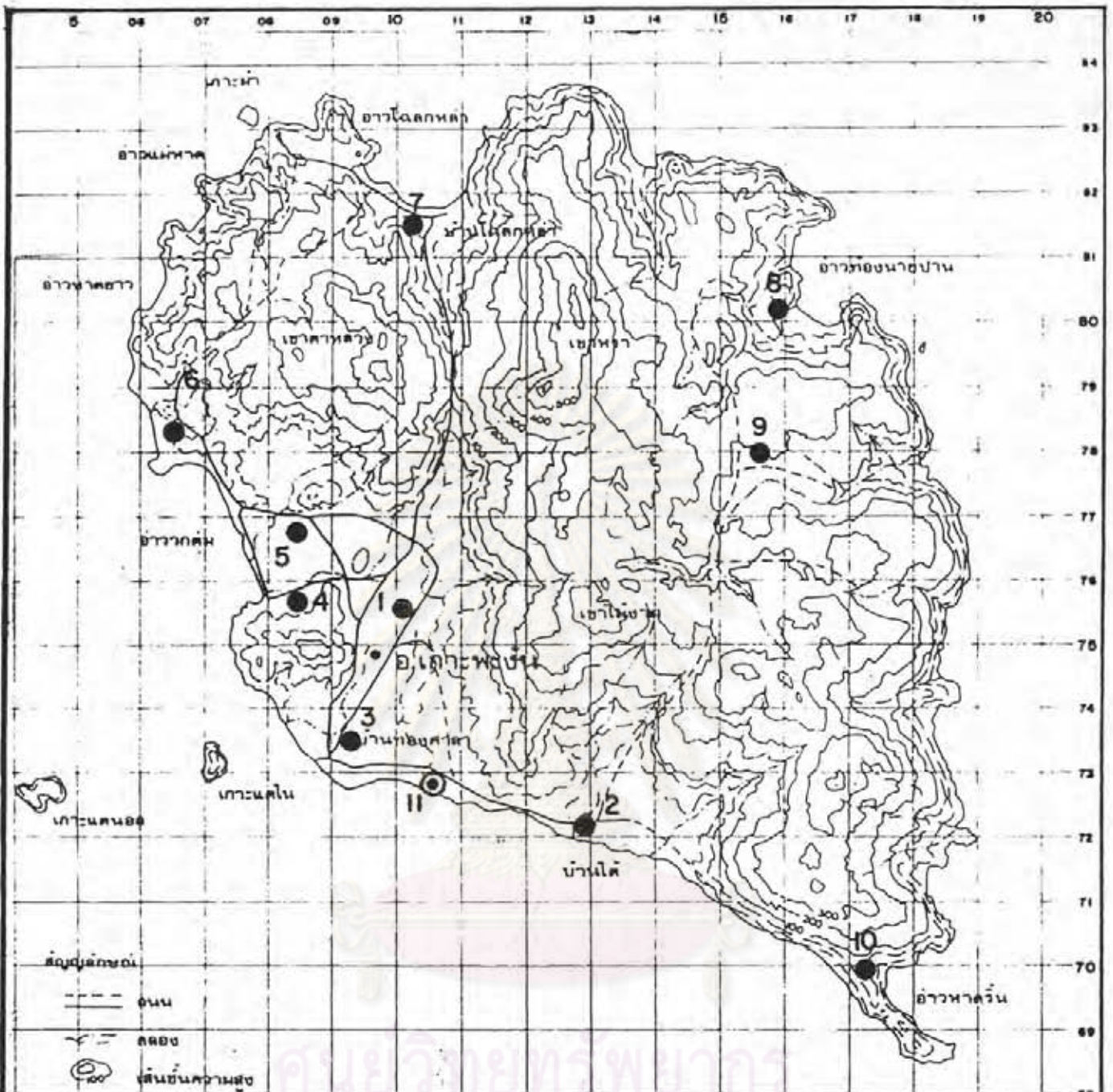
ตารางที่ 23 ชื่อโรงเรียน แสดงจำนวนครูและนักเรียนเกาะพะงัน ปี 2531

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ที่ตั้ง หมู่ที่/ตำบล	สังกัด	ชั้น	จำนวน		สัดส่วน ครู:นักเรียน
					ครู	นักเรียน	
1.	วัดราษฎร์เจริญ	1/เกาะพะงัน	สพช.	ป.1-6	9	148	1:16.44
2.	บ้านมะเดื่อหวาน	3/เกาะพะงัน	สพช.	ป.1-6	8	131	1:16.38
3.	บ้านโกลกหล้า	7/เกาะพะงัน	สพช.	ป.1-6	9	208	1:23.22
4.	วัดอัมพวัน	4/เกาะพะงัน	สพช.	ป.1-6	4	25	1:6.25
5.	วัดสมิขคงคา	5/เกาะพะงัน	สพช.	ป.1-6	9	126	1:14
6.	บ้านศรีธนู	6/เกาะพะงัน	สพช.	ป.1-6	4	29	1:7.25
7.	ชุมชนบ้านไต้	1/บ้านไต้	สพช.	ป.1-6	13	309	1:23.77
8.	บ้านหาดรีน	4/บ้านไต้	สพช.	ป.1-6	3	12	1:4
9.	บ้านทองนาง	5/บ้านไต้	สพช.	ป.1-6	2	12	1:6
10.	บ้านทองนายปาน	5/บ้านไต้	สพช.	ป.1-6	4	36	1:9
11.	เกาะพะงันศึกษา	1/บ้านไต้	สามัญ	ม.1-3	16	177	1:11.06
รวม					81	1,213	1:14.98
สัดส่วน นักเรียน : ประชากร							1:5.685
สัดส่วน นักเรียน : ครอบครัว							1:1.439

หมายเหตุ : 1. จำนวนประชากร ปี 2531 = 6,896 คน

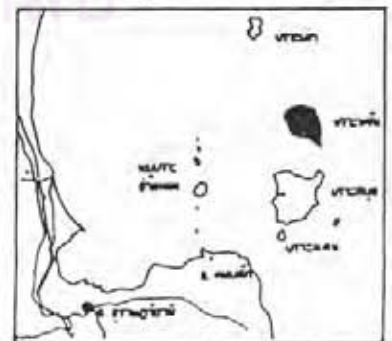
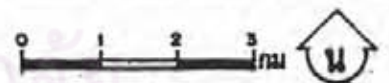
2. จำนวนครัวเรือน ปี 2531 = 1,746 ครัวเรือน

ที่มา : อำเภอเกาะพะงัน

เครื่องหมายและคำอธิบาย

● 1. โรงเรียนบ้านมะเคือหวาน	7. โรงเรียนบ้านโคกหมาก
2. โรงเรียนชุมชนบ้านโคก	8. โรงเรียนบ้านทองนายปาน
3. โรงเรียนวัดราษฎร์เจริญ	9. โรงเรียนบ้านทองนาง
4. โรงเรียนวัดอัมพวัน	10. โรงเรียนบ้านหาดรี
5. โรงเรียนวัดสมัยคงคา	◎ 11. โรงเรียนเกาะพะงันศึกษา
6. โรงเรียนบ้านศรีอนุ	

รูปที่ 43 ที่ตั้งโรงเรียนในเกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลดีเล็ก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

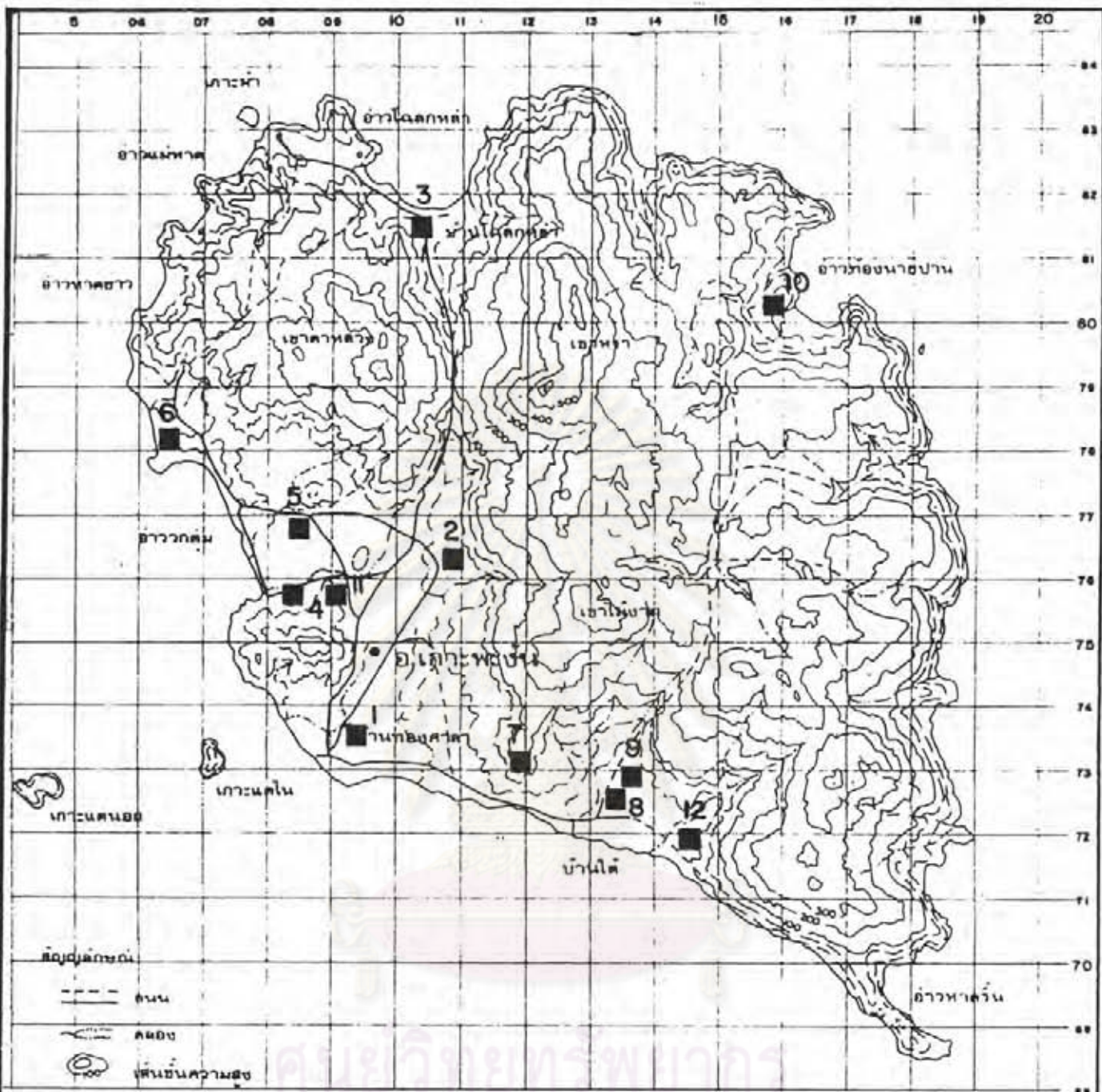
ตารางที่ 24 การเปลี่ยนแปลงจำนวนครูและนักเรียนเกาะพะงัน ปี 2526-2531

	ปี 2526	ปี 2531	การเปลี่ยนแปลง			สัดส่วน ครู: นักเรียน
			คน	คน/ปี	อัตราเพิ่มต่อปี	
ประถมศึกษา						
ครู	73	65	-8	-1.6	-2.19	เพิ่มขึ้น
นักเรียน	807	1,036	229	45.8	5.68	4.88
มัธยมศึกษา						
ครู	22	16	-6	-1.2	-5.45	เพิ่มขึ้น
นักเรียน	214	177	-37	-7.4	-3.46	1.335
รวม						
ครู	99	81	-18	-3.6	-3.64	เพิ่มขึ้น
นักเรียน	1,021	1,213	192	38.4	3.76	4.662

4.5.2 ศาสนา

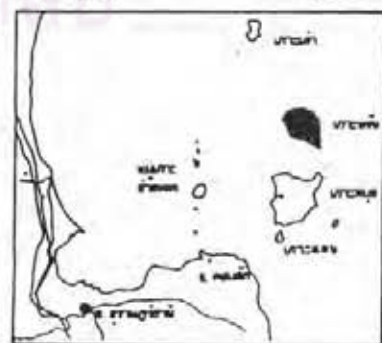
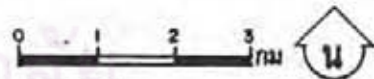
ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของเกาะพะงัน โดยมีวัดจำนวน 6 วัด สำนักสงฆ์ 6 แห่ง เป็นฆานิกายทั้งหมด นอกจากนี้ มีมัสยิด 1 แห่ง และศาลเจ้าอีก 2 แห่ง ทั้งนี้โดยมีผู้นับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ 99.5 และมีเพียงร้อยละ 5 นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งหมดอาศัยอยู่ในบ้านค่าย ต.บ้านใต้ ระบุที่ 44 แสดงที่ตั้ง วัด และสำนักสงฆ์ในเกาะพะงัน

ประชาชนเกาะพะงันยึดถือประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นแบบผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา-ขงจื้อ-เต๋า และนิกักรวมเป็นไปตามหลักศาสนาทั่วไป

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- ศาสนสถาน
- 1. วัดราษฎร์เจริญ
- 2. วัดมะเคือหวาน (มธุรวราราม)
- 3. วัดโกลกหน้า
- 4. วัดอัมพวัน
- 5. วัดสมัยคงคา
- 6. สำนักสงฆ์ศรีอัญญา
- 7. สำนักสงฆ์เขาเต่า
- 8. วัดโพธิ์ทอง
- 9. เจดีย์วัดโนน
- 10. สำนักสงฆ์บ้านทองนายปาน
- 11. สำนักสงฆ์เขาหน้าอ้อย
- 12. มัสยิดปูหลามลาญ

รูปที่ 44 ที่ตั้งศาสนสถาน เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลดีลัก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.5.3 การสาธารณสุข

เกาะพะงันมีโรงพยาบาลอำเภอขนาด 10 เตียง 1 แห่ง สถานีอนามัย-
ผดุงครรภ์ 5 แห่ง หน่วยงาน พอ.สว. (แพทย์อาสาสมัครเด็กระราชชนนีศรีสังวาลย์) 2 แห่ง
ดังแสดงในรูปที่ 45

โรงพยาบาลเกาะพะงัน สร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี 2529 แต่เพิ่งเปิดใช้ในปี
2531 ทั้งนี้เพราะขาดความพร้อมด้านไฟฟ้าและน้ำใช้ ปัจจุบัน มีแพทย์จำนวน 1 คน
พยาบาล 7 คน เจ้าหน้าที่อนามัย 1 และอื่น ๆ อีก 5 ในปี 2531 ให้บริการผู้ป่วย
ถึง 7,119 คน เป็นผู้ป่วยใน 163 คน ผู้ป่วยนอกถึง 6,956 คน โรคที่พบมาก
ได้แก่ โรคอุจจาระร่วง และไข้มาเลเรีย

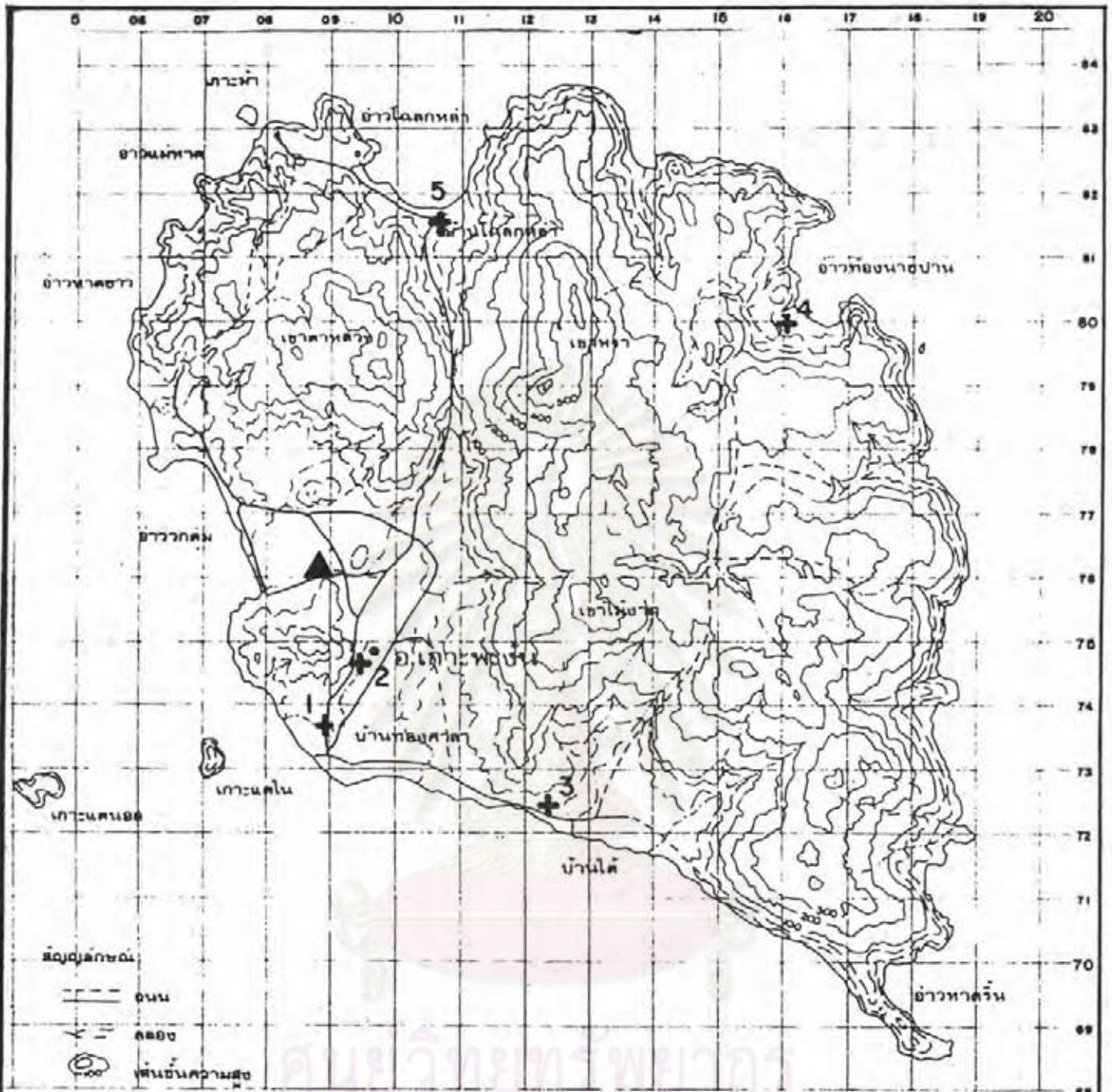
4.5.4 การรักษาความปลอดภัย

เกาะพะงันมีสถานีตำรวจ 1 แห่ง มีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ 42 นาย
ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปราม อาชญากรรม อุบัติเหตุจราจร และการป้องกันอัคคีภัย (แต่
ยังไม่มีหน่วยดับเพลิงโดยเฉพาะ) รับผิดชอบพื้นที่ทั้งเกาะพะงันและเกาะเต่า นอกจากนี้
เจ้าหน้าที่ปกครองยังมีส่วนช่วยในการดูแลความสงบเรียบร้อยอีกส่วนหนึ่งด้วย

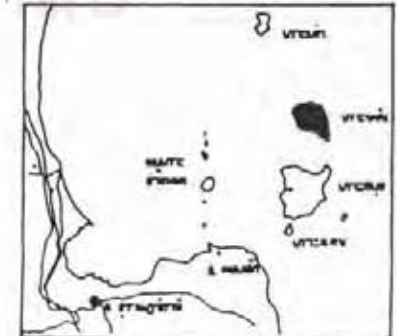
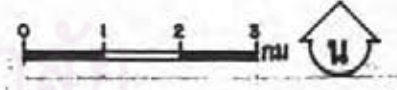
ในปี 2524-2531 มีคดีเกิดขึ้นไม่มากนัก เป็นคดีฆ่าคนตาย 27 ราย
ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปิละ 2 ราย คดีเกี่ยวกับปืน 2 ราย การพนัน ขาเสกติด ปิละ 3,
12 และ 2 ราย โดยประมาณ ในปี 2530-2531 มีการจับสินค้าหนีภาษีได้ 1 ราย

นอกจากนี้ ยังมีการปราบหญิงโสเภณีเป็นครั้งคราว การรักษาความปลอดภัย
ของเกาะพะงัน นับว่าดีพอสมควร แต่อาจยังมีปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ ซึ่งถูกส่งมาประจำ
เพราะเป็นบุคคลมีปัญหา อีกทั้งกำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจริงมีน้อยกว่าอัตรากำลังในทะเบียน

- เครื่องหมายและคำอธิบาย
- ▲ โรงพยาบาลเกาะพะงัน
  - + สถานีอนามัย
  - 1. บ้านท้องศาลา
  - 2. อำเภอเกาะพะงัน
  - 3. บ้านไต้
  - 4. บ้านท้องนายปาน
  - 5. บ้านโหลกหล่า

รูปที่ 45 ที่ตั้งสถานพยาบาล เกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลดิลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.6 การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่

4.6.1 วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อประเมินคุณลักษณะของพื้นที่ในปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ อันจะบ่งชี้ถึงคุณค่าของพื้นที่ที่มีต่อการใช้ประโยชน์ในอนาคต
- (2) เพื่อประสานผลและสรุปคุณค่ารวมของพื้นที่ต่อการพัฒนา
- (3) เพื่อจำแนกกลุ่มพื้นที่สำหรับการพัฒนาและอนุรักษ์
- (4) เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่ในอนาคต

4.6.2 การวิเคราะห์

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ ได้ใช้เทคนิคการทับซ้อนชนิดเขียนด้วยมือ (hand-drawn overlay) การทับซ้อนเป็นวิธีที่ง่ายและมีหลักเกณฑ์วิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะต่าง ๆ ทางภูมิทัศน์ (Landscape Characteristics)¹ ซึ่งเป็นการทำแผนที่แสดงข้อมูลต่าง ๆ ในขนาดมาตราส่วนเดียวกัน เพื่อนำมาทับซ้อนกัน แล้วจะได้ผลวิเคราะห์เป็นแผนที่แผ่นเดียวกัน เรียกว่า "แผนที่แผ่นดิน" หรือ "แผนที่ความเหมาะสม (Suitability Map)"²

การเลือกใช้เทคนิคนี้ ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีการใช้มานานแล้ว แต่เนื่องจากเกาะพะงันเป็นพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก ข้อมูลไม่สลับซับซ้อน ดังนั้น จึงเชื่อว่าจะสามารถประเมินคุณค่าของพื้นที่ได้ใกล้เคียงความเป็นจริง การดำเนินการได้จัดทำแผนที่คุณภาพปัจจัยไม่เกิน 5 ระดับ นำมาทับซ้อนโดยใช้แผ่นใสและโต๊ะแสงช่วย ระดับความเข้มของปัจจัยที่ซ้อนกัน จะบ่งชี้ถึงผลของคุณภาพของพื้นที่ด้านต่าง ๆ

¹พรพรรณ นุตระกุล, "เทคนิคการทับซ้อนชนิดเขียนด้วยมือสำหรับการวิเคราะห์วางแผน," วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ประจำปี 2522 (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 130.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 127-128.

วิธีวิเคราะห์แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : การตั้งเงื่อนไขของพื้นที่

ในการนิยามภาคสภาพพื้นที่ในการศึกษานี้ ขึ้นต้นได้ตั้งเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยในการนิยามไว้ 11 ตัว คือ

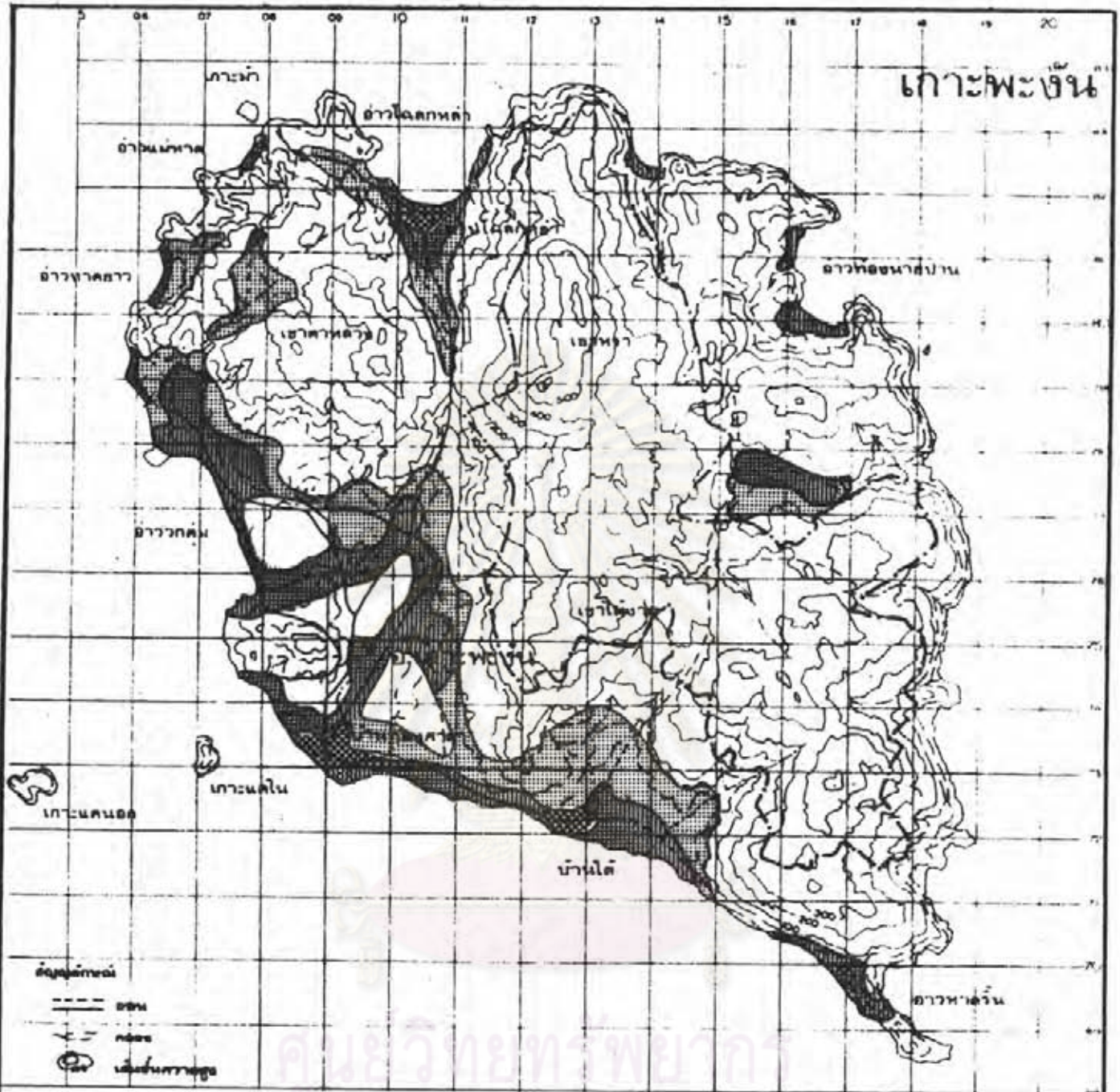
(1) พื้นที่ชุมชน : เกาะนะจันมีชุมชนหลักที่มีประชากรกระจุกตัวอยู่ 3 พื้นที่ คือ ตลาดบ้านทองศาลา ตลาดบ้านไต้ และบ้านโกลกหล้า (หมู่บ้านชาว-ประมง) ชุมชนทั้งสามเป็นที่ตั้งของร้านค้าและบริการระดับอำเภอและชุมชน นอกจากชุมชนหลักยังมีชุมชนระดับหมู่บ้าน กระจายอยู่รอบที่ราบใกล้เส้นทางคมนาคม ซึ่งปะปนกับสวนมะพร้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณที่ราบตอนกลางฝั่งตะวันตก (รูปที่ 46)

(2) พื้นที่เกษตรกรรม : สวนมะพร้าวเป็นเกษตรกรรมหลักของเกาะพะงัน พื้นที่สวนมะพร้าวส่วนใหญ่อยู่บริเวณที่ราบ และที่ลาดชันไม่สูงมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่ที่มีสิทธิการถือครอง นอกจากสวนมะพร้าวแล้ว ยังมีสวนผลไม้และทุ่งนา เป็นพื้นที่เกษตรกรรมอื่น ๆ อีก ปัจจุบัน พื้นที่เกษตรกรรมได้ขยายตัวรุกเข้าทดแทนและปะปนพื้นที่ป่าและภูเขามากขึ้น ซึ่งทำให้พื้นที่เกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะครอบคลุมพื้นที่เกาะมากขึ้น (รูปที่ 47)

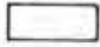

(3) พื้นที่ป่าไม้ : เกาะนะจันมีเทือกเขาและภูเขา ชาติผ่านเกาะพะงัน จากเหนือลงสู่ใต้ เขาเหล่านี้มีสภาพความชันสูง มีป่าไม้สมบูรณ์ และป่าโปร่งปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของเกาะพะงัน แต่ป่าไม้เหล่านี้ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อตัดไม้มีค่า และบุกเบิกพื้นที่เกษตรกรรม ทั้ง ๆ ที่มีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้ว จึงน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งที่ป่าต้นน้ำลำธารจะหมดสภาพ อันอาจทำให้เกิดความแห้งแล้ง และการพังทลายของผิวดินได้ ดังที่ปรากฏในบางพื้นที่ ดังนั้น จึงอาจจำแนกพื้นที่ป่าได้ 2 ส่วน คือ ป่าธรรมชาติที่มีสภาพดี (ป่าสมบูรณ์ ป่าโปร่ง) และป่าที่ถูกบุกรุก หรือทำสวนผสม (รูปที่ 48)

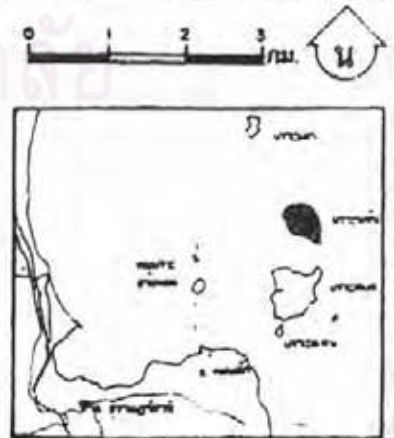
(4) ความลาดชันของพื้นที่ : เกาะนะจันมีที่ราบ (ความลาด < 6%) เกือบทั้งหมดอยู่บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะ มีบางส่วนอยู่บริเวณอ่าวโกลกหล้า, ท้องนาขานใหญ่ และหาดวัน นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ลาดชันร้อยละ 7-15 กระจายอยู่บริเวณเชิงเขาและชายฝั่ง ส่วนที่เหลือมีความชันมากกว่าร้อยละ 15 เป็นพื้นที่ภูเขา

เกาะพะงัน

เครื่องหมายและคำอธิบาย

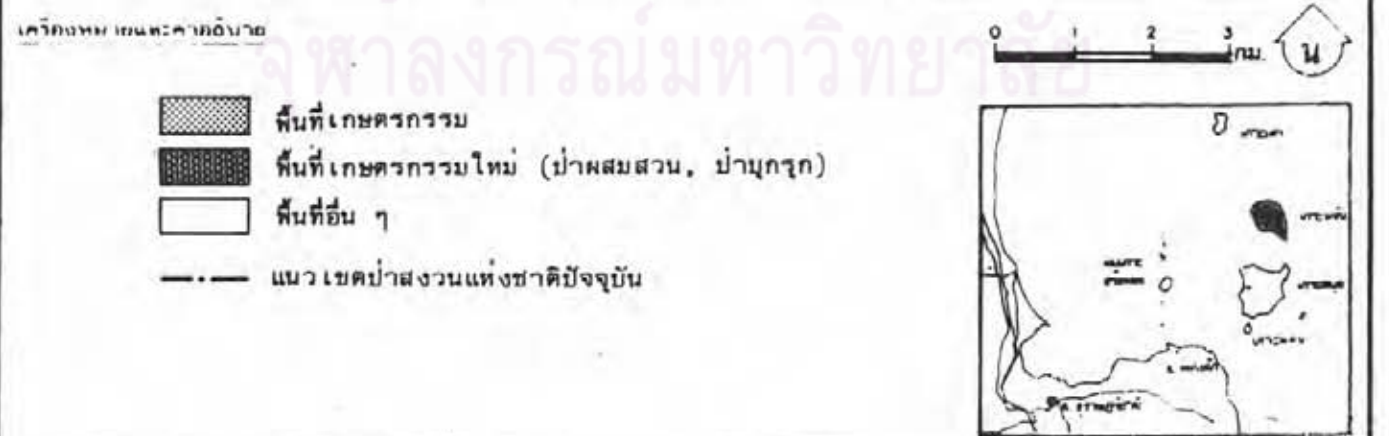
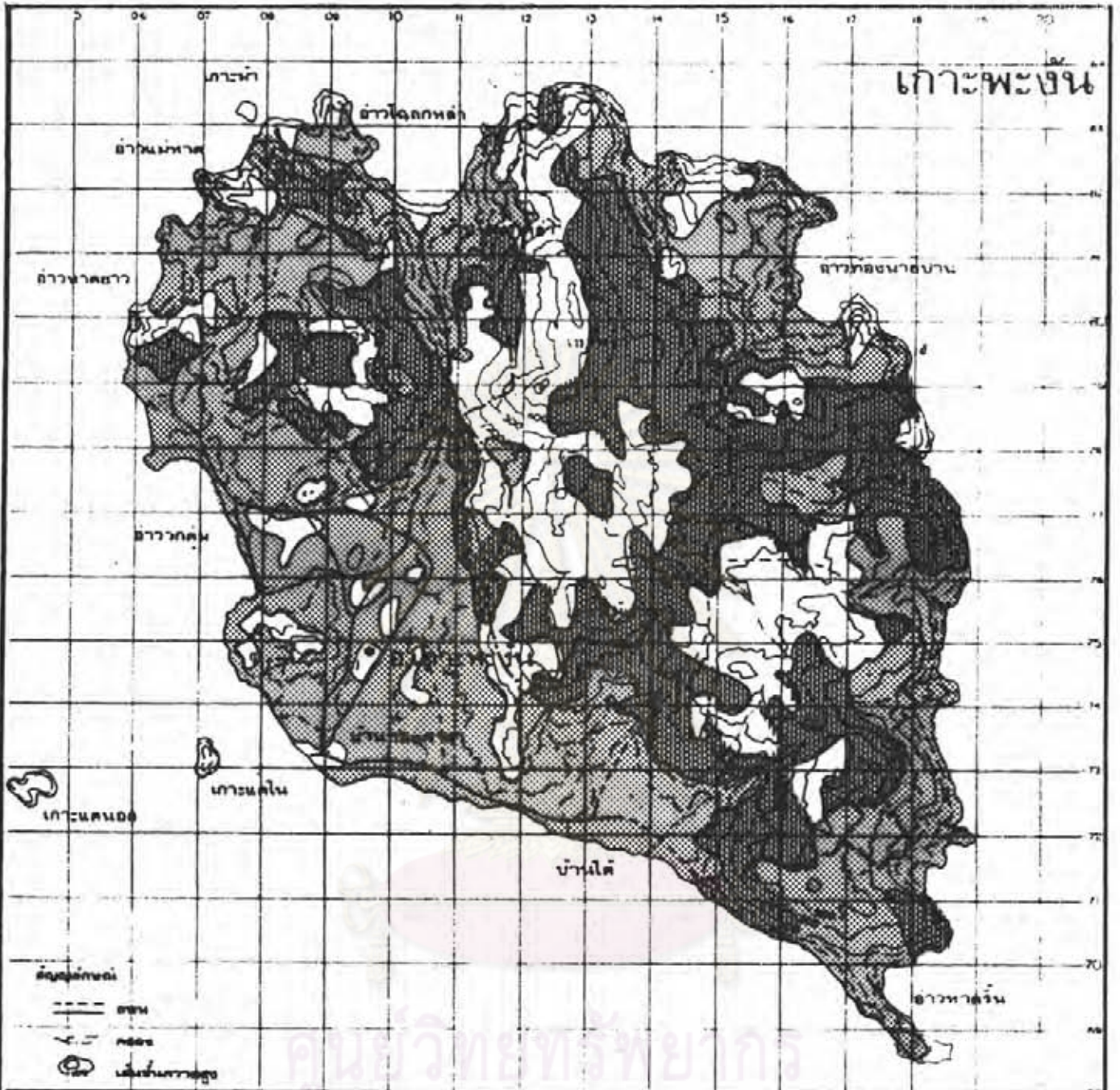
- ชุมชนหนาแน่น (ตลาด)
- ชุมชนหมู่บ้าน
- ชุมชนเบาบาง
- พื้นที่นอกชุมชน
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 46 ย่านชุมชน

อนชา เด็กสกุลดีดก

เกาะพะงัน

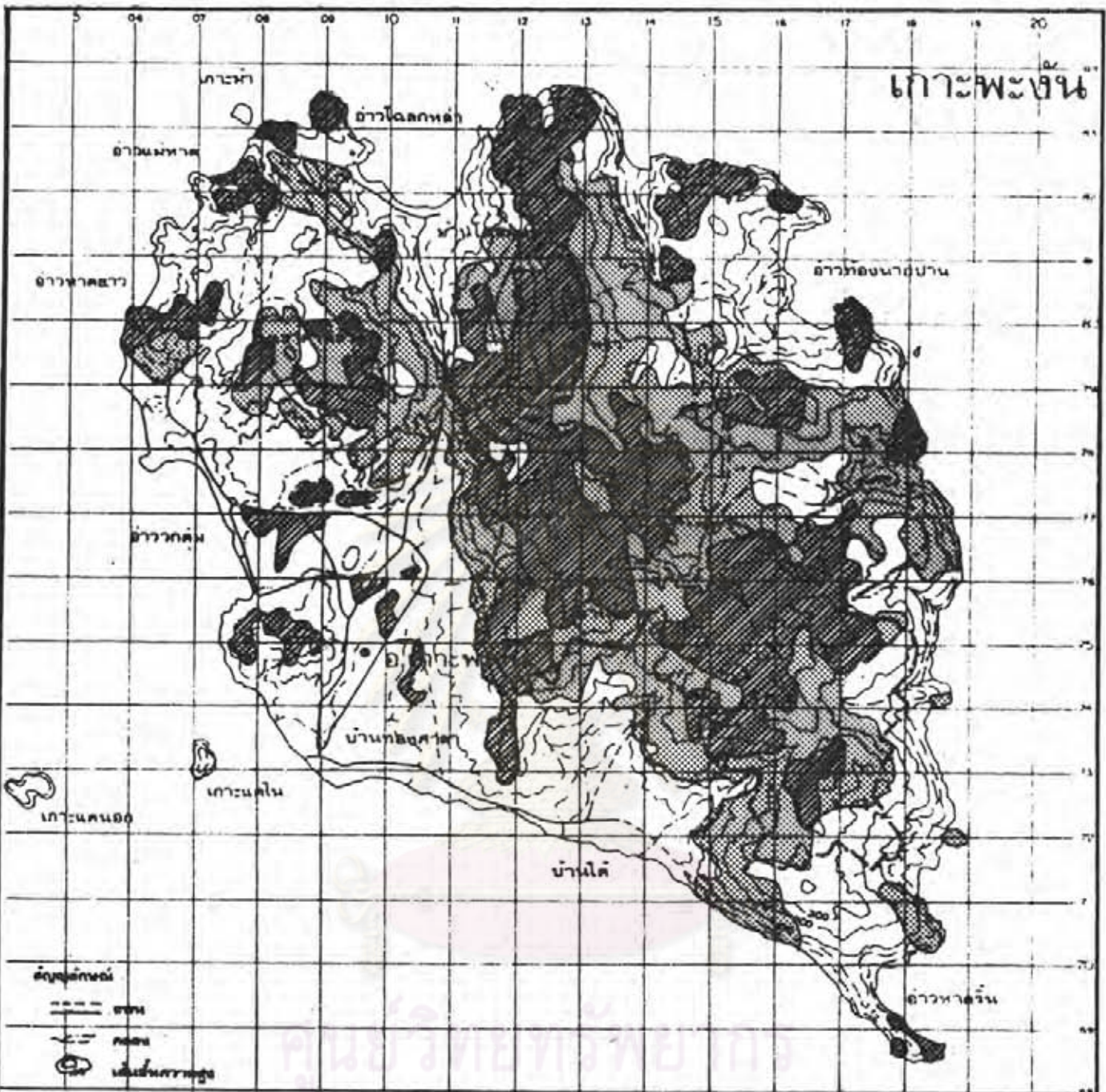

รูปที่ 47 พื้นที่เกษตรกรรมเกาะพะงัน

อนุชา เล็กสกุลติก

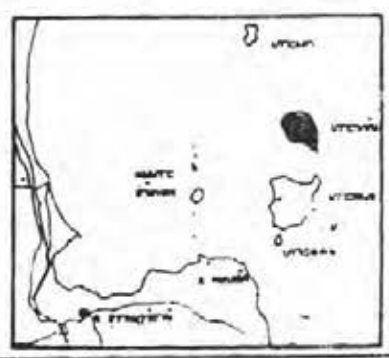
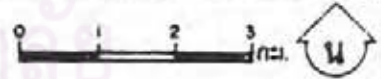
การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกาะพะงัน

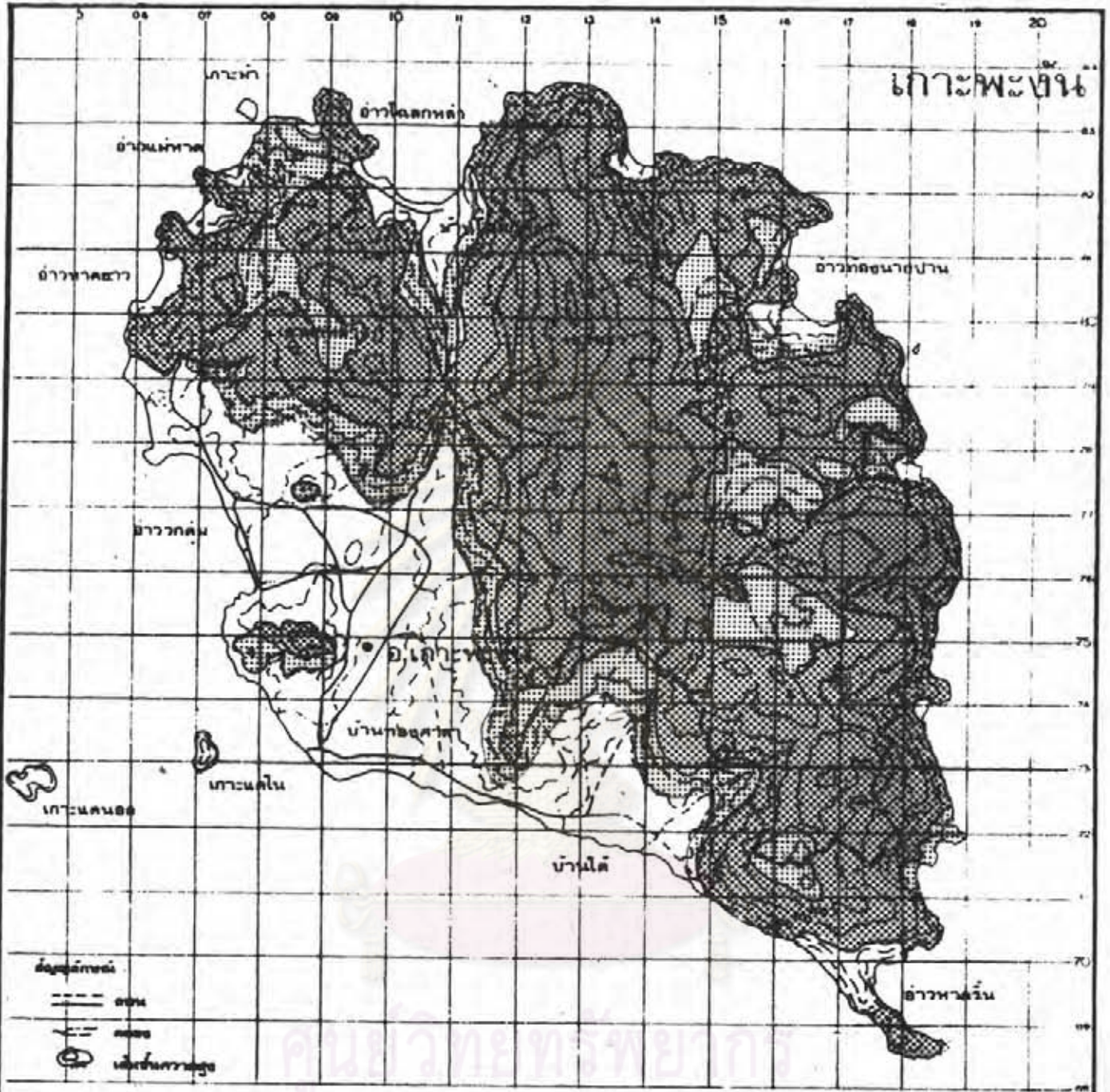
เครื่องหมายและคำอธิบาย

- พื้นที่ป่า (ป่าสมบูรณ์, ป่าโปร่ง)
- พื้นที่ป่าเบญจพรรณ (ป่าเบญจพรรณ, ป่าผสมผสาน)
- พื้นที่อื่น ๆ
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 48 พื้นที่ป่าไม้เกาะพะงัน

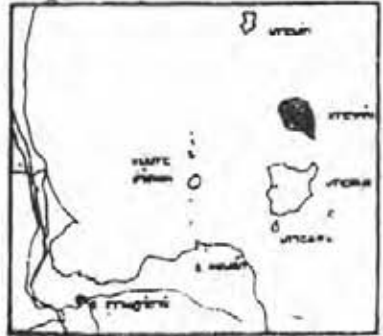
อนุชา เล็กสกุลติก

สัญลักษณ์
 - - - - - ชายน้ำ
 - - - - - หนอง
 ( ) เมืองชั้นการทูต

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- ที่ราบ (0-6%)
- พื้นที่ที่มีความลาดชันปานกลาง (7-15%)
- พื้นที่ที่มีความชันมาก (16%+)

รูปที่ 49 เขตพื้นที่ราบ, ชิน

อนุชา เล็กสกุลดิลก

ขนาดผ่านจากเหนือถึงใต้ ในส่วนของเกาะด้านตะวันออก และยังมีเขาอื่น ๆ อีกหลายลูก ได้แก่ เขาหรวา เขาไม้งาม เขาตาหลวง เขาลาดไม้แก้ว เขาภิรมยา ทั้งนี้เหล่านี้ไม่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐาน และทำการเกษตรกรรม (รูปที่ 49)

(5) การถือครองที่ดิน : เนื้อที่ถือครองของเกาะพะงันมีมากกว่าร้อยละ 50 โดยมีเอกสารสิทธิ์ตั้งแต่โฉนดที่ดินจนถึงใบจองและ สกท. 1 ทั้งนี้โดยมีเนื้อที่ร้อยละ 24.18 เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และร้อยละ 27.66 เป็นป่าเขาสาธารณะ การมีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง จะเป็นหลักประกันที่ดีในการพัฒนาพื้นที่ ในขณะที่เดียวกัน การเข้าถือครองโดยผิดกฎหมาย จะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาและการปกครองอย่างมากมาย (รูปที่ 50)

(6) คุณค่าทางประวัติศาสตร์และทัศนียภาพธรรมชาติ : เป็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีต่อพื้นที่ คุณค่าดังกล่าวส่วนใหญ่มีความสำคัญในเชิงอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาอาจใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ได้ เช่นกัน สถานที่ที่มีคุณค่าดังกล่าว ได้แก่ แหล่งโบราณคดี แหล่งที่เป็นที่เคารพของประชากร แหล่งที่มีคุณลักษณะทางภาษภานเฉพาะตัว และแหล่งที่มีความสวยงาม (รูปที่ 51)

(7) คุณภาพชายหาดและทรัพยากรในทะเล : ชายหาดโดยรอบเกาะพะงันมีความงามของสภาพธรรมชาติ คุณภาพของทราย และน้ำทะเลค่อนข้างดี แตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชายหาดด้านตะวันออกมีคุณภาพดีมากหลายแห่ง นอกชายฝั่งออกไประยะประมาณ 100-500 เมตร มีแนวปะการังชานชายฝั่ง (ที่เรียกกันว่า ดันนา) อยู่ตลอดแนวชายฝั่งด้านใต้และตะวันตก โดยมีระดับคุณค่าสูงที่สุดบริเวณอ่าววง ร่องลงมาคือ อ่าววงน้อย (โฉลกหล้า) อ่าวหาดลัด เกาะแตในฝั่งตะวันตก อ่าวบ้านใต้ อ่าวทองขวาง-บางสน แหลมลก และแหลม 2 ข้างอ่าววัน มีข้อน่าสังเกตว่าบริเวณที่มีแนวปะการัง คุณภาพชายหาดจะค่อนข้างต่ำกว่าบริเวณที่ไม่มีปะการัง ดังนั้น สภาพของชายหาดที่มีแนวปะการัง เป็นข้อจำกัดในด้านการพัฒนา โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่ก้าวหน้า แต่กลับเหมาะกับการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์มากกว่า (รูปที่ 52 และ 53)

(8) ความเหมาะสมของดินเพื่อการเกษตรกรรม : ความอุดมสมบูรณ์ของดินเกาะพะงัน มีความเหมาะสมต่ำหรือปานกลาง สำหรับการเพาะปลูกเท่านั้น ซึ่งทำให้ผลผลิตจากการเพาะปลูกของเกาะพะงันไม่สูงมากนัก แต่กลับเหมาะสมดีสำหรับการทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ลาดเชิงชัน มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 30 ไม่ได้ทำการสำรวจสมรรถนะของดินไว้ ทั้งนี้เหล่านี้ลักษณะภูมิ

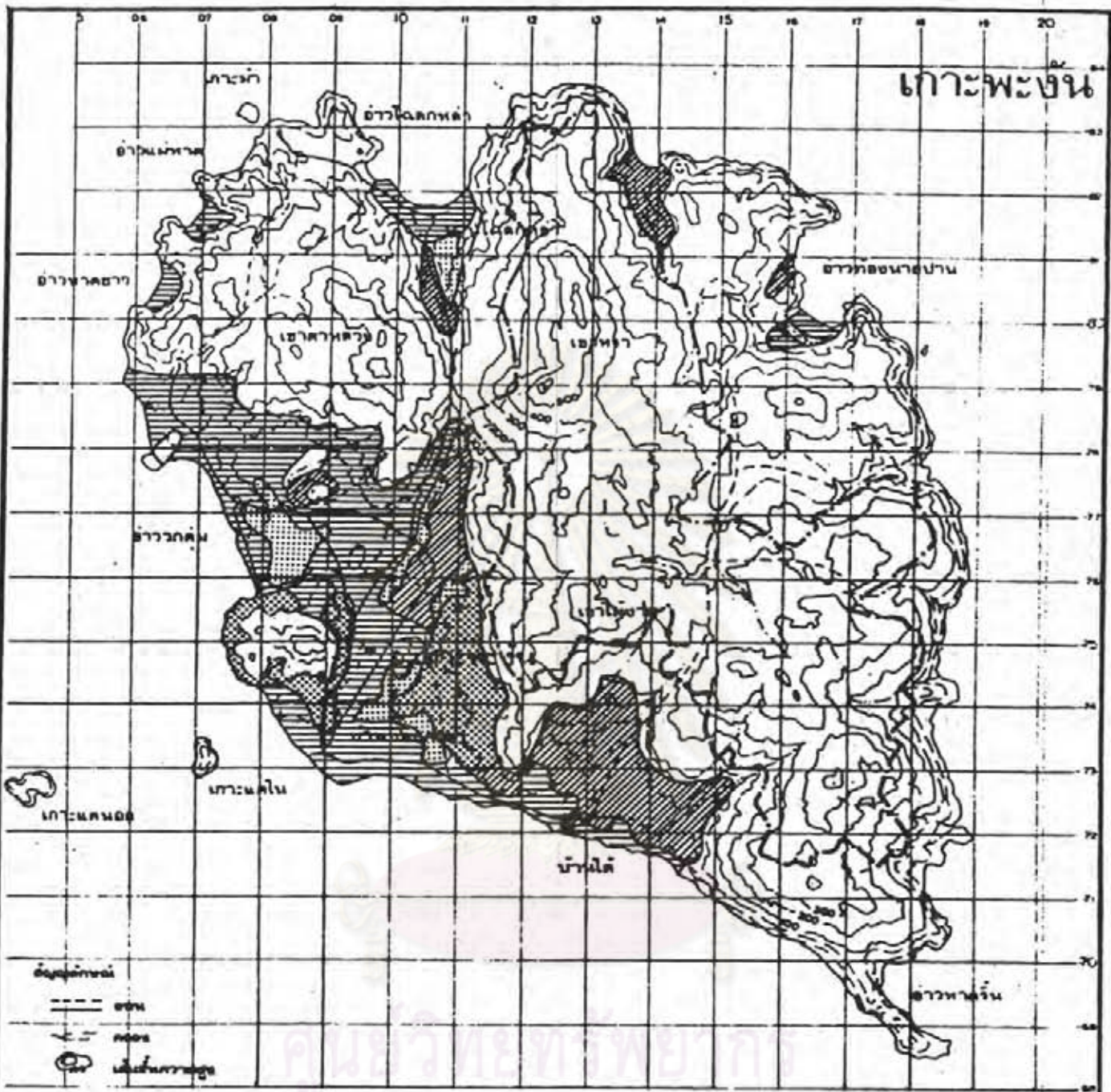

ประเทศไม่เหมาะทำการเพาะปลูก เพราะอาจเกิดการชะล้างพังทลายของดินสูง แต่กลับเป็นที่เชื่อว่ามีควมอุดมสมบูรณ์มากกว่าที่ราบ จึงทำให้มีการจับจองและบุกรุกทำไร่สวนมาก (รูปที่ 54)

(9) การคมนาคม : ถนนเป็นการคมนาคมที่สำคัญภายในเกาะ แต่เกาะแห่งนี้มีคุณภาพของถนนต่ำ เพราะขาดยานพาหนะมีน้อย ประกอบกับการได้รับงบประมาณน้อยในแต่ละปี ถนนหลักยังคงมีสภาพเป็นถนนลูกรังค่อนข้างดี นอกนั้นเป็นถนนลูกรังธรรมดาทางล้าลองและทางเดินเท้าหรือรถจักรยานยนต์ใช้เท่านั้น ปัจจัยการคมนาคมจึงเน้นความสะดวกเป็นสำคัญ ดังนั้น ความใกล้ชิดถนน (Road Proximity) ในระยะ 0-200 และ 201-400 เมตร จึงถือว่าเป็นเงื่อนไขที่มีศักยภาพดี ปานกลางสำหรับถนนหลักและถนนรอง แต่ความใกล้ชิดทางล้าลองในระยะ 0-200 เมตร ถือได้ว่าเพียงมีศักยภาพระดับปานกลาง ส่วนพื้นที่อื่น ๆ มีศักยภาพในด้านความสะดวกในการคมนาคมต่ำ (รูปที่ 55)

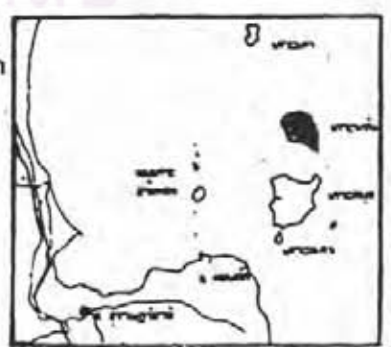
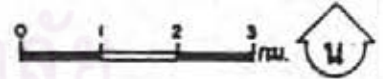
(10) ไฟฟ้า : ไฟฟ้าเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีต่อการผลิต และการบริโภคของประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิตภาคอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรม เกษะแห่งนี้ยังมีบริการไฟฟ้าไม่ทั่วถึง ทั้งในระดับครัวเรือน (ได้รับบริการและร้อยละ 60.8) และระดับหมู่บ้าน (1 หมู่บ้านยังไม่มีการใช้) นอกจากนี้ ยังบริการเฉพาะเวลากลางคืนและตลอดวันหยุดเท่านั้น บ้านท้องศาลาเป็นที่ตั้งของโรงผลิตไฟฟ้าดีเซลของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งจ่ายกระแสไฟฟ้าไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ พื้นที่ที่ได้รับบริการแล้วถือได้ว่ามีศักยภาพสูง พื้นที่ใกล้เคียงมีศักยภาพปานกลาง พื้นที่อื่น ๆ จึงมีศักยภาพต่ำ แม้ว่ามีโครงการขยายไปถึงก็ตาม (รูปที่ 56)

(11) แหล่งน้ำและการประปา : เกษะแห่งนี้มีคลองและบ่อน้ำตื้นเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่ยังไม่มีการพัฒนาการให้บริการประปาคุณภาพใช้ นอกจากท่อธารส่งน้ำดิบ เพื่อการชลประทานและอุปโภคในครัวเรือนบางส่วนเท่านั้น น้ำคลองส่วนใหญ่มีต้นน้ำมาจากภูเขาสูงของเกาะ คือ เขาหว่า เขาไม้งาม และเขาตาหลวง ไหลลงสู่ทะเลรอบด้าน โดยมีการกักเก็บด้วยฝายน้ำล้นหลายแห่ง พื้นที่ที่ได้รับน้ำจากท่อธารสำหรับครัวเรือน ได้แก่ ชุมชนใกล้ถนนหลักและรองในที่ราบและชุมชนชายฝั่งบางแห่ง นอกจากนั้น ยังมีแหล่งน้ำอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ คือ บริเวณที่ลุ่มน้ำขัง นรุ ที่นา และบึง (รูปที่ 57)

เครื่องหมายและคำอธิบาย

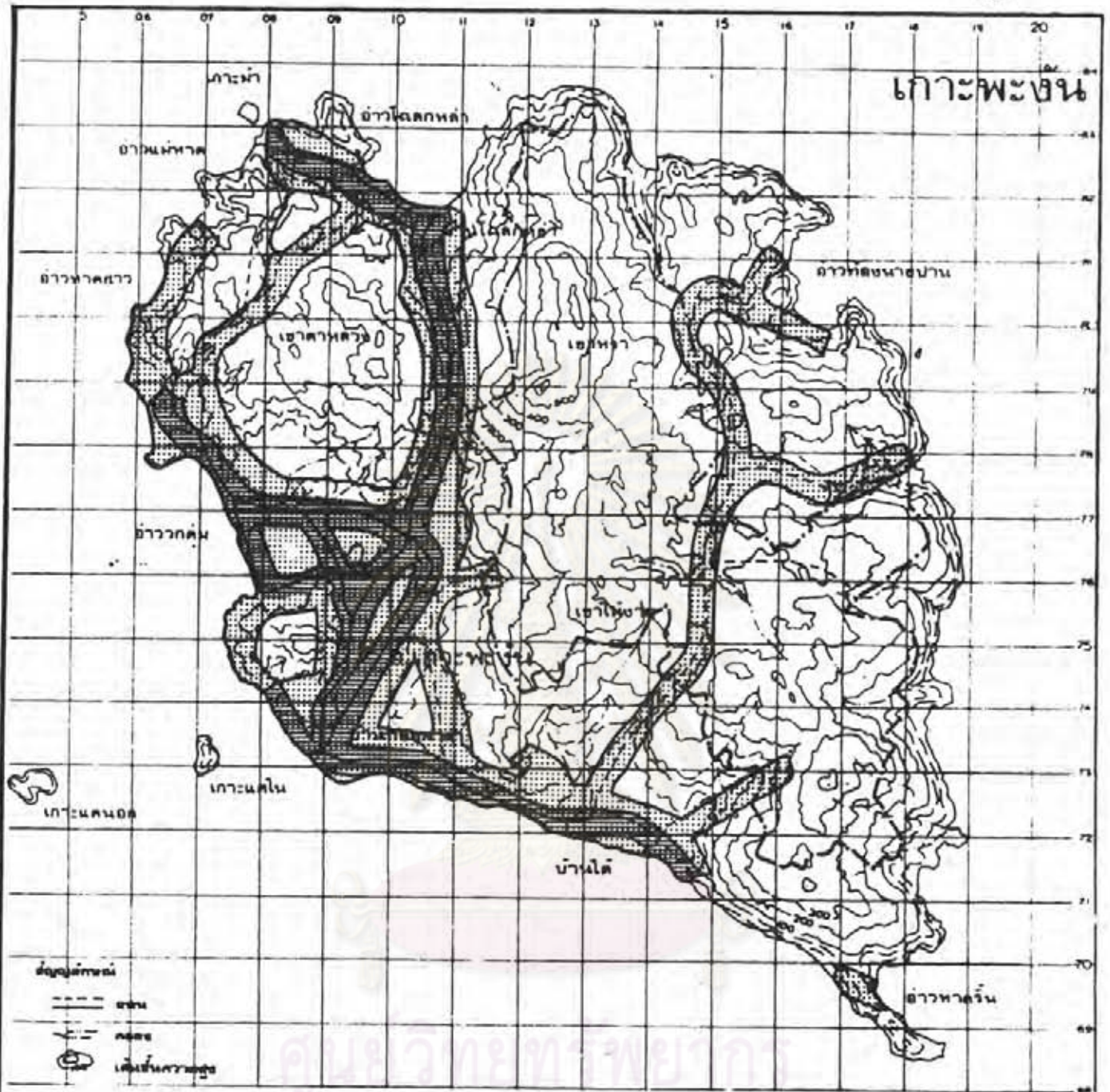
- เหมาะสมมากที่สุดสำหรับปลูกข้าว อื่น ๆ เหมาะสมปานกลาง
- เหมาะสมปานกลางสำหรับปลูกข้าว/ผลไม้ อื่น ๆ เหมาะสมต่ำ
- เหมาะสมปานกลางสำหรับปลูกข้าว อื่น ๆ เหมาะสมต่ำ
- เหมาะสมปานกลางสำหรับข้าว ปลูกข้าวเหมาะปานกลาง อื่น ๆ เหมาะสมต่ำ
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 54 - ความเหมาะสมของดินเกาะพะงันต่อการผลิตทางการเกษตร

อนุชา เล็กสกุลติลก

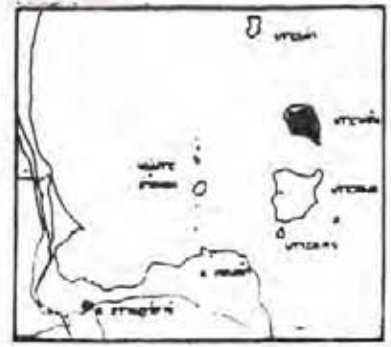
การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอกะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษารวบรวมจากคณะเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์
 --- ถนน
 --- รางรถไฟ
 ( ) เติมน้ำประปา

เครื่องหมายและคำอธิบาย

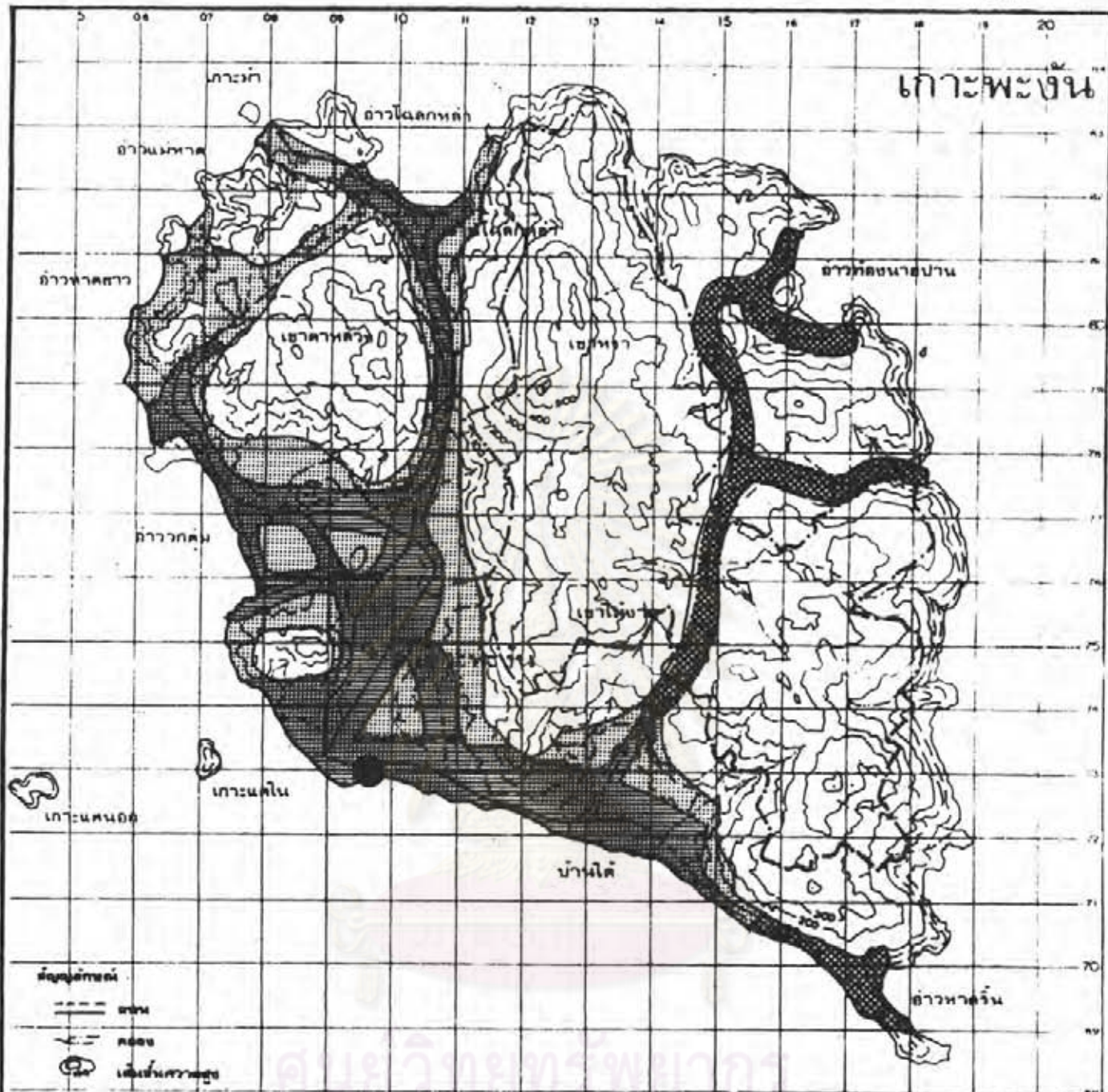
- พื้นที่ใกล้ถนนหลัก-รอง (รัศมี 0.200 ม.)
- พื้นที่ใกล้ทางลัดและทางถนนหลัก-รองพอสมควร (รัศมี 201-400 ม.)
- พื้นที่ห่างไกลถนน
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 55 ย่านได้รับความเสียหายจากการคมนาคมทางบก

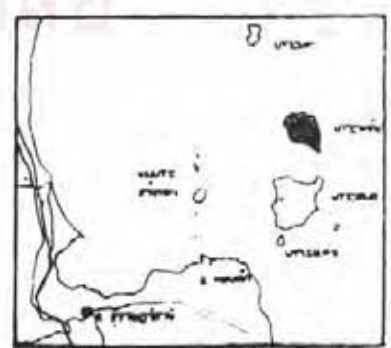
อนุชา เล็กสกุลตึก

เกาะพะงัน

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- สถานีผลิตกระแสไฟฟ้าดีเซล
- พื้นที่ให้บริการ
- พื้นที่สามารถขยายการรับบริการ
- พื้นที่โครงการขยายการให้บริการ
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

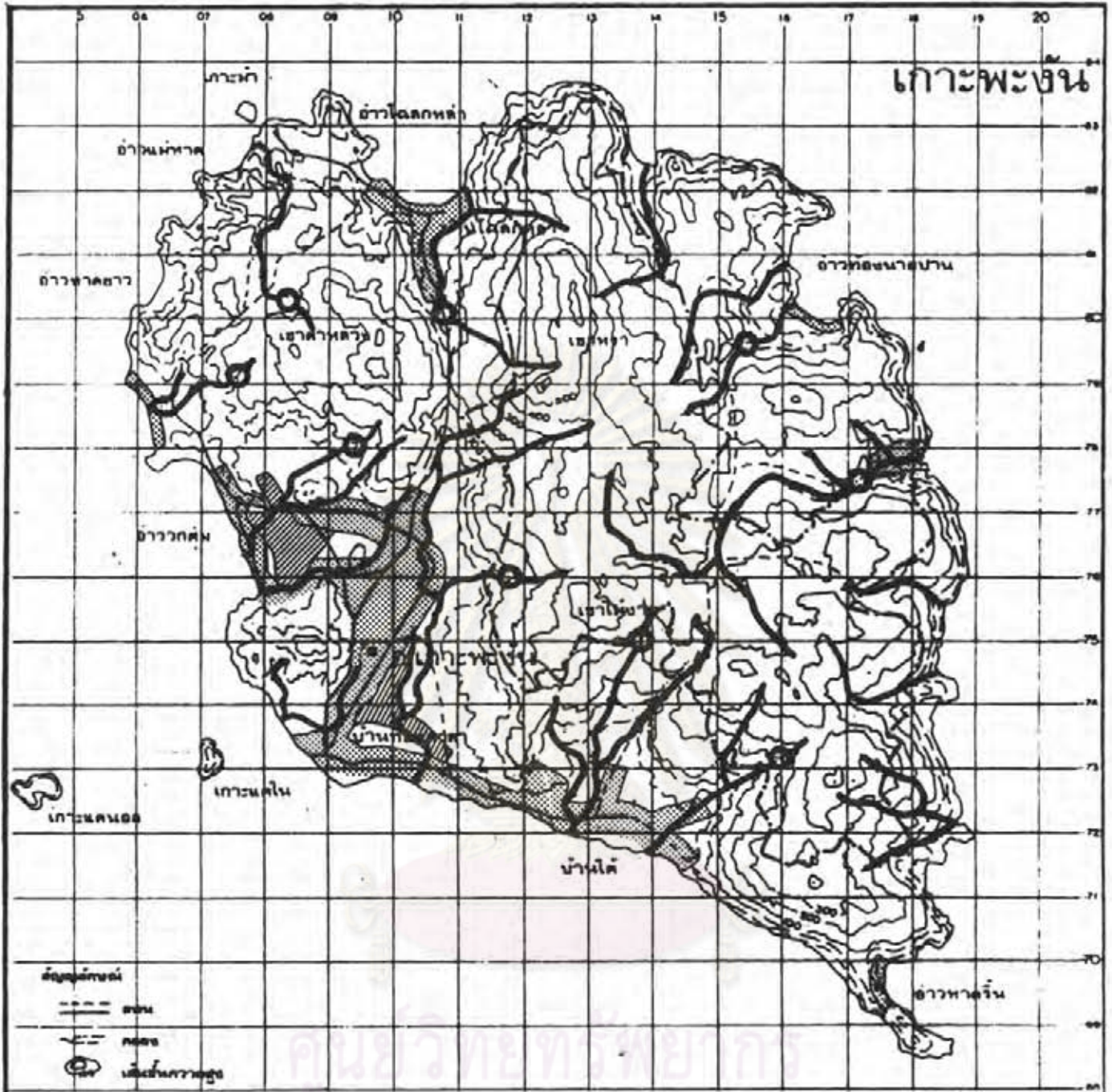

รูปที่ 56 ย่านรับบริการไฟฟ้า

อนุชา เด็กสกุลดิลก

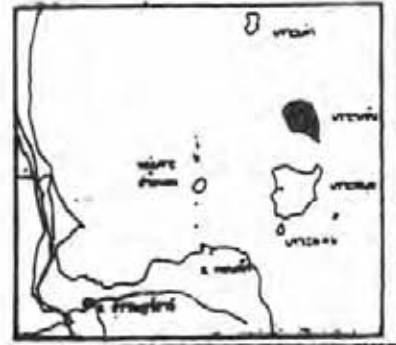
การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- แนวลำคลอง
- ฝ่ายกั้นน้ำ ย่านที่มีน้ำผ่านท่อ
- ที่ลุ่มน้ำขัง, นา, พรุ. บึง
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 57 | แหล่งน้ำธรรมชาติ

ชนะชา เล็กสกุลคิดอก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การพิจารณาความเหมาะสมของการใช้น้ำที่

จากเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยในการพิจารณาทั้ง 11 ตัว เมื่อนำมาทาบซ้อนตามจุดประสงค์ต่าง ๆ จะได้ค่ารวมของคุณค่าของพื้นที่ต่าง ๆ ในจุดประสงค์นั้น ๆ ซึ่งผลของการทาบซ้อนได้สรุปและแบ่งเป็น 5 ระดับพื้นที่ คือ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่สุด (กำหนดด้วยความเข้มที่สุด) และลดทอนลงจนถึงพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่ำที่สุด หรือไม่เหมาะสมเลย (พื้นที่สีขาว)

จุดประสงค์ในการพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ ด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม ด้านการขยายตัวของชุมชน และด้านการจัดพื้นที่นันทนาการ ทั้งนี้ในการพิจารณาความเหมาะสมแต่ละด้าน ได้คัดเลือกปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดความเหมาะสมนั้น ๆ มาพิจารณา โดยบางปัจจัยอาจบ่งชี้ถึงศักยภาพ จึงมีความสำคัญสูง แต่บางปัจจัยอาจเป็นข้อจำกัดของพื้นที่ที่ทำให้เกิดความไม่เหมาะสมขึ้น ส่วนบางปัจจัยที่ไม่มีผลโดยตรงต่อความเหมาะสมหนึ่ง ๆ จึงไม่นำมาพิจารณา การพิจารณาและผลของการพิจารณาความเหมาะสมทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้

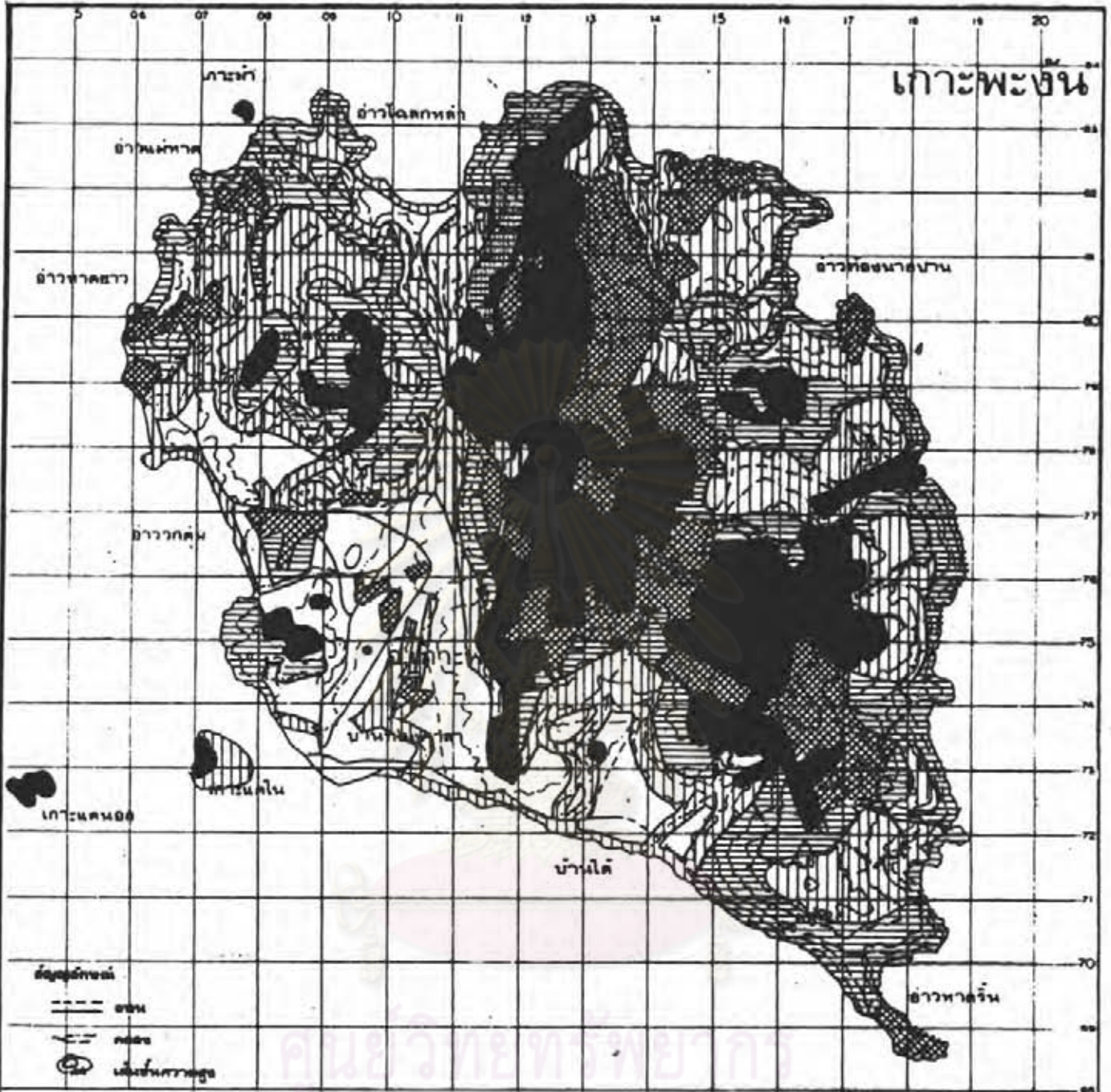
(1) พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation areas) การพิจารณาน้ำที่ที่เหมาะสมในเชิงอนุรักษ์ คือ การกำหนดตามระดับความจำเป็นในการสงวนรักษาไว้ ซึ่งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาที่ดีของเกาะไว้ ให้ความสำคัญต่อลัทธิธรรมชาติมากที่สุด และจำกัดการใช้ประโยชน์พอเหมาะที่สุด ปัจจัยที่เลือกมาพิจารณากำหนดพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่

- คุณค่าทางประวัติศาสตร์และทัศนียภาพของธรรมชาติ
- คุณภาพชายหาดและน้ำทะเล
- พื้นที่ป่าไม้
- แหล่งน้ำ (แหล่งต้นน้ำลำธาร)
- ความลาดชันของพื้นที่ (ที่มีความชันมากควรอนุรักษ์ไว้)

จากการทาบซ้อนสามารถจัดพื้นที่อนุรักษ์ได้ดังรูปที่ 58 คือ

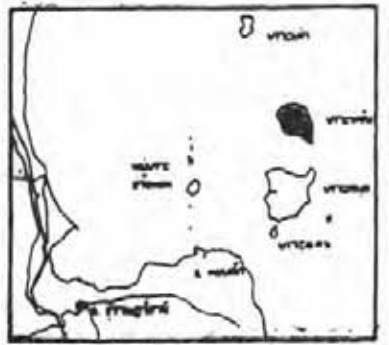
ระดับที่ 1 พื้นที่สงวน จำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างสมบูรณ์แบบ (คือ สงวนรักษาไว้ตามสภาพเดิมทุกประการ) เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ภูเขา แหล่งต้นน้ำ แหล่งธรรมชาติ สวยงาม และแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ

เกาะพะงัน

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- พื้นที่สงวน/รักษา
- พื้นที่อนุรักษ์สภาพธรรมชาติ A
- พื้นที่อนุรักษ์สภาพธรรมชาติ B
- พื้นที่กันชน (เกษตรกรรม)
- พื้นที่ปล่อยตามสภาพ/พัฒนา
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 58 , พื้นที่เหมาะสมในการอนุรักษ์

อนุชา เล็กสกุลติลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาศาสตร์การวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับที่ 2 พื้นที่อนุรักษ์สภาพธรรมชาติ A เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมจะต้องอนุรักษ์ธรรมชาติให้สมบูรณ์ที่สุด อาจอนุญาตให้มีการดำเนินการใช้ประโยชน์ แต่น้อยหรือไม่มีเลย แต่เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ได้เป็นป่าที่ถูกบุกรุก หรืออยู่ใกล้ชุมชน จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ และบางส่วนอาจจัดให้เป็นสถานพักผ่อนของประชากรด้วย

ระดับที่ 3 พื้นที่อนุรักษ์สภาพธรรมชาติ B เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง แต่สภาพป่าได้เปลี่ยนแปลงไป ควรจัดพื้นที่นี้ให้เป็นสวนสาธารณะหรือเกษตรกรรมที่สูง และต้องได้รับการอนุรักษ์สภาพดินและน้ำไว้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาสภาพแวดล้อม พื้นที่นี้รวมถึงบริเวณที่มีทัศนียภาพธรรมชาติสวยงาม และชายหาดเหมาะแก่การจัดเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ชมทัศนียภาพ และท่องเที่ยว

ระดับที่ 4 พื้นที่กันชน เป็นเขตเกษตรกรรมที่ควรรักษาสภาพเดิมไว้และเป็นแนวป้องกันการบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่นี้รวมถึง แหล่งน้ำธรรมชาติ ชายหาดที่มีความสวยงามไม่มากนัก หรือมีความสวยงามทางทัศนียภาพปานกลาง แต่ควรได้รับการอนุรักษ์สภาพเดิมไว้บ้าง

ระดับที่ 5 พื้นที่ปล่อยตามสภาพ/พัฒนา เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการอนุรักษ์ต่ำ และอาจถูกแปรสภาพเป็นเขตพัฒนาอื่น ๆ ได้ ถ้าจำเป็น ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและชุมชน

(2) พื้นที่เหมาะสมการเกษตรกรรม (Agricultural areas) การเกษตรกรรมยังคงเป็นพื้นฐานการผลิตของเกาะพะงัน การพิจารณาพื้นที่เหมาะสมการเกษตรของพื้นที่ คือ การคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการเกษตรกรรม หรือมีโอกาสในการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิต และผลตอบแทนแก่ประชากรให้สูงขึ้น รวมถึงการกำหนดความเหมาะสมของพืชหรือกิจกรรมในการเกษตรกรรมในแต่ละพื้นที่ด้วย ปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณามีทั้งที่เป็นศักยภาพและข้อจำกัด คือ

- พื้นที่เกษตรกรรมปัจจุบัน
- ความเหมาะสมของดิน
- การถือครองที่ดิน
- แหล่งน้ำ
- พื้นที่ป่าไม้

- ความลาดชันของพื้นที่
- ที่ตั้งชุมชน

จากการทาบซ้อนสามารถจัดพื้นที่เกษตรกรรมได้ดังรูปที่ 59 คือ

ระดับที่ 1 เกษตรกรรมแบบเข้มข้น เหมาะเป็นพื้นที่ทำการปรับปรุงการผลิตทางเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตการใช้เทคโนโลยี เช่น การเพิ่มปุ๋ย เปลี่ยนพันธุ์ ปลูกพืชแซม ทั้งนี้รวมถึงอาจมีการเลี้ยงปศุสัตว์ในพื้นที่ด้วย

ระดับที่ 2 เกษตรกรรมทั่วไป คือการคงรักษาการผลิตแบบปัจจุบันไว้ โดยอาจมีการเพิ่มผลผลิต แต่พื้นที่เหล่านี้อาจมีการผสมผสานกับการผลิตด้านอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะการผสมกลมกลืนกับชุมชน

ระดับที่ 3 เกษตรกรรมแบบสวนไม้ยืนต้น เนื่องจากที่ดินซึ่งมีกรรมสิทธิ์ของประชากร มีความลาดชันค่อนข้างสูง การผลิตทางการเกษตรควรปลูกไม้ยืนต้นซึ่งจะช่วยยึดหน้าดินได้ดี ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง และมีส่วนช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่สูงได้ด้วย

ระดับที่ 4 พื้นที่มีการเกษตรกรรมต่ำ เป็นที่ภูเขาสภาพป่าค่อนข้างดีหรือกำลังถูกบุกรุกเปลี่ยนสภาพ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ควรได้รับการปลูกป่าฟื้นฟู เพื่อคืนสภาพป่าสงวนแห่งชาติ เขตพื้นที่เหล่านี้บางส่วนได้รับเอกสารสิทธิ์ สทก. 1 บางส่วนถูกจับจองโดยประชากร ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพป่าโดยให้ประชากรมีส่วนร่วม และใช้ประโยชน์ในระยะหนึ่ง จะเป็นผลดีทั้งด้านเศรษฐกิจ-สังคมและสภาพแวดล้อม

ระดับที่ 5 พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตร ได้แก่ พื้นที่ป่าสมบูรณ์ ภูเขา ป่าเสม็ด และชุมชนหนาแน่น ควรรักษาสภาพเดิม และห้ามการทำเกษตรกรรมทุกชนิด

(3) พื้นที่ชุมชน การค้า และบริการ (Community areas) การขยายตัวของชุมชนและการผลิตด้านการค้าและบริการมีสูงขึ้น การขยายตัวของชุมชนควรอยู่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพของทรัพยากรด้านเกษตรกรรมต่ำ ไม่มีความจำเป็นต้องอนุรักษ์มากนัก

สามารถที่จะพัฒนาได้ง่าย ประกอบกับมีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการบ้างแล้ว การกำหนดพื้นที่ชุมชนเพื่อหาบริเวณที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นชุมชนศูนย์กลางและเขตชุมชน รองรับการพัฒนาของประชากรในอนาคต ที่ใช้ในการพิจารณาได้แก่

- พื้นที่ชุมชนปัจจุบัน
- การถือครองที่ดิน
- การคมนาคม
- ไฟฟ้า
- แหล่งน้ำ
- ความลาดชันของพื้นที่

จากการหาข้อสันสามารถจัดพื้นที่เหมาะสมการตั้งชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่ราบ ดังรูปที่ 60 คือ

ระดับที่ 1 พื้นที่ชุมชนหนาแน่น ได้แก่ ชุมชนที่เป็นตลาดท้องถิ่นในปัจจุบัน คือ บ้านทองศาลา บ้านใต้ บ้านโลกหล้า และแหล่งท่องเที่ยวหลักบริเวณหาดวัน

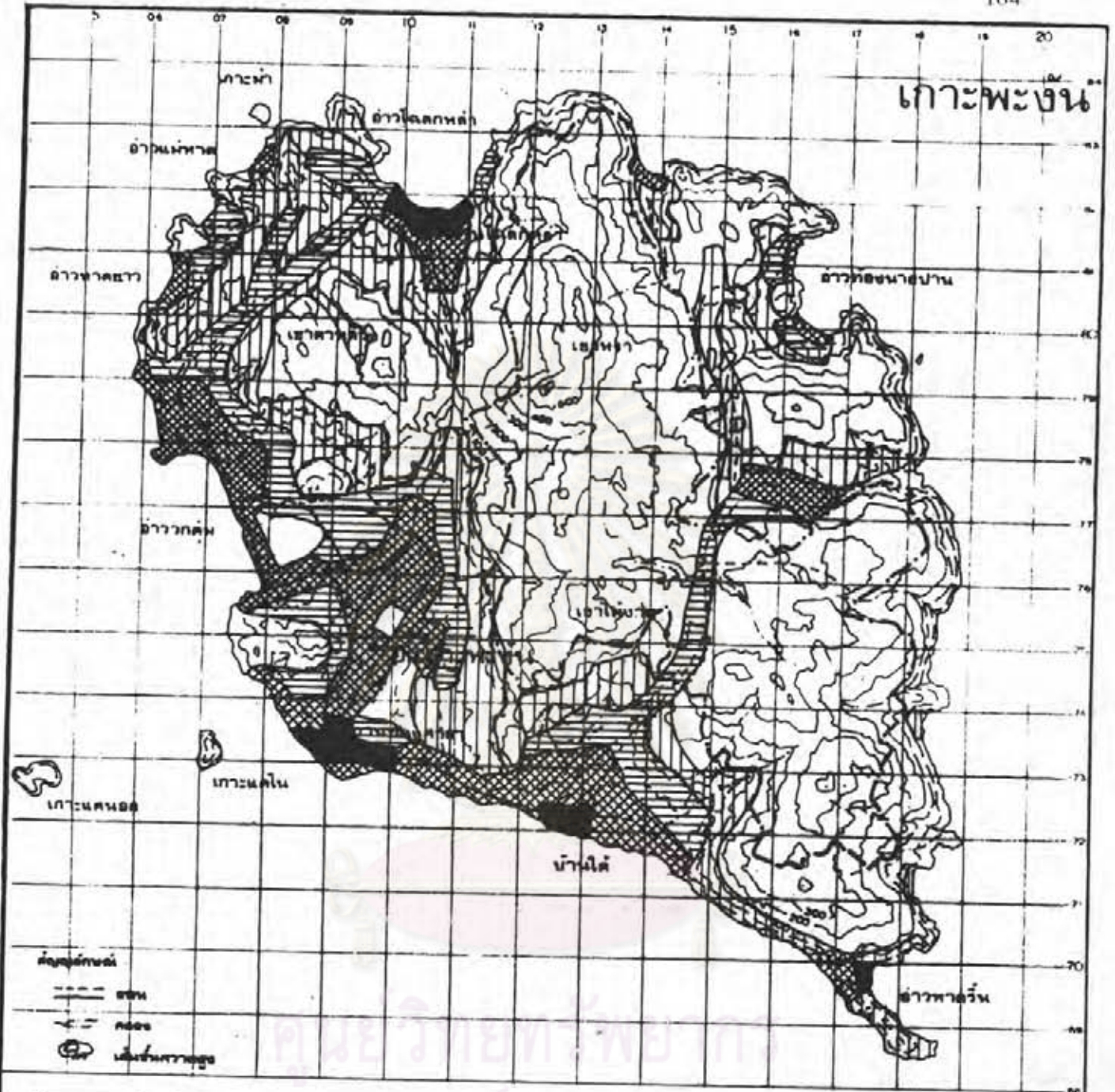
ระดับที่ 2 พื้นที่ชุมชนหนาแน่นปานกลาง ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่เป็นกลุ่มก้อน กระจายในทุกหมู่บ้าน พื้นที่ระดับนี้เกือบทั้งหมดเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้ถนนสายหลักและรอง ได้รับบริการสาธารณูปโภคค่อนข้างดี

ระดับที่ 3 พื้นที่ชุมชนกระจายกระจัดกระจาย เป็นอาคารตั้งบ้านเรือนปะปนอยู่กับพื้นที่เกษตรกรรม อาจห่างไกลถนนบ้าง แต่มีโอกาสได้รับบริการสาธารณูปโภคได้ในอนาคต

ระดับที่ 4 พื้นที่มีโอกาสตั้งชุมชนต่ำ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมห่างไกลไม่สะดวกต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเกือบทั้งหมด

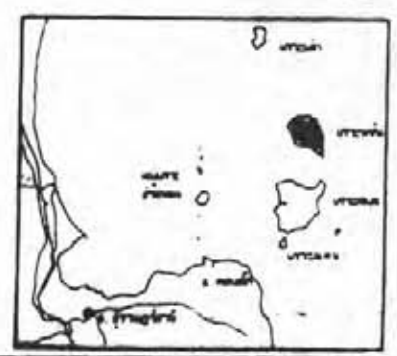
ระดับที่ 5 พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมโดยสิ้นเชิง คือ ที่ป่าไม้ที่มีความลาดชันสูง และภูเขา

(4) พื้นที่นันทนาการ (Recreation Area) : พื้นที่นันทนาการเป็นบริเวณที่เหมาะสมต่อการจัดเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชากร หรืออาจจัดบริการการท่องเที่ยวได้ พื้นที่เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยสภาพธรรมชาติส่งเสริมเป็นอย่างมาก ใน

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- พื้นที่ชุมชนหนาแน่น
- พื้นที่ชุมชนกระจายปานกลาง
- พื้นที่ชุมชนกระจุกกระจาย
- พื้นที่มีโอกาสต่ำ
- พื้นที่ไม่เหมาะสมโดยสิ้นเชิง
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ

รูปที่ 60 | เขตพื้นที่ชุมชน/การค้า/บริการ

อนุชา เด็กสกุลดิลก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขณะเดียวกัน อาจต้องมีระดับของความสะดวกของประชาชนในการ ไปใช้ประโยชน์ด้วย
ดังนั้น ปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาจึงประกอบด้วย

- คุณค่าทางประวัติศาสตร์และทัศนียภาพธรรมชาติ
- คุณภาพชายหาดและน้ำทะเล
- แหล่งน้ำ
- ป่าไม้
- การคมนาคม (ถนน)

จากการทาบซ้อนสามารถจัดพื้นที่นันทนาการ ได้ ดังรูปที่ 61 คือ

ระดับที่ 1 พื้นที่เหมาะสมในการจัดแหล่งนันทนาการ ได้แก่ พื้นที่
มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทัศนียภาพของธรรมชาติ มีป่าไม้ และมีแหล่งดึงดูดใจเสริม
ได้แก่ โบราณสถานต่าง ๆ เช่น บึงชุมชนเมืองศรีษะเกษ เขาคันทรง อุทยานน้ำตกแก่ง น้ำตก
ธารเสด็จ พื้นที่เหล่านี้ควรดำเนินการพัฒนาให้เป็นแหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยว

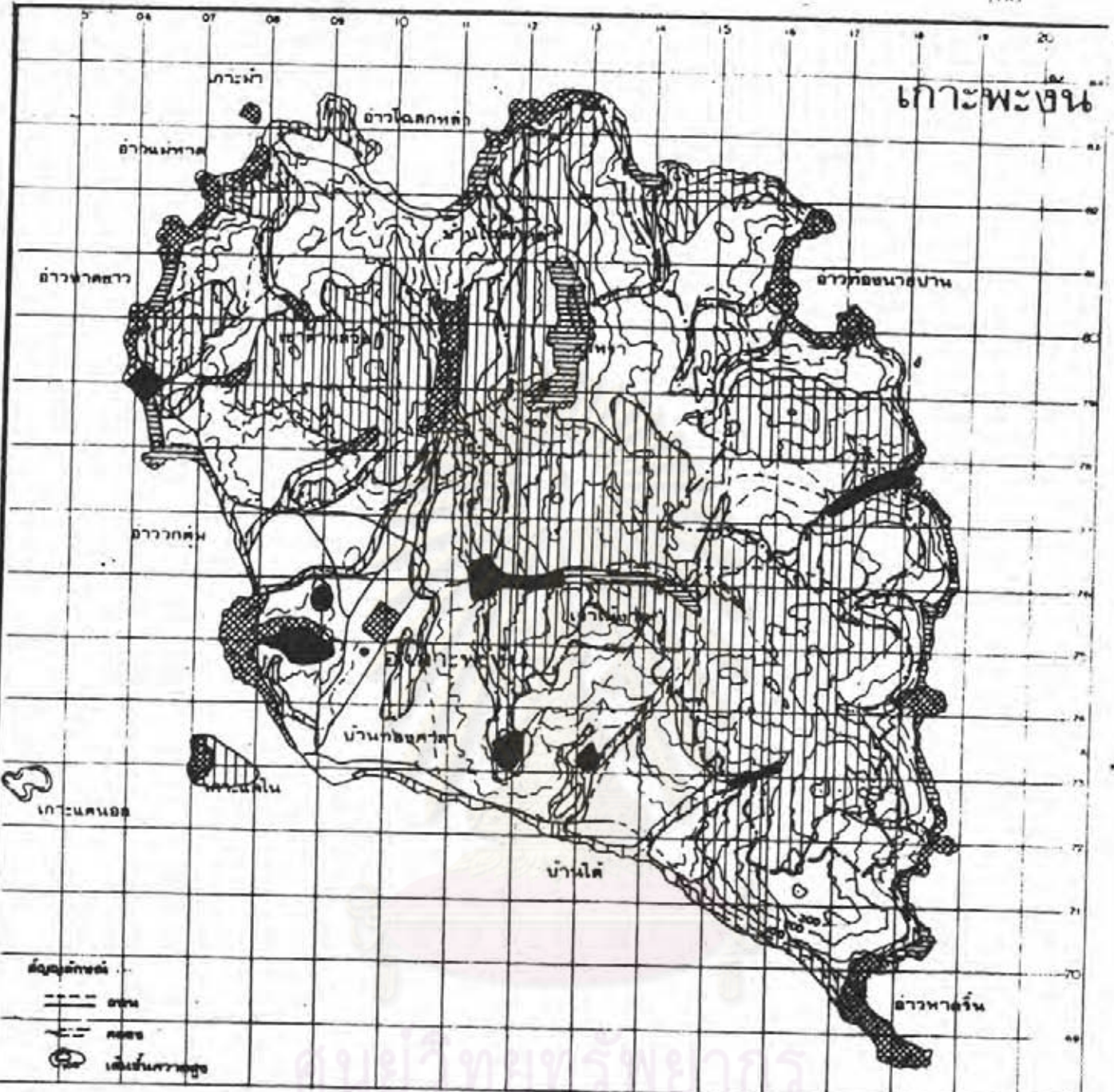
ระดับที่ 2 พื้นที่จัดนันทนาการได้ดี เป็นบริเวณพื้นที่ธรรมชาติที่ควร
จัดเป็นแหล่งนันทนาการ ได้โดยมีความสำคัญเป็นอันดับรอง ได้แก่ ชายหาดและชายหาด
หลายแห่ง เช่น หาดวัน หาดทองนาขปาน หาดหลัก หาดแม่หาด อ่าวปลาชหม เป็นต้น
นอกจากนี้ ยังได้แก่พื้นที่สูงใกล้เส้นทางคมนาคม จัดเป็นจุดชมวิวดูได้ เช่น จุดสูงสุดของ
ถนนสายบ้านทองศาลา บ้านโถกหล้า แหลมกุงใหญ่ เป็นต้น

ระดับที่ 3 พื้นที่ที่อาจพัฒนาได้ แต่ยังไม่มีความสำคัญเด่นชัด ได้แก่
ชายหาดต่าง ๆ ยอดเขาสูง เส้นทางเดินป่า เป็นต้น

ระดับที่ 4 เป็นที่ที่เหมาะสมต่ำ แต่สามารถเสริมการนันทนาการได้
ได้แก่ ป่าไม้ต่าง ๆ

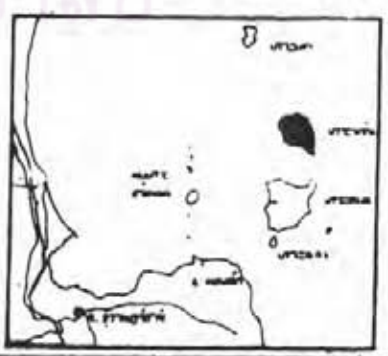
ระดับที่ 5 พื้นที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ส่วนที่เหลือ

ขั้นตอนที่ 3 : การกำหนดการใช้ที่ดินเกาะพะงัน เป็นขั้นตอนการ
ประสานการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 2 ประกอบการพิจารณาจากทางเศรษฐกิจ ขั้นตอน
จะกล่าวต่อไปในบทที่ 6 เมื่อสรุปแนวทางการใช้ที่ดินเกาะพะงันต่อไป

เครื่องหมายและคำอธิบาย

- พื้นที่เหมาะสมจัดเป็นแหล่งนันทนาการที่สุด
- พื้นที่ที่จัดนันทนาการได้ดี
- พื้นที่ที่อาจพัฒนาได้
- พื้นที่เหมาะสมต่ำ แต่สามารถเสริมการนันทนาการได้
- พื้นที่ไม่เหมาะสม
- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติปัจจุบัน

รูปที่ 61 พื้นที่นันทนาการ

อนุชา เล็กสกุลคติก

การศึกษาและวางแผนพัฒนา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย